

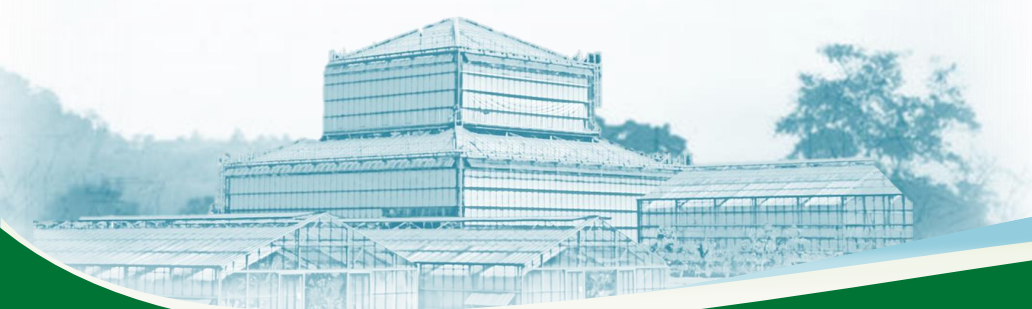

(ร่าง) แผนยุทธศาสตร์

องค์การสวนพฤกษศาสตร์

ปี 2556-2560

ทบทวนและปรับปรุง ปี 2557

สารบัญ

		หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร		ก
บทที่ 1	บทนำ	1
	1.1 ประวัติความเป็นมา	1
	1.2 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง	3
	1.3 อำนาจหน้าที่	3
	1.4 ประเภทกิจการ	4
	1.5 ความหมายของสวนพฤกษศาสตร์	4
	1.6 พื้นที่ดำเนินงาน	4
	1.7 ลักษณะเฉพาะทางธุรกิจ	5
	1.8 องค์ประกอบของสวนพฤกษศาสตร์	8
	1.9 บทบาทและหน้าที่ของสวนพฤกษศาสตร์	11
	1.10 สวนพฤกษศาสตร์มาตรฐานสากล	13
	1.11 มาตรฐานสวนพฤกษศาสตร์ภูมิภาค	17
	1.12 เกณฑ์การจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์ภูมิภาค	18
	1.13 ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์ภูมิภาค	19
บทที่ 2	นโยบายรัฐบาลและการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน	21
	2.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	21
	2.2 การบริหารงานภายใต้การดำเนินงานของ คสช.	23
	2.3 นโยบายรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา	24
	2.4 นโยบายของผู้ถือหุ้้นภาครัฐ (Statement of Directions)	26
	2.5 นโยบายและยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	27
	2.6 แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม	30
	2.7 ศักยภาพของจังหวัดเชียงใหม่ในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน	33
บทที่ 3	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม	35
	3.1 สถานการณ์ของประเทศไทย	35
	3.2 สวนพฤกษศาสตร์ในต่างประเทศ	36
	3.3 สวนพฤกษศาสตร์ในทวีปเอเชีย	38
	3.4 สวนพฤกษศาสตร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีน	38

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.5	สวนพฤกษศาสตร์ในประเทศไทย 48
3.6	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) 50
3.6.1	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน 50
3.6.2	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก 57
3.6.3	SWOT Analysis 60
3.7	การรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 64
3.8	การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
บทที่ 4	ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน 68
4.1	วิสัยทัศน์ (Vision) 69
4.2	เป้าประสงค์ 69
4.3	พันธกิจ (Mission) 67
4.4	ค่านิยม (Core Value) 67
4.5	ตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Positioning) 70
4.6	แผนที่กลยุทธ์ 2556 - 2561 (Strategic Roadmap) 71
4.7	ยุทธศาสตร์การดำเนินงานระยะ 5 ปี (2556 – 2560) 72
	ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาสวนสวยแห่งการเรียนรู้คู่ความเพลิดเพลิน 75
	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ เผยแพร่และ ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ประชาชน 77
	ยุทธศาสตร์ที่ 3 ศึกษา วิจัย และพัฒนาพรรณพืชเพื่อเป็น ฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน 79
	ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมภาพลักษณ์และพัฒนาธุรกิจ 81
	ยุทธศาสตร์ที่ 5 เพิ่มสมรรถนะการบริหารจัดการและพัฒนาองค์กร 82
	ยุทธศาสตร์ที่ 6 เพิ่มสมรรถนะการบริหารจัดการและพัฒนาองค์กร 83
บทที่ 5	โครงการสำคัญเพื่อรองรับยุทธศาสตร์ (Flagship Project) 86
	แผนงาน/โครงการตามยุทธศาสตร์ 89
บทที่ 6	การบริหารแผนยุทธศาสตร์และการติดตามประเมินผล 98
ภาคผนวก	นิยามศัพท์ 100

1.1 ประวัติความเป็นมา

ประเทศไทยมีความหลากหลายของทรัพยากรพรรณพืช ทั้งพืชชั้นสูงและพืชชั้นต่ำ ประมาณได้กว่า 15,000 ชนิด พืชพรรณหลายชนิดเป็นพืชเศรษฐกิจ หลายชนิดเป็นยาสมุนไพร สามารถนำใช้เป็นยารักษาโรคต่างๆ และจากการประเมินสถานการณ์ด้านพืชของไทยในปัจจุบัน พบว่าความรู้และการศึกษายังเป็นไปอย่างมีขอบเขตจำกัด ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาประเทศ

ในเดือนตุลาคม 2534 คณะกรรมการ ว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพแห่งประเทศไทย ได้จัดให้มีการประชุมเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยขึ้นที่ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ที่ประชุมได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรด้านพืชที่จะทวีขึ้นในอนาคต และวิตกว่า พืชพรรณต่างๆ หลายชนิดจะหมดสิ้นไป ทั้งที่ยังไม่เป็นที่รู้จัก จึงได้มุ่งสนับสนุนกิจกรรมด้านอนุรักษ์พรรณพืช โดยเฉพาะงานด้านสวนพฤกษศาสตร์

ที่ประชุมได้สรุปความเห็นเห็นว่า ประเทศไทยยังไม่มีสวนพฤกษศาสตร์ที่แท้จริง อันจะเป็นองค์ประกอบที่จะผลักดันให้ประเทศไทยได้รับผลประโยชน์ในด้านการศึกษาวิจัยจากทรัพยากรด้านพืชอย่างเต็มกำลัง ตลอดจนการเพิ่มนักวิทยาศาสตร์ชั้นสูงในสาขาพืชให้เพียงพอสำหรับการพัฒนาประเทศ ในการนี้ควรจัดให้มีองค์กรเฉพาะที่มีความคล่องตัวในการดำเนินงาน มีนักวิชาการระดับสูงในหลายสาขามาปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ มีงบประมาณสนับสนุนที่เหมาะสม และควรริบดำเนินการจัดตั้งขึ้นก่อนที่ทรัพยากรด้านพืชเหล่านี้จะหมดสิ้นไป

จึงได้เสนอให้มีการจัดตั้งองค์การสวนพฤกษศาสตร์ขึ้นในประเทศไทย โดยให้มีลักษณะเป็นองค์กรเฉพาะ เพื่อทำหน้าที่รวบรวมพรรณไม้ชนิดต่างๆ นำมาจัดปลูก ขยายพันธุ์ โดยเฉพาะไม้ประจำถิ่น ไม้หายากและไม้ที่กำลังจะสูญพันธุ์ ทั้งนี้จะเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรทางพรรณพืชอันล้ำค่าของประเทศไว้ และเพื่อการศึกษาหาประโยชน์จากทรัพยากรพืชอย่างยั่งยืนต่อไป ข้อเสนอนี้ได้พ้องกับดำริของ ดร.สง่า สรรพศรี รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ดร.ไพจิตร เอื้อทวีกุล รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ดร.อาณัติ อาภาภิรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต รัฐมนตรีว่าการกระทรวง อุตสาหกรรม ในขณะนั้น กอปรกับในปี พ.ศ. 2535 เป็นปีมหามงคลเฉลิมพระชนม พรรษา 5 รอบ ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ รัฐบาลจึงได้เสนอให้โครงการนี้เป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวาระพระชนมพรรษาครบ 60 พรรษา ทั้งนี้ตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร 0202/2325 ลงวันที่ 14 มีนาคม 2535

องค์การสวนพฤกษศาสตร์ได้รับการจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2535 ซึ่งเป็นปีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การสวนพฤกษศาสตร์ พ.ศ.2535 โดยมีสถานภาพเป็นรัฐวิสาหกิจอยู่ในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 109 ตอน 40 ลงวันที่ 7 เมษายน พ.ศ.2535 โดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้มอบหมายให้รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นผู้กำกับดูแลและวางนโยบายร่วมกับคณะกรรมการองค์การสวนพฤกษศาสตร์ ให้องค์การมีความก้าวหน้าในระดับนานาชาติให้ประเทศไทยมีสวนพฤกษศาสตร์ที่ได้รับดับมาตรฐานสากล และเป็นสถานที่เชิดชูความงามและคุณค่าพรรณไม้ไทยให้เป็นที่ประจักษ์แก่ชาวโลก

ในปี พ.ศ. 2537 ทางองค์การฯ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ พระราชทานพระราชนุญาต จากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้ใช้ชื่อสวนพฤกษศาสตร์ในภาคเหนือขององค์การฯ ที่อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ว่า **“สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ Queen Sirikit Botanic Garden”**

ในปี พ.ศ.2545 รัฐบาลมีนโยบายในการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม โดยนำหน่วยงานราชการที่มีภารกิจคล้ายคลึงกันไว้ในหน่วยงานเดียว องค์การสวนพฤกษศาสตร์จึงได้โอนย้ายจากสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีมาสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามพระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอน 102 ก ลงวันที่ 8 ตุลาคม 2545

1.2 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง

องค์การสวนพฤกษศาสตร์เป็นรัฐวิสาหกิจที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการอนุรักษ์พรรณไม้หายาก และพรรณไม้ใกล้สูญพันธุ์ของประเทศไทยไว้ให้คงอยู่ โดยการเก็บรวบรวมพรรณไม่วิโนพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ จัดแสดงและให้ความรู้กับประชาชน รวมทั้งการเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจสำหรับเยาวชนและประชาชนทั่วไป โดยการดำเนินงานที่ผ่านมา องค์การฯ ได้พัฒนาพื้นที่จัดแสดงพรรณไม้ อนุรักษ์พืชในพื้นที่ป่าอนุรักษ์หรือพื้นที่แหล่งชุ่มน้ำ โดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การสวนพฤกษศาสตร์ วันที่ 7 เมษายน 2535 ให้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- 1) รวบรวมพรรณไม้ต่างๆ เพื่อจัดปลูกเป็นหมวดหมู่
- 2) ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมตัวอย่างพรรณไม้แห้ง ข้อมูล เอกสาร สิ่งพิมพ์เผยแพร่ และแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการพฤกษศาสตร์กับองค์กรอื่นทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร
- 3) ขยายพันธุ์ และอนุรักษ์พรรณไม้ของประเทศไทย
- 4) ศึกษา ค้นคว้า ฝึกอบรม และวิจัยทางด้านพฤกษศาสตร์และผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นจากพืช รวมทั้งส่งเสริมและให้ความร่วมมือในกิจการดังกล่าวของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน
- 5) เป็นสถานศึกษาพรรณไม้ในสภาพธรรมชาติ ตลอดจนเป็นสถานที่สำหรับการสนทนา การพักผ่อนหย่อนใจ และให้ความรู้โดยเฉพาะทางด้านพฤกษศาสตร์
- 6) ปลูกฝังและกลมเกลียวจิตใจ รวมทั้งให้ความรู้แก่เยาวชน ให้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ
- 7) นำเข้ามาในและส่งออกป็นอกราชอาณาจักรเพื่อจำหน่ายซึ่งของที่เกี่ยวข้องกับกิจการพฤกษศาสตร์
- 8) ประกอบกิจการพฤกษศาสตร์ รวมทั้งกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องหรือต่อเนื่องหรือใกล้เคียงกับกิจการพฤกษศาสตร์

1.3 อำนาจหน้าที่

ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การสวนพฤกษศาสตร์ พ.ศ. 2535 ลงวันที่ 7 เมษายน 2535 มาตรา 7 เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งจึงได้กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การสวนพฤกษศาสตร์ ไว้ดังนี้

- 1) ถือกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง ทรัพย์สินต่างๆ สร้าง ซื้อ จัดหา ขาย จำหน่าย เช่า ให้เช่าซื้อ ยืม ให้ยืม แลกเปลี่ยน โอน รับโอน หรือดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินใดๆ ทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร ตลอดจนรับทรัพย์สินซึ่งมีผู้อุทิศให้
- 2) ว่าจ้างหรือรับจ้างทำกิจการที่เกี่ยวกับกิจการขององค์การสวนพฤกษศาสตร์

3) ขายหรือแลกเปลี่ยนพรรณไม้หรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นจากพืช ตลอดจนทำการค้าและให้บริการเกี่ยวกับกิจการขององค์การสวนพฤกษศาสตร์

4) กู้ ยืม ให้กู้ยืมหรือให้ยืมเงิน โดยมีหลักประกัน ด้วยบุคคลหรือด้วยทรัพย์สิน เพื่อประโยชน์แก่กิจการขององค์การสวนพฤกษศาสตร์ ในกรณีที่เป็นการกู้ยืมเงินที่มีจำนวนเงินคราวละห้าล้านบาทขึ้นไปต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีและกระทรวงการคลังก่อน

5) ร่วมกิจการหรือร่วมทุนกับบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์แก่กิจการขององค์การสวนพฤกษศาสตร์รวมทั้งการเข้าเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดชอบในห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดหรือนิติบุคคลใด ทั้งนี้ เมื่อได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีแล้ว

6) ตั้งหรือรับเป็นตัวแทน ตัวแทนค้าต่างหรือนายหน้าเกี่ยวกับกิจการตามวัตถุประสงค์ขององค์การสวนพฤกษศาสตร์

1.4 ประเภทกิจการ

องค์การสวนพฤกษศาสตร์ เป็นรัฐวิสาหกิจประเภทส่งเสริมหรือประเภทที่ไม่แสวงหากำไร ทำหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรพรรณพืชของประเทศไทย

1.5 ความหมายของสวนพฤกษศาสตร์

สวนพฤกษศาสตร์จัดเป็นสถาบันทางวิชาการ มีองค์ประกอบสำคัญหลายประการรวมอยู่ด้วยกัน ที่เป็นลักษณะเด่นได้แก่ การมีพรรณไม้หลากหลายนานาชนิด ทั้งพืชเดิมและพืชต่างถิ่นที่ทราบชื่อและที่มาแน่นอนนำมาจัดปลูกรวมกันอย่างเป็นระบบในพื้นที่ขนาดใหญ่ มีการให้ชื่อถูกต้องจัดเป็นศูนย์กลางทางวิชาการด้านพืช ทั้งการอนุรักษ์และขยายพันธุ์ ศูนย์การวิจัยค้นคว้า ศูนย์พัฒนาบุคลากร ศูนย์รวมข้อมูลเอกสารอ้างอิงและสิ่งพิมพ์เผยแพร่ เป็นสถานที่ให้การศึกษาภาคสนามและพัฒนางานด้านพฤกษศาสตร์ ตลอดจนให้การพักผ่อนหย่อนใจ ความสุนทรีย์และสันทนาการแก่ประชาชนทั่วไป

1.6 พื้นที่ดำเนินงาน

ปัจจุบันองค์การสวนพฤกษศาสตร์มีสวนพฤกษศาสตร์ที่อยู่ในกำกับดูแลจำนวน 6 แห่ง ดังนี้

1) สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ มีพื้นที่ดำเนินงานจำนวน 6,500 ไร่ หรือ 2,600 Acre หรือ 1,040 Hectare

2) สวนพฤกษศาสตร์บ้านร่มเกล้า พิษณุโลก ในพระราชดำริ อ.ชาติตระการ จ.พิษณุโลก มีพื้นที่ดำเนินการ มีพื้นที่ดำเนินการ 1,380 ไร่ หรือ 552 Acre หรือ 220.8 Hectare

3) สวนพฤกษศาสตร์ระยอง อ.แกลง จ.ระยอง พื้นที่ดำเนินการ 830 ไร่ หรือ 332 Acre หรือ 132.8 Hectare

4) สวนพฤกษศาสตร์ขอนแก่น มีพื้นที่ดำเนินการ 1,530 ไร่ หรือ 612 Acre หรือ 244.8 Hectare

5) สวนพฤกษศาสตร์พระแม่ย่า สุโขทัย มีพื้นที่ดำเนินการ 340 ไร่ หรือ 136 Acre หรือ 54.4 Hectare

6) สวนพฤกษศาสตร์เกาะระ พังงา อยู่ระหว่างการดำเนินการจัดตั้ง

1 ไร่ = 0.40 Acre หรือ 0.16 Hectare

1.7 ลักษณะเฉพาะทางธุรกิจ

องค์การสวนพฤกษศาสตร์ได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีภารกิจหลักในการดำเนินงานดังนี้

1) ด้านการสร้างองค์ความรู้ ประกอบด้วย

1.1) งานด้านการศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อการพัฒนางานองค์ความรู้ ประกอบด้วยงานวิจัยพื้นฐาน งานวิจัยเพื่อการอนุรักษ์ และงานวิจัยเพื่อการพัฒนา โดยผลงานศึกษาวิจัยนั้นต้องเผยแพร่สู่สาธารณชน เพื่อก่อให้เกิดการต่อยอดและการพัฒนางานองค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

1.2) งานหอพรรณไม้ เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านพฤกษศาสตร์โดยเฉพาะทางด้านอนุกรมวิธานและความหลากหลายทางชีวภาพของพืช มีการรวบรวมตัวอย่างพรรณไม้แห้ง โดยมีจำนวนชนิดพรรณไม้แห้ง ตัวอย่างพรรณไม้ต้อง

1.3) ห้องปฏิบัติการที่มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย เพื่อใช้ในการทดลองด้านพฤกษศาสตร์สาขาต่างๆ เช่น อนุกรมวิธาน พันธุศาสตร์ กายวิภาค สรีรวิทยา และนิเวศวิทยา รวมถึงสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น พฤกษเคมี การปรับปรุงพันธุ์พืช เทคโนโลยีชีวภาพ และกีฏวิทยา เป็นต้น โดยต้องมีห้องปฏิบัติการพร้อมเครื่องมือที่ทันสมัยตามประเภทและจำนวนที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ในการศึกษาวิจัย

1.4) งานด้านการอนุรักษ์ เพื่อให้ทรัพยากรคงอยู่อย่างยั่งยืน การสำรวจ เก็บรวบรวม ขยายพันธุ์ไม้ โดยต้องมีจำนวนพืชหายากและพืชที่ถูคุกคามรวบรวมไว้ในสวน

พฤกษศาสตร์ในปัจจุบันได้ทำการรวบรวมพันธุ์พืชโดยยึดตามบัญชีพืชที่ถูกคุกคาม (Thailand Red Data : Plants, ONEP 2006)

2) ด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย

2.1) การจัดการสวนพฤกษศาสตร์ มีพื้นที่จัดแสดงพรรณไม้ตามกลุ่มพืช เป็นศูนย์รวบรวมพรรณไม้นานาชนิด จัดปลูกรวบรวมพรรณไม้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ความรู้ทางวิชาการ และความสวยงาม โดยจัดปลูกพืชเป็นหมวดหมู่ เป็นวงศ์ ตามหลักอนุกรมวิธานพืช เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตามสภาพธรรมชาติ มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพรรณไม้ รวมทั้งสภาพภูมิประเทศของพื้นที่ พรรณไม้ที่รวบรวมมาต้องเป็นตัวแทนของพืชที่ใช้ศึกษาทางด้านเศรษฐกิจ การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ สำหรับพืชหายากและพืชที่ถูกคุกคามต่างๆ จะต้องรวบรวมสำหรับการอนุรักษ์นอกถิ่น โดยส่วนหนึ่งนำมาจัดแสดงเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน มีการรวบรวมพรรณไม้มีชีวิต (Living Collection) พร้อมทั้งข้อมูลต้นไม้มุ่งในเชิงวิชาการ จำนวนไม่น้อยกว่า 6,000 ชนิด จำนวน 20,000 รายการ จำนวนพรรณไม้หายากร้อยละ 60 ของบัญชีรายชื่อพันธุ์ไม้ที่ถูกคุกคาม (Thailand Red Data : Plants) ด้านพื้นที่จัดแสดงมีการจัดแสดงไม่น้อยกว่า 20 กลุ่ม/วงศ์ โดยพื้นที่จัดแสดงต้องมีการออกแบบวางผัง (Landscape) เพื่อให้มีความสวยงาม ดึงดูดผู้เยี่ยมชมให้เข้าไปในพื้นที่และได้รับความรู้ มีการแสดงป้ายชื่อต้นไม้ ป้ายข้อมูลวงศ์ ป้ายสื่อความหมาย มีการตรวจสอบต้นไม้ภายในพื้นที่วงศ์ มีระบบสาธารณูปโภคเพื่อดูแลพื้นที่ มีพื้นที่พักผ่อนและเจ้าหน้าที่ดูแล

2.2) โรงเรือนเพาะชำ ที่จะผลิตพันธุ์ไม้เพื่อใช้ในการประดับ ตกแต่ง ปลูกเพิ่มเติมหรือทดแทนในพื้นที่ต่างๆ มีโรงเรือนสำหรับรวบรวมพรรณไม้ประจำถิ่นของแต่ละภาค รวมถึงการรวบรวมพันธุ์เพื่อการอนุรักษ์นอกถิ่นอาศัย เป็นสถานที่ทดลองเพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมในการขยายพันธุ์และการอนุบาลพืช โดยเฉพาะพืชหายากและพืชที่ถูกคุกคามต่างๆ และโรงเรือนในโรงเรือนเพาะชำ เพื่อการรวบรวม เพาะขยายพันธุ์ หรือการอนุบาลพืชที่มีบัญชีหรือฐานข้อมูลพืชที่นำมาปลูกและเพาะขยายพันธุ์ มีการจัดระบบการเพาะขยายพันธุ์และการนำไปใช้ประโยชน์ทุกโรงเรือน

2.3) ศูนย์ข้อมูลพืช เพื่อให้มีแหล่งรวบรวมองค์ความรู้และเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพรรณไม้ทุกรูปแบบ การเก็บรักษา การเพาะขยายพันธุ์พืช เรือนเพาะชำ รูปภาพ ภาพวาด มีการจัดการข้อมูลเพื่อการให้บริการทางวิชาการตามหลักมาตรฐานสากล

2.4) ห้องสมุด เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ที่มีการจัดการและดำเนินงานตามหลักมาตรฐานสากล มีทั้งภาพและรายละเอียด เป็นห้องสมุดทางพฤกษศาสตร์

ชั้นนำที่มีเอกสาร หนังสือครอบคลุมสาขาวิชาทางด้านพืช และโดยเฉพาะเอกสารทางด้าน
อนุกรมวิธานของภูมิภาค

2.5) **พิพิธภัณฑ์** มีการจัดแสดง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านวิวัฒนาการของ
ธรรมชาติ ความหลากหลายและองค์ความรู้ทางด้านพืช ตลอดจนการอนุรักษ์และการใช้
ประโยชน์จากพืช

2.6) **การให้ความรู้ (Education)** เผยแพร่และฝึกอบรม เพื่อเปิดความรู้ไปสู่
สาธารณชน เพื่อการพัฒนายิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต มีหลักสูตรการให้ความรู้ที่ครอบคลุม
กลุ่มเป้าหมายตั้งแต่ก่อนวัยเรียน ปฐม มัธยม อุดมศึกษา ประชาชน ผู้ด้อยโอกาส และ
นานาชาติ มีเอกสารสิ่งพิมพ์ทางวิชาการเผยแพร่ไม่น้อยกว่าปีละ 10 เรื่อง

3) **ด้านการสนับสนุนการดำเนินงาน** ประกอบด้วย

3.1) **ด้านการบริหารจัดการองค์กร** ต้องมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ เพื่อ
จัดการงานในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านพฤกษศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เกษตรศาสตร์ ภูมิสถาปัตย์
และด้านอื่นๆ ครอบคลุมเพื่อจัดการงานสวนพฤกษศาสตร์ในจำนวนที่เหมาะสมเพียงพอกับการ
ดำเนินงาน มีการพัฒนาศักยภาพพนักงานให้มีความรู้ ทักษะให้สูงขึ้นตลอดระยะเวลาการ
ทำงาน เพื่อคุณภาพของงานที่ต้องปฏิบัติ มีอุปกรณ์และเครื่องมือในการปฏิบัติงานครบถ้วน
เพื่อสนับสนุนการทำงาน มีระบบบริหารจัดการงานและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย
เพื่อก้าวอยู่ในระดับสากล และมีกระบวนการจัดการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

3.2) **ด้านการดูแลบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน**

มีความพร้อมเกี่ยวกับสถานที่ อาคารพื้นที่ทำการต่างๆ สำนักงาน อาคาร
สารนิเทศ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว อาคารเอนกประสงค์ อาคารจัดแสดง อาคารจำหน่ายสินค้า
ห้องประชุมสัมมนา ห้องจัดนิทรรศการ ห้องเก็บของ ห้องน้ำ ที่จอดรถ รวมถึงบ้านพนักงาน ที่
มีการดูแลการจราจรในพื้นที่ การดูแลบำรุงรักษาซ่อมแซมและการจัดการด้านยานพาหนะ

ระบบความปลอดภัย มีมาตรการป้องกันภัยที่อาจเกิดกับอาคารสถานที่
บุคคลหรือทรัพย์สิน มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย มีระบบความปลอดภัยเกี่ยวกับการ
ปฏิบัติงานที่มีการเลือกใช้เครื่องมือที่ถูกต้องเพื่อความปลอดภัย ป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น
งานก่อสร้างมีการออกแบบและก่อสร้างที่มั่นคง แข็งแรงและปลอดภัย ไม่มีความเสี่ยงจาก
อันตรายที่อาจเกิดขึ้นทั้งกับบุคลากรภายในและประชาชนทั่วไป มีการดูแลความปลอดภัย
สำหรับผู้เข้าชมพื้นที่ มีการดูแลระบบสัญญาณในพื้นที่ให้มีความสะดวกปลอดภัย มีมาตรการ
ป้องกันภัยจากไฟฟ้า ป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากพืชพันธุ์ไม้ทั้งในพื้นที่และที่รวบรวม
ไว้

3.3) ด้านการเผยแพร่ความรู้

มีศูนย์ฝึกอบรม สัมมนา เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้และสนับสนุนการดำเนินงานเชิงพาณิชย์ ส่วนนี้จะเป็นส่วนเชื่อมโยงงานสวนพฤกษศาสตร์ออกไปสู่สาธารณชน เป็นการเผยแพร่ความรู้ และเป็นส่วนเชื่อมงานทางด้านการศึกษากับสถาบันการศึกษา

มีศูนย์บริการข้อมูลทางวิชาการและมีโครงการเผยแพร่และฝึกอบรม เพื่อให้การศึกษา ให้ความรู้แก่นักเรียน นักศึกษาในทุกระดับ รวมถึงแก่สาธารณชนทั่วไป

มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อการดำเนินโครงการศึกษาวิจัย การรวบรวมพรรณไม้และการเพิ่มศักยภาพของนักวิชาการ

3.4) ด้านกิจกรรมเชิงพาณิชย์ มีกิจกรรมและการดำเนินงานต่างๆ เพื่อหารายได้ ผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับกิจกรรมดำเนินงานด้านพฤกษศาสตร์ มีการบริหารจัดการด้านรายได้ผ่านกิจกรรมบริการทางวิชาการ การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การตลาดที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนให้สวนพฤกษศาสตร์มีรายได้ในการดำเนินธุรกิจที่เหมาะสมกับลักษณะการดำเนินงาน

1.8 องค์ประกอบของสวนพฤกษศาสตร์

สวนพฤกษศาสตร์มีบทบาทหน้าที่หลายด้าน ทั้งการรวบรวมพรรณไม้ต่างๆ การศึกษาวิจัย การให้ความรู้ รวมทั้งการเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ และพื้นที่สันทนาการ การตอบสนองบทบาทเหล่านั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบต่างๆ กัน เช่น สวนจัดแสดงพันธุ์ไม้ต่างๆ สวนเพื่อความสวยงาม พิพิธภัณฑ์ ห้องปฏิบัติการต่างๆ สถานที่สำหรับการอบรมให้ความรู้ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ตลอดจนสถานที่สำหรับการบริหารจัดการสวนพฤกษศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีส่วนประกอบอื่นที่จะทำให้ สวนพฤกษศาสตร์เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ และผู้คนนิยมเข้าค้นคว้าหาความรู้และพักผ่อนหย่อนใจ สวนพฤกษศาสตร์แต่ละแห่งอาจมีองค์ประกอบที่แตกต่างกัน เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์การก่อตั้งที่แตกต่างกัน รวมถึงบริบทแวดล้อมต่างๆ ซึ่งสามารถจำแนกพื้นที่ออกเป็นกลุ่มตามบทบาทหน้าที่และการใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

1. พื้นที่สำหรับสันทนาการ

(1) พื้นที่จัดแสดงเพื่อความสวยงามและลานกิจกรรม – เพื่อเป็นที่พักผ่อนแก่ผู้เยี่ยมชม และเป็นการดึงดูดให้ประชาชนเข้ามาพักผ่อน และได้รับความรู้จากส่วนอื่นๆ ของสวนพฤกษศาสตร์ไปในโอกาสเดียวกัน

(2) พื้นที่บริการ – สวนพฤกษศาสตร์จะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ตั้งแต่ ถนนทางเข้า ทางรถยนต์ ทางเดินเท้า ร้านขายอาหาร/เครื่องดื่ม ระบบกำจัดขยะ ระบบบำบัดน้ำเสีย ลานจอดรถ ระบบรักษาความปลอดภัย ฯลฯ เพื่อความสะดวกของผู้เข้าชม

ป้ายเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้คนได้เรียนรู้เรื่องราวสำคัญของพื้นที่ และกระตุ้นให้ผู้มาเยี่ยมชมอยากรู้
อยากค้นเคยกับพื้นที่มากยิ่งขึ้น

2. พื้นที่สำหรับการให้ความรู้

(1) พื้นที่จัดแสดงพรรณไม้ตามกลุ่มพืช – สวนพฤกษศาสตร์เป็นศูนย์รวบรวม
พรรณไม้นานาชนิด จึงต้องมีพื้นที่ขนาดใหญ่ปลูกรวบรวมพรรณไม้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้
ความรู้ทางวิชาการและความสวยงาม โดยจัดปลูกพืชเป็นหมวดหมู่ เป็นวงศ์ ตามหลัก
อนุกรมวิธานพืช เช่น วงศ์ไทร (Moraceae) วงศ์ขิง-ข่า (Zingiberaceae) กลุ่มพืชเมล็ดเปลือย
(Naked-seed) เช่น สน (Pinaceae) ปรัง (Cycadaceae) และ พญาไม้ (Podocarpaceae)
ปลูกเป็นกลุ่มตามลักษณะการเจริญเติบโต เช่น กลุ่มไม้เลื้อย ปลูกพืชผสมผสานตามลักษณะ
พื้นที่อาศัย เช่น สวนหิน และพืชน้ำ หรือปลูกตามลักษณะการใช้ประโยชน์ เช่น พืชสมุนไพร
พืชเส้นใย พืชน้ำมัน เป็นต้น โดยมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพรรณไม้ รวมทั้งสภาพภูมิ
ประเทศของพื้นที่ไว้ล่วงหน้า พรรณไม้ที่รวบรวมมาต้องเป็นตัวแทนของพืชที่ใช้ศึกษาทางด้าน
เศรษฐกิจ การอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์ พืชหายากและพืชที่ถูกคุกคามต่างๆ จะต้อง
รวบรวมสำหรับการอนุรักษ์นอกถิ่น โดยส่วนหนึ่งจะนำมาจัดแสดงเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน
และกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรพืช ซึ่งจะต้องได้รับการดูแลอย่างดีเป็นพิเศษ พืช
ต่างๆที่นำมาปลูกต้องมีการวางแผนที่ดีเพื่อการดูแลต่อไปในอนาคต การรวบรวมพืชตามระบบ
อนุกรมวิธานและตามลักษณะภูมิประเทศ มีคุณค่าสำหรับการศึกษาเปรียบเทียบและการทำ
วิจัยทางด้านอนุกรมวิธาน รวมถึงการจัดระบบการจัดการพื้นที่ และป้ายสื่อความหมาย

(2) พื้นที่จัดนิทรรศการ/ประชุม/อบรม - นิทรรศการเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้คนได้
เรียนรู้เรื่องราวสำคัญของพื้นที่นั้น มักไม่ให้รายละเอียดลึกซึ้งมากนัก แต่กระตุ้นให้ผู้มาเยี่ยม
ชมอยากรู้ อยากค้นเคยกับพื้นที่มากยิ่งขึ้น ควรเลือกประเภทสื่อที่สนองความต้องการของผู้มา
เยี่ยมชมได้ดีที่สุดของแต่ละพื้นที่เป็นกรณีไป จึงจำเป็นต้องจัดทำแผนการพัฒนาสื่อของแต่ละ
พื้นที่เป็นการเฉพาะ สำหรับการจัดประชุม/อบรม/สัมมนา เป็นการให้ความรู้เชิงลึก ให้ข้อมูล
มาก จำนวนผู้รับรู้น้อยและใช้งบประมาณสูง แต่มีความจำเป็นโดยเฉพาะการให้ความรู้
กับครู อาจารย์ หรือผู้นำชุมชน ที่สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ต่อไป กิจกรรมการประชุม/
อบรม/สัมมนามักจัดในอาคาร ซึ่งต้องมีความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการจัด
กิจกรรม เช่น เครื่องฉายภาพ คอมพิวเตอร์และเครื่องเสียง เป็นต้น รวมถึงพื้นที่สำหรับ
รับประทานอาหาร ที่พักผ่อนนอกห้องประชุม และห้องสุขา

(3) ห้องสมุด ศูนย์ข้อมูล และศูนย์สารนิเทศ - สวนพฤกษศาสตร์ นอกจากจะ
เป็นแหล่งรวบรวมแล้ว ยังเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพรรณไม้แก่ประชาชนอีกด้วย ชุด
ภาพนิ่ง ภาพยนตร์ และหนังสือประเภทต่าง ๆ ให้ความรู้ลึกลงในรายละเอียดแก่ผู้มาเยี่ยมชม
ได้ดี ดังนั้น สวนพฤกษศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีห้องสมุด รวบรวมเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพืช
ส่วนศูนย์ข้อมูลเป็นการรวบรวมและประมวลผลข้อมูลและความรู้ต่างๆ ให้เป็นหมวดหมู่ สืบค้น
ได้ง่าย และเข้าถึงสะดวก รวมถึงการสืบค้นบนอินเทอร์เน็ตด้วย ศูนย์สารนิเทศ จะเป็นด่านแรก
สำหรับการติดต่อกับสวนพฤกษศาสตร์ เป็นศูนย์รวบรวมข้อมูลทางพฤกษศาสตร์ เพื่อถ่ายทอด
ความรู้ให้กับประชาชนทั่วไป

3. พื้นที่สำหรับการศึกษา วิจัย และสร้างองค์ความรู้

(1) หอพรรณไม้/พิพิธภัณฑ์แมลง - เป็นศูนย์รวมตัวอย่างพรรณไม้แห้ง (Herbarium Specimen) และตัวอย่างแมลงสำหรับการศึกษาด้านอนุกรมวิธานโดยเปิดโอกาสให้นักวิชาการทั้งในและนอกประเทศ ได้มีโอกาสมาใช้ประโยชน์ ตัวอย่างอ้างอิงทั้งหมดจะเก็บรวบรวมมาจากทั่วประเทศ รวมถึงจากต่างประเทศบางส่วน เก็บไว้ในอาคารที่มีระบบการจัดการที่ตรงรับ ควบคุมความชื้นและอุณหภูมิได้ เพื่อรักษาตัวอย่างให้เสื่อมสภาพช้าที่สุด และมีระบบการป้องกันกำจัดแมลงและเชื้อราที่เหมาะสม ตัวอย่างจะถูกจัดเรียงเป็นหมวดหมู่ตามลำดับชั้น เพื่อให้ผู้ที่ต้องการศึกษาสามารถศึกษารายละเอียดต่างๆ ได้อย่างสะดวกและตลอดเวลา โดยมีเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการศึกษาไว้ให้ด้วย เช่น กล้องถ่ายรูป กล้องจุลทรรศน์ และเครื่องช่วยวาดรูป เป็นต้น

(2) ห้องปฏิบัติการ - สวนพฤกษศาสตร์ที่สมบูรณ์และได้มาตรฐานสากลจะต้องมีห้องปฏิบัติการที่มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย เพื่อให้ให้นักวิจัยได้ใช้ทดลองด้านพฤกษศาสตร์สาขาต่างๆ ที่ควรครอบคลุมสาขาวิชาการทางพฤกษศาสตร์ เช่น อนุกรมวิธาน พันธุศาสตร์ กายวิภาค สรีรวิทยา และนิเวศวิทยา รวมถึงสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น พฤกษเคมี การปรับปรุงพันธุ์พืช เทคโนโลยีชีวภาพ และภูมิวิทยา เป็นต้น รวมถึงต้องมีอาคารที่พักรับรองสำหรับนักวิจัยที่ต้องการศึกษาวิจัยในสวนพฤกษศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญ ที่มาให้คำปรึกษาในด้านต่างๆ

(3) พื้นที่ป่าธรรมชาติ - มีการสำรวจพรรณไม้และทำแผนที่ รวมทั้งความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ในท้องถิ่น ซึ่งต้องดำเนินการในระยะยาว มีการศึกษาวิจัยด้านการสร้างแปลงศึกษาถาวร เพื่อให้เป็นพื้นที่สำหรับการวิจัยอย่างต่อเนื่อง มีการจัดระบบการเก็บข้อมูลเพื่อใช้วางแผน สามารถใช้เป็นห้องปฏิบัติการธรรมชาติ การมีระบบฐานข้อมูลพรรณไม้ในสวนพฤกษศาสตร์ จะทำให้ทราบจำนวนชนิดและจำนวนต้นไม้มทั้งหมด เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาจัดสรรทรัพยากรต่างๆ เช่น บุคลากร พื้นที่ และงบประมาณ เพื่อการบำรุงรักษา ดูแล ขยายพันธุ์ และปรับปรุงพื้นที่เพื่อให้มีความสวยงามอยู่ตลอดเวลา

4. พื้นที่สำหรับบริหารจัดการสวนพฤกษศาสตร์

(1) สำนักงาน - เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของสวนซึ่งปฏิบัติงานตามภารกิจต่างๆ ทั้งงานด้านบริหาร งานด้านธุรการ งานด้านวิชาการ หรือด้านปฏิบัติการ ทั้งกลุ่มสายงานหลัก สายงานที่ปรึกษา และสายงานสนับสนุน

(2) เรือนเพาะชำ - เป็นส่วนสำคัญของสวนพฤกษศาสตร์ ที่จะผลิตพันธุ์ไม้เพื่อใช้ในการประดับ ตกแต่ง ปลุกเพิ่มเติม ทดแทน ในพื้นที่ต่างๆ รวมถึงการรวบรวมพันธุ์เพื่อการอนุรักษ์นอกถิ่นอาศัย เป็นสถานที่ทดลองเพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมในการขยายพันธุ์และการอนุบาลพืช โดยเฉพาะพืชหายากและพืชที่ถูกคุกคามต่างๆ นอกจากนี้ เรือนเพาะชำยังเป็นส่วนสำคัญในการเก็บรักษาต้นพันธุ์และปลูกพืชเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยทางพฤกษศาสตร์ สาขาต่างๆ

1.9 บทบาทและหน้าที่ของสวนพฤกษศาสตร์

สวนพฤกษศาสตร์จัดเป็นสถาบันทางวิชาการด้านพืช ที่มีองค์ประกอบสำคัญหลายประการรวมอยู่ด้วยกัน ที่เป็นลักษณะเด่น ได้แก่ การปลูกรวบรวมพรรณไม้หลากหลายชนิด ทั้งพืชเดิมและพืชต่างถิ่นที่ทราบชื่อและที่มาแน่นอนจัดปลูกร่วมกันอย่างเป็นระบบในพื้นที่ขนาดใหญ่ ซึ่งสวนพฤกษศาสตร์เป็นศูนย์กลางทางวิชาการด้านพืช ที่มีการอนุรักษ์และขยายพันธุ์ ศูนย์พัฒนาบุคลากร ศูนย์รวมข้อมูลเอกสารอ้างอิง สิ่งพิมพ์เผยแพร่ ศูนย์การวิจัยค้นคว้า สถานศึกษาภาคสนามและพัฒนางานด้านพฤกษศาสตร์ ตลอดจนให้การพักผ่อนหย่อนใจ ความสุนทรีย์และสันทนาการแก่ประชาชนทั่วไป

นอกจากการเป็นศูนย์รวมพรรณพืชนานาชนิดที่มีการจัดปลูกไว้อย่างมีระบบและเสริมด้วยการตกแต่งภูมิทัศน์แล้ว สวนพฤกษศาสตร์ที่แท้จริงยังต้องประกอบด้วยนักพฤกษศาสตร์ กิจกรรมและส่วนสนับสนุนงานวิชาการด้านพืชที่เกี่ยวข้อง อาทิ การให้ความรู้ การฝึกอบรม การสัมมนา การศึกษาค้นคว้าวิจัย การรวบรวมและถ่ายทอดข้อมูล การผลิตสื่อและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ฯลฯ เพื่อให้เป็นแหล่งสรรพความรู้ทางวิชาการด้านพืชที่สมบูรณ์แบบอย่างแท้จริง

นอกจากนั้นสวนพฤกษศาสตร์ยังประกอบด้วยส่วนอื่น อาทิ ที่ทำการ ศูนย์สารนิเทศ หอพรรณไม้ พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ ศูนย์วิจัยและปฏิบัติการ ศูนย์ฝึกอบรม โรงเรือนเพาะชำและอนุบาลพืช ห้องสมุดทางพฤกษศาสตร์ ศูนย์รวมข้อมูลพืช สวนรุกขชาติ เส้นทางเดินเท้าชมธรรมชาติ ระบบรักษาความสะอาดและความปลอดภัย ร้านขายของที่ระลึก และวิทยากรให้ความรู้แก่ผู้เยี่ยมชมอีกด้วย

1.10 กลยุทธ์ระดับโลกเพื่อการอนุรักษ์พืช (Global Strategy of Plant Conservation : GSPC)

Global Strategy for Plant Conservation (GSPC) ได้มีการประชุม COP ในปี 2002 เป็นกรอบยุทธศาสตร์ในการดำเนินการอนุรักษ์พืชในระดับโลกระดับภูมิภาคระดับชาติ และระดับท้องถิ่นเชื่อมโยงพันธมิตรภาครัฐและองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐ GSPC มีเป้าหมายที่จะทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นเพื่อการทำงานร่วมกันในทุกระดับต่อการเข้าใจการอนุรักษ์และการใช้อย่างยั่งยืนทรัพยากรสมบัติมหาศาลในโลกของความหลากหลายของพืชในขณะที่เสริมสร้างจิตสำนึกและการสร้างกำลังการผลิตเพื่อรักษาและขยายพันธุ์ต่อไป ได้กำหนด 16 เป้าหมายผลที่มุ่งเน้นที่จะพบในปี 2020 เป้าหมายที่จะถูกรวมอยู่ในโครงการเฉพาะจากการทำงานของ Convention on Biological Diversity (CBD) และยังทับซ้อนกับการทำงานในประเด็นข้ามภาคส่วนเช่นชนิดพันธุ์ต่างถิ่นบทความ ความรู้แบบดั้งเดิมและความคิดริเริ่มอนุรักษ์ในระดับโลก

สวนพฤกษศาสตร์เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาของ GSPC และอยู่ในระดับแนวหน้าของการดำเนินการของเป้าหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อยู่ในอนุกรมวิธานการพัฒนาโปรโตคอลสำหรับการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนการอนุรักษ์แหล่งกำเนิดอดีตการศึกษาและการรับรู้ของประชาชนและความสามารถในการสร้างสวนมีเป้าหมาย GSPC ภายในโครงการทำงานอย่างต่อเนื่องและจำนวนของสวนพฤกษศาสตร์ระดับชาติทำหน้าที่เป็น GSPC หลัก (www.cbd.int/gspc/nfp.shtml)

กิจกรรมของสวนพฤกษศาสตร์ที่นำไปสู่การดำเนินการตามเป้าหมายของการ GSPC จะถูกเน้นตลอดทั้ง 3 ส่วนของเอกสารนี้

เป้าหมายกลยุทธ์ระดับโลกเพื่อการอนุรักษ์พืช ปี 2020

เป้าหมายที่ 1 : พืชทุกชนิดรู้จักกันในโลกออนไลน์

เป้าหมายที่ 2 : ประเมินสถานภาพการอนุรักษ์ของทุกคนที่รู้จักพันธุ์พืชเท่าที่จะเป็นไปได้เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการอนุรักษ์

เป้าหมายที่ 3 : ข้อมูลการวิจัยและผลเชื่อมโยงวิธีการที่จำเป็นในการใช้กลยุทธ์การพัฒนาใช้ร่วมกัน

เป้าหมายที่ 4 : อย่างน้อยร้อยละ 15 ของทุกพื้นที่ระบบนิเวศ พืชประเภทที่ปลอดภัยผ่านการจัดการที่มีประสิทธิภาพหรือการบูรณะ

เป้าหมายที่ 5 : อย่างน้อยร้อยละ 75 ของพื้นที่ที่สำคัญที่สุดสำหรับความหลากหลายของพืชของแต่ละภูมิภาคในระบบนิเวศการป้องกันด้วยการจัดการที่มีประสิทธิภาพในสถานที่สำหรับการอนุรักษ์พืชและความหลากหลายทางพันธุกรรม

เป้าหมายที่ 6 : อย่างน้อยร้อยละ 75 ของพื้นที่การผลิตในแต่ละภาคควบคุมแบบยั่งยืนสอดคล้องกับการอนุรักษ์ความหลากหลายของพืช

เป้าหมายที่ 7 : อย่างน้อยร้อยละ 75 ของการอนุรักษ์สายพันธุ์ที่ถูกคุกคามในโลกของความหลากหลายของพืช

เป้าหมายที่ 8 : อย่างน้อยร้อยละ 75 ของพันธุ์พืชที่ถูกคุกคามสะสมแหล่งกำเนิดอดีตในประเทศต้นทางและอย่างน้อยร้อยละ 20 สำหรับรายการการฟื้นตัวและการบูรณะ

เป้าหมายที่ 9 : 70 เปอร์เซ็นต์ของความหลากหลายทางพันธุกรรมของพืชและป่าอื่น ๆ พันธุ์พืชทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีคุณค่าป่าสงวนซึ่งเกี่ยวข้องกับการรักษาและการบำรุงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและระดับภูมิภาคที่เกี่ยวข้อง

เป้าหมายที่ 10 : มีประสิทธิภาพการจัดการมีแผนในสถานที่เพื่อป้องกันการรุกรานทางชีวภาพและการจัดการพื้นที่ที่สำคัญสำหรับความหลากหลายของพืชที่มีการบุก

เป้าหมายที่ 11 : ไม่มีสายพันธุ์ของพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์โดยการค้าระหว่างประเทศ

เป้าหมายที่ 12 : เก็บเกี่ยวผลิตภัณฑ์ทุกชนิดจากพืชป่าอย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ 13 : ภูมิปัญญาท้องถิ่นและนวัตกรรมใหม่อาหารท้องถิ่น แนวทางการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรบำรุงรักษาพืชหรือเพิ่มตามความเหมาะสมเพื่อสนับสนุนการใช้การดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน ความปลอดภัยของอาหารในท้องถิ่นและการดูแลสุขภาพ

เป้าหมายที่ 14 : ความสำคัญของความหลากหลายของพืชจำเป็นที่จะต้องอนุรักษ์รวมอยู่ในการศึกษาและให้ประชาชนตระหนัก

เป้าหมายที่ 15 : จำนวนผู้ผ่านการฝึกอบรมในการทำงาน เพียงพอตามความต้องการของประเทศเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลยุทธ์นี้

เป้าหมายที่ 16 : สถาบันเครือข่าย ความร่วมมือในการอนุรักษ์พืชที่มากขึ้นในระดับประเทศระดับภูมิภาคระหว่างประเทศเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลยุทธ์นี้

ที่มา : International Agenda of Botanic Gardens in Conservation Botanic Gardens 2nd edition, Conservation International (BGCI), November 2012.

1.11 สวนพฤกษศาสตร์มาตรฐานสากล

สวนพฤกษศาสตร์แต่ละแห่ง มีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งแตกต่างกัน จึงมีองค์ประกอบที่แตกต่างกันไปด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการดำเนินงาน เช่น

สวนพฤกษศาสตร์คิว ประเทศสหราชอาณาจักร เดิมเป็นอุทยานของราชวงศ์ จึงมีอาคารเก่าแก่ ทางประวัติศาสตร์เช่น พระตำหนัก และ Orangery มีเป้าหมายในการดำเนินการ คือ การเป็นศูนย์ตัวอย่างอ้างอิงระดับโลกที่เข้าถึงง่าย การศึกษาวิจัยด้านต่างๆ การส่งเสริมการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน การเผยแพร่กิจกรรมผ่านการเป็นสวนระดับโลก และการส่งเสริมการศึกษาในรูปแบบต่างๆ นอกจากนี้พื้นที่สวนและอาคารจัดแสดงแล้ว จึงมีหอพรรณไม้ขนาดใหญ่ ศูนย์การวิจัย (Jodrell Laboratory) และหน่วยงานส่งเสริมการเรียนรู้ เมื่อมีโครงการเก็บรวบรวมเมล็ดพืชทั่วโลก จึงได้ก่อสร้างธนาคารเมล็ดพันธุ์ (Millennium Seed Bank) เพิ่มเติมขึ้นในภายหลัง

สวนพฤกษศาสตร์สิงคโปร์ มีวัตถุประสงค์เดิมในการก่อตั้งเพื่อรวบรวมพืชเศรษฐกิจต่างๆ ทดลองปลูก และปรับปรุงพันธุ์ จึงมีพื้นที่จัดแสดงพืชเศรษฐกิจและสวนกล้วยไม้ มีหน่วยงานเพื่อรวบรวม ปรับปรุงพันธุ์และขยายพันธุ์กล้วยไม้ มีสวนซิงเพื่อสอดคล้องกับการเป็นศูนย์จดทะเบียนลูกผสมพืชวงศ์ซึ่งได้รับมอบหมายจากสมาคมพืชสวนโลก สวนพฤกษศาสตร์สิงคโปร์มีงานวิจัยทางอนุกรมวิธานและความหลากหลายทางชีวภาพที่ดำเนินการมาตั้งแต่ระยะแรก จึงมีหอพรรณไม้และห้องสมุดทางพฤกษศาสตร์ แต่ไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่โดยตรงในการวิจัยทางพฤกษศาสตร์อื่นๆ จึงไม่มีห้องปฏิบัติการสาขาอื่นๆ สวนพฤกษศาสตร์สิงคโปร์สังกัดกับ National Park Board จึงมีอีกบทบาทหนึ่งในการเป็นสวนสาธารณะในเมือง พื้นที่ส่วนหนึ่งเปิดให้ประชาชนเข้าชมโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย องค์ประกอบภายในบางส่วนถูกออกแบบเพื่อการนันทนาการของประชาชน เช่น เวทีกลางน้ำ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของสวนพฤกษศาสตร์หลายแห่งร่วมกัน สวนพฤกษศาสตร์มาตรฐานสากล สามารถจัดหมวดหมู่องค์ประกอบได้ดังนี้

(1) ด้านการสร้างองค์ความรู้ ประกอบด้วย

งานด้านการศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อการพัฒนางานองค์ความรู้ ต้องประกอบด้วย งานวิจัยพื้นฐาน งานวิจัยเพื่อการอนุรักษ์ และงานวิจัยเพื่อการพัฒนา โดยผลงานศึกษาวิจัยนั้นต้องเผยแพร่สู่สาธารณะชนเพื่อใช้ประโยชน์ร้อยละ 100 และตีพิมพ์ ไม่น้อยกว่า 12 เรื่อง ต่อปี

งานหอพรรณไม้ เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านพฤกษศาสตร์โดยเฉพาะทางด้านอนุกรมวิธานและความหลากหลายทางชีวภาพของพืช มีการรวบรวมตัวอย่างพรรณไม้แห้ง โดยมีจำนวน (ชนิด) พรรณไม้ไทยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 จำนวน 100,000 รายการ

มีห้องปฏิบัติการที่มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย เพื่อใช้ในการทดลองด้านพฤกษศาสตร์สาขาต่างๆ เช่น อนุกรมวิธาน พันธุศาสตร์ กายวิภาค สรีรวิทยา และนิเวศวิทยา รวมถึงสาขาอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น พืชเคมิ การปรับปรุงพันธุ์พืช เทคโนโลยีชีวภาพ และภูมิวิทยา เป็นต้น โดยต้องมีห้องปฏิบัติการพร้อมเครื่องมือที่ทันสมัย ตามประเภทและจำนวนที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ในการศึกษาวิจัย

งานด้านการอนุรักษ์ เพื่อให้ทรัพยากรคงอยู่อย่างยั่งยืน การสำรวจ เก็บรวบรวม ขยายพันธุ์ไม้ โดยต้องมีจำนวนพืชหายากและพืชที่ถูกคุกคาม เพื่อดูแลรักษาจำนวน (ชนิด) ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60 ของบัญชีพืชที่ถูกคุกคาม (Thailand Red Data: Plants, ONEP 2006)

(2) ด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย

การจัดสวนพฤกษศาสตร์ มีพื้นที่จัดแสดงพรรณไม้ตามกลุ่มพืช เป็นศูนย์รวบรวมพรรณไม้นานาชนิด จัดปลูกรวบรวมพรรณไม้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ความรู้ทางวิชาการและความสวยงาม โดยจัดปลูกพืชเป็นหมวดหมู่ เป็นวงศ์ ตามหลักอนุกรมวิธานพืช เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตามสภาพธรรมชาติ มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพรรณไม้ รวมทั้งสภาพภูมิประเทศของพื้นที่ พรรณไม้ที่รวบรวมมาต้องเป็นตัวแทนของพืชที่ใช้ศึกษาทางด้านเศรษฐกิจ การอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์ สำหรับพืชหายากและพืชที่ถูกคุกคามต่างๆ จะต้องรวบรวมสำหรับการอนุรักษ์นอกถิ่น โดยส่วนหนึ่งนำมาจัดแสดงเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน มีการรวบรวม Living Collection Database พร้อมข้อมูลต้นไม้ม ในเชิงวิชาการ จำนวนไม่น้อยกว่า 6,000 ชนิด จำนวน 20,000 รายการ จำนวนพรรณไม้หายาก ร้อยละ 60 ของ Red List (ชนิด) ด้านพื้นที่จัดแสดง มีการจัดแสดงไม่น้อยกว่า 20 กลุ่ม/ วงศ์ โดยพื้นที่จัดแสดงต้องมีการออกแบบวางผัง Landscape เพื่อให้มีความสวยงามดึงดูดผู้เยี่ยมชมให้เข้าไปในพื้นที่ และได้รับความรู้ มีการแสดงป้ายชื่อต้นไม้ ป้ายข้อมูลวงศ์ ป้ายสื่อความหมาย มีการตรวจสอบต้นไม้ภายในพื้นที่วงศ์ มีระบบสาธารณูปโภคเพื่อดูแลพื้นที่ มีพื้นที่พักผ่อน และเจ้าหน้าที่ดูแล

โรงเรือนเพาะชำ ที่จะผลิตพันธุ์ไม้เพื่อใช้ในการประดับ ตกแต่ง ปลูกเพิ่มเติม หรือทดแทนในพื้นที่ต่างๆ มีโรงเรือนสำหรับรวบรวมพรรณไม้ประจำถิ่นของแต่ละภาค รวมถึงการรวบรวมพันธุ์เพื่อการอนุรักษ์นอกถิ่นอาศัย เป็นสถานที่ทดลองเพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมในการขยายพันธุ์และการอนุบาลพืช โดยเฉพาะพืชหายากและพืชที่ถูกคุกคามต่างๆ และโรงเรือน

ในการเก็บรักษาต้นพันธุ์และปลูกพืชเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยทางพฤกษศาสตร์ ทั้งนี้ ต้องมีโรงเรือนเพาะชำ เพื่อการรวบรวม เพาะขยายพันธุ์ หรือการอนุบาลพืช ที่มีบัญชีหรือฐานข้อมูลพืชที่นำมาปลูกและเพาะขยายพันธุ์ มีการจัดระบบการเพาะขยายพันธุ์และการนำไปใช้ประโยชน์ ทุกโรงเรือน

ศูนย์ข้อมูลพืช เพื่อให้มีแหล่งรวบรวมองค์ความรู้และเป็นแหล่งเรียนรู้ สำหรับรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพรรณไม้ทุกรูปแบบ การเก็บรักษา การเพาะพันธุ์พืช เรือนเพาะชำรูปภาพ ภาพวาด มีการจัดการข้อมูลเพื่อให้บริการทางวิชาการตามหลักมาตรฐานสากล

ห้องสมุด เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ที่มีการจัดการและดำเนินงานตามหลักมาตรฐานสากล มีทั้งภาพและรายละเอียด เป็นห้องสมุดทางพฤกษศาสตร์ชั้นนำที่มีเอกสารหนังสือครอบคลุมสาขาวิชาทางด้านพืช และโดยเฉพาะเอกสารทางด้านอนุกรมวิธานของภูมิภาค

พิพิธภัณฑ์ มีการจัดแสดง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ทางด้านวิวัฒนาการของธรรมชาติ ความหลากหลาย และองค์ความรู้ทางด้านพืช ตลอดจนการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากพืช

การให้ความรู้ (Education) เผยแพร่และฝึกอบรม เพื่อเปิดความรู้ไปสู่สาธารณชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต มีหลักสูตรการให้ความรู้ที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่ก่อนวัยเรียน ปฐม มัธยม อุดมศึกษา ประชาชน ผู้ด้อยโอกาส และนานาชาติ มีเอกสารสิ่งพิมพ์ทางวิชาการเผยแพร่ไม่น้อยกว่าปีละ 10 รายการ

(3) ด้านสนับสนุนการดำเนินการ ประกอบด้วย

ด้านการบริหารจัดการองค์กร

ต้องมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ เพื่อจัดการงานในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านพฤกษศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เกษตรศาสตร์ ภูมิสถาปัตย์ และด้านอื่น ๆ ครบถ้วนเพื่อจัดการงานสวนพฤกษศาสตร์ในจำนวนที่เหมาะสมเพียงพอกับการดำเนินงาน มีการพัฒนาศักยภาพพนักงานให้มีความรู้ ทักษะ ให้สูงขึ้นตลอดระยะเวลาการทำงาน เพื่อคุณภาพของงานที่ต้องปฏิบัติ มีอุปกรณ์และเครื่องมือในการปฏิบัติงานครบถ้วนเพื่อสนับสนุนการทำงาน มีระบบบริหารจัดการงานและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเพื่อก้าวอยู่ในระดับสากล และมีกระบวนการจัดการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

ด้านการดูแลบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน

มีความพร้อมเกี่ยวกับสถานที่ อาคารพื้นที่ทำการต่างๆ สำนักงาน ส่วนสารนิเทศ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว อาคารเอนกประสงค์ อาคารจัดแสดง ส่วนจำหน่ายสินค้า ส่วนประชาสัมพันธ์ ห้องประชุมห้องบรรยาย ห้องสัมมนา ห้องจัดนิทรรศการ ห้องเก็บของ ห้องน้ำ ที่จอดรถ รวมทั้งบ้านพักพนักงาน มีการดูแลการจราจรในพื้นที่ การดูแลบำรุงรักษาซ่อมแซม การจัดการด้านยานพาหนะ

ระบบความปลอดภัย มีมาตรการป้องกันภัยที่อาจเกิดกับอาคารสถานที่ บุคคล หรือทรัพย์สิน มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย มีระบบความปลอดภัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน มีการเลือกใช้เครื่องมือที่ถูกต้องเพื่อความปลอดภัย ป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น งาน

ก่อสร้างมีการออกแบบและก่อสร้างที่มั่นคงแข็งแรงและปลอดภัย ไม่มีความเสี่ยงจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นทั้งกับบุคลากรภายในและประชาชนทั่วไป มีการดูแลความปลอดภัยสำหรับผู้เข้าชมพื้นที่ มีห้องปฐมพยาบาลซึ่งมีเตียงและเครื่องปฐมพยาบาลรวมทั้งยาเพื่อให้บริการเมื่อเกิดอุบัติเหตุต่อพนักงานและผู้เข้าชม มีการดูแลระบบการสัญจรภายในพื้นที่ให้มีความสะดวกปลอดภัย มีมาตรการป้องกันภัยจากไฟฟ้า ป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากพืชพันธุ์ไม้ ทั้งในพื้นที่และที่รวบรวมไว้

การสาธารณูปโภค ต้องมีระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปา ระบบสื่อสาร และระบบชลประทานที่ดี มีอ่างเก็บน้ำเพียงพอในการเก็บกักน้ำไว้ใช้ในพื้นที่โดยแยกส่วนน้ำที่ใช้ในการดูแลพืชพันธุ์กับน้ำที่ใช้ในการอุปโภคซึ่งต้องเป็นระบบน้ำประปาที่สะอาด มีระบบบำบัดน้ำเสีย เช่น ระบบบำบัดทางชีวภาพ การกรองด้วยพืช และสามารถนำน้ำจากการบำบัดน้ำเสียจากอาคารมาใช้รดน้ำต้นไม้ได้

การอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการบริการด้านพื้นที่ ถนนหลักในสวนและทางเข้ามีการออกแบบให้สื่อความหมายที่เหมาะสมกับการเป็นสวนพฤกษศาสตร์ จัดให้มีสถานที่เที่ยวชมพื้นที่อันเป็นองค์ประกอบการจัดแสดงสวนพฤกษศาสตร์ เพื่อดึงดูดผู้เข้าเที่ยวชมให้มีความสนใจเข้าเที่ยวชม โดยจัดให้มีสถานที่ สิ่งจัดแสดงและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้แก่ อาคารจัดแสดง เส้นทางเดินชมพรรณไม้ ซึ่งต้องมีวิทยากรในการแนะนำและอธิบายเพื่อสร้างคุณค่าของกิจกรรมนั้นๆ มีจุดชมวิว ลานจัดแสดง รูปปั้นและปฏิมากรรม ที่พักผ่อน ชุม ที่นั่ง สนามเด็กเล่น ให้มีอาคารร้านขายสินค้า ร้านอาหาร และที่จอดรถ

ด้านการเผยแพร่ความรู้

มีศูนย์ฝึกอบรม สัมมนา เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้และสนับสนุนการดำเนินงานเชิงพาณิชย์ ส่วนนี้จะเป็นส่วนเชื่อมโยงงานสวนพฤกษศาสตร์ออกไปสู่สาธารณะชน เป็นการเผยแพร่ความรู้ และเป็นส่วนเชื่อมงานทางด้านการศึกษากับสถาบันการศึกษา

มีศูนย์บริการข้อมูลทางวิชาการและมีโครงการเผยแพร่และฝึกอบรม เพื่อให้การศึกษา ให้ความรู้ แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา ในทุกระดับ รวมถึงแก่สาธารณะชนทั่วไป

ต้องมีการสร้างความร่วมมือ มีเครือข่ายของการทำงานในแต่ละด้าน กับทั้งส่วนราชการอื่น สถาบันการศึกษา เอกชน ทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อการพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์

ด้านกิจกรรมเชิงพาณิชย์

มีกิจกรรมและการดำเนินงานต่างๆ เพื่อหารายได้ มีสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับกิจกรรมดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์ มีการบริหารจัดการด้านรายได้ผ่านกิจกรรมบริการทางวิชาการ มีสื่อการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การตลาด ที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนให้สวนมีรายได้ในการบริหารกิจการ

1.12 มาตรฐานสากลสวนพฤกษศาสตร์ภูมิภาค

สวนพฤกษศาสตร์ภูมิภาคจะดำเนินการบางส่วนของวัตถุประสงค์การก่อตั้ง จึงต้องการองค์ประกอบเพียงบางส่วน เพื่อให้การดำเนินงานในระยะแรกเป็นไปอย่างคล่องตัว องค์ประกอบมาตรฐานของสวนพฤกษศาสตร์ภูมิภาค ต้องประกอบด้วยกิจกรรมด้านต่างๆ ดังนี้

ด้านการสร้างองค์ความรู้

การสร้างองค์ความรู้สวนพฤกษศาสตร์ภูมิภาคจะเริ่มจากการศึกษาความหลากหลายของพรรณไม้ในพื้นที่ของสวนฯ การสำรวจเพื่อศึกษาความหลากหลายของพืชในพื้นที่ใกล้เคียง และการรวบรวมพันธุ์พืชในท้องถิ่นที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ หรือมีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่า การศึกษาวิธีการขยายพันธุ์พืชหายากหรือใกล้สูญพันธุ์ต่างๆ เพื่อเพิ่มปริมาณสำหรับการอนุรักษ์ หรือเพื่อประโยชน์อื่นๆ ระยะหลังจากนั้นจะเป็นการกำหนดพื้นที่เพื่อจัดทำแปลงศึกษาถาวร เพื่อศึกษาโครงสร้างสังคมพืชและการศึกษาด้านนิเวศวิทยาต่างๆ

ด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้

สวนพฤกษศาสตร์สาขาจะมีพื้นที่จัดแสดงตามกลุ่มพืช ที่มีการออกแบบพื้นที่ตามหลักภูมิทัศน์ เพื่อความสวยงามสำหรับการพักผ่อน ดึงดูดให้เข้าชม และเพื่อให้ความรู้แก่ผู้เข้าชม โดยจัดพื้นที่ให้มีองค์ประกอบครบถ้วน มีป้ายชื่อต้นไม้ ป้ายข้อมูลต่างๆ และแผนที่ มีการจัดทำทะเบียนพันธุ์พืชในพื้นที่จัดแสดงเพื่อประโยชน์ด้านการจัดการและการนำเสนอแก่สาธารณะ การส่งเสริมการเรียนรู้ด้านพืชเป็นกิจกรรมที่สำคัญของสวนพฤกษศาสตร์ มีการจัดกิจกรรมการอบรมทั้งในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์และร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก

การจัดการพรรณไม้ มีการจัดทำทะเบียนพันธุ์พืชทั้งในพื้นที่ตามธรรมชาติและในโรงเรือนเพื่อทราบจำนวนและการใช้ประโยชน์ มีแผนการขยายพันธุ์พืช โดยเน้นพืชหายากและใกล้สูญพันธุ์ หรือพืชที่มีการใช้ประโยชน์อย่างอื่น ๆ และมีแผนการใช้ประโยชน์จากพืชที่ขยายพันธุ์

ด้านการสนับสนุนการดำเนินงาน

การบริหารจัดการ – มีจำนวนบุคลากรที่เหมาะสมกับขอบเขตงานและหน้าที่ความรับผิดชอบ มีอาคารสถานที่ปฏิบัติงานที่เหมาะสม มีอุปกรณ์และเครื่องมือในการปฏิบัติงานที่เพียงพอ มีการใช้ระบบสารสนเทศที่เหมาะสมเพื่อการบริหารงาน และการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานรวดเร็วขึ้นและต้นทุนการบริหารงานลดลง

การจัดการพื้นที่ – มีระบบการดูแลพื้นที่ที่เหมาะสม มีระบบสาธารณูปโภคที่ดี มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ลานจอดรถ ศูนย์บริการข้อมูล ห้องประชุม ที่พักผ่อน และห้องน้ำเพียงพอต่อจำนวนผู้มาเยี่ยมชม และการรักษาความปลอดภัยทั่วถึง

1.13 เกณฑ์การจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์ภูมิภาค

เป้าหมายในการจัดตั้งองค์การสวนพฤกษศาสตร์ คือการมีพื้นที่ในแต่ละภูมิภาค เพื่อรวบรวมพรรณไม้ประจำถิ่น พรรณไม้หายาก สำหรับการอนุรักษ์ และเพื่อการส่งเสริมการศึกษาด้านพฤกษศาสตร์แก่เยาวชน และประชาชนผู้สนใจในพื้นที่ใกล้เคียง เขตพรรณพืชในประเทศไทยจึงเป็นเกณฑ์สำคัญในการพิจารณาจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์ภูมิภาค เพื่อให้ครอบคลุมแพร่กระจายของพรรณไม้จาก 3 เขตการกระจายพันธุ์ คือ

- เขตพรรณพืชหิมาลัย
- เขตพรรณพืชอินโดจีน
- เขตพรรณพืชมาเลเซีย

1. **เขตพรรณพืชหิมาลัย** ที่พบทางภาคเหนือและภาคตะวันตก ปัจจุบันมีสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ในจังหวัดเชียงใหม่ และสวนพฤกษศาสตร์บ้านร่มเกล้า ในพระราชดำริ จังหวัดพิษณุโลก

2. **เขตพรรณพืชอินโดจีน** ที่แพร่กระจายอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก ปัจจุบันมีสวนพฤกษศาสตร์ระยอง จังหวัดระยอง และสวนพฤกษศาสตร์เมืองพล ในจังหวัดขอนแก่น

3. **เขตพรรณพืชมาเลเซีย** กระจายจากภาคใต้ขึ้นมาจนถึงประมาณจังหวัดประจวบคีรีขันธ์-เพชรบุรี ปัจจุบันมีสวนพฤกษศาสตร์เกาะระ จังหวัดพังงา

4. **เขตรอยต่อของพืชจากทั้ง 3 เขตการกระจายพันธุ์** บริเวณภาคกลางของประเทศ ปัจจุบันมีสวนพฤกษศาสตร์พระแม่ย่า จังหวัดสุโขทัย

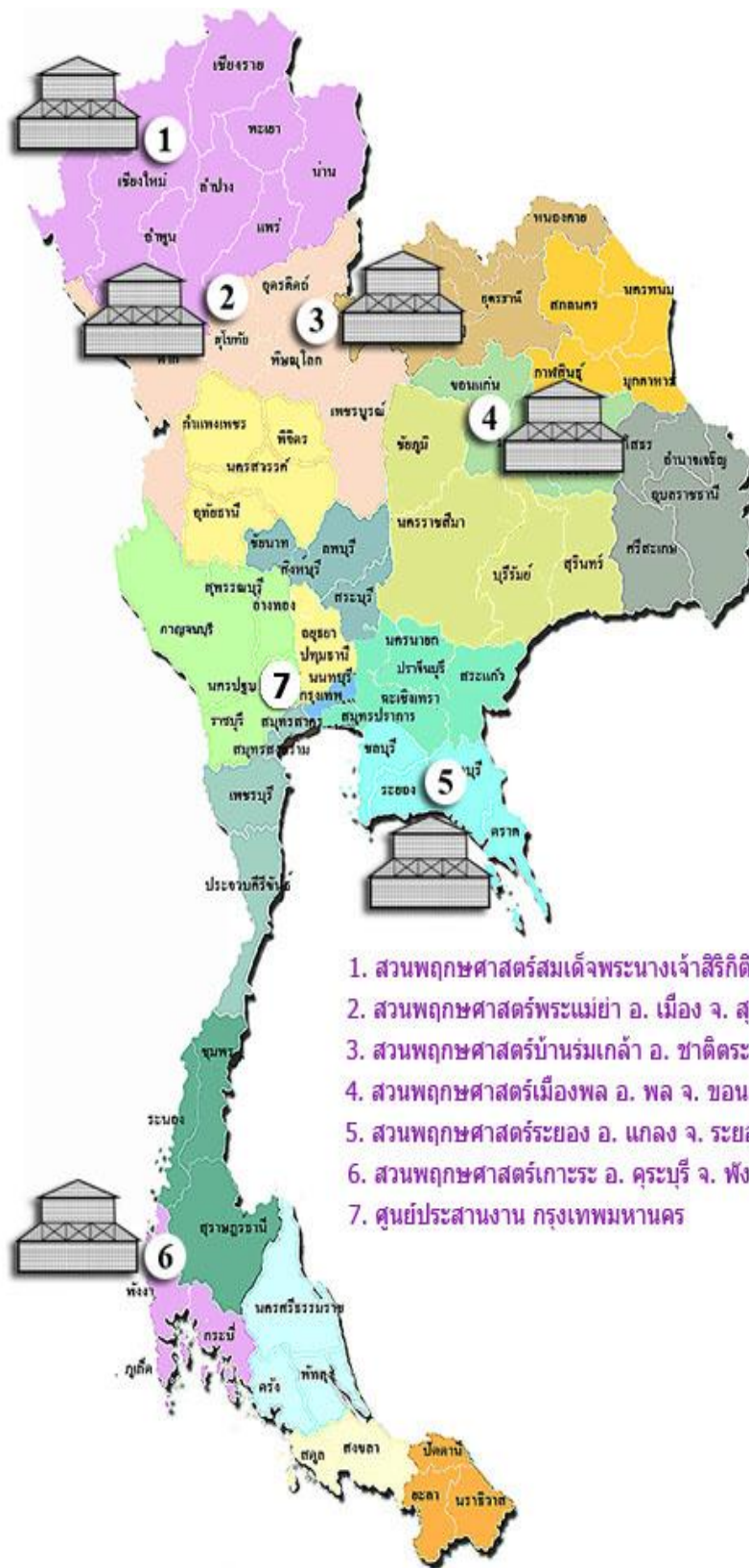
เพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ขององค์การสวนพฤกษศาสตร์ การตั้งสวนพฤกษศาสตร์สาขา จึงควรมีเกณฑ์การพิจารณาดังต่อไปนี้

1. ควรมีสวนพฤกษศาสตร์เพื่อรองรับเขตการกระจายพันธุ์พืชทั้ง 4 เขต
2. มีพื้นที่ที่สามารถดำเนินการได้ตามมาตรฐานสวนพฤกษศาสตร์ภูมิภาค โดยมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 600 ไร่ และไม่ห่างไกลจากตัวเมือง ไม่มีปัญหาในเรื่องสิทธิในที่ดิน
3. พื้นที่มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ที่แตกต่างจากสวนพฤกษศาสตร์ที่มีอยู่เดิม
4. มีความพร้อมด้านปัจจัยพื้นฐานสำหรับการดำเนินกิจการสวนพฤกษศาสตร์ เช่น มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวก มีระบบไฟฟ้าที่สามารถเชื่อมต่อได้
5. ไม่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับสวนพฤกษศาสตร์ในสังกัดหน่วยงานอื่น เช่น กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
6. ต้องได้รับงบประมาณสนับสนุน ในการสำรวจเพื่อจัดตั้ง จัดทำผังแม่บท และแผนแม่บท ในจำนวนเงินที่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

1.14 ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์ภูมิภาค

เพื่อให้การจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์ภูมิภาคเป็นไปอย่างมีระบบ และสามารถดำเนินการได้เรียบร้อย สำเร็จตามวัตถุประสงค์ จึงกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานในเบื้องต้นไว้ดังนี้

1. ดำเนินการสำรวจพื้นที่เพื่อพิจารณาตามเกณฑ์เบื้องต้นที่กำหนดไว้
2. นำเข้าคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบในการก่อตั้ง
3. ดำเนินการสำรวจทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่เดิม
4. จัดทำแผนพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์ภูมิภาค
5. จัดทำผังแม่บทการใช้ประโยชน์พื้นที่

1. สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ อ. แม่ริม จ.เชียงใหม่
2. สวนพฤกษศาสตร์พระแม่ย่า อ. เมือง จ. สุโขทัย
3. สวนพฤกษศาสตร์บ้านร่มเกล้า อ. ขาดิระการ จ. พิษณุโลก
4. สวนพฤกษศาสตร์เมืองพล อ. พล จ. ขอนแก่น
5. สวนพฤกษศาสตร์ระยอง อ. แกลง จ. ระยอง
6. สวนพฤกษศาสตร์เกาะกระ อ. กระบุรี จ. พังงา
7. ศูนย์ประสานงาน กรุงเทพมหานคร

นโยบายรัฐบาลและการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

2.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ในปัจจุบันรัฐบาลได้ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ โดยได้ัญเชิญหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่อย่างมั่นคงท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงและได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ไว้ดังนี้

วิสัยทัศน์

สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง

พันธกิจ

1. สร้างสังคมเป็นธรรมและเป็นสังคมที่มีคุณภาพ ทุกคนมีความมั่นคงในชีวิต ได้รับการคุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค ทุกภาคส่วนได้รับการเสริมพลังให้สามารถเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา ภายใต้ระบบบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใส เป็นธรรม
2. พัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีคุณธรรม เรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย สถาบันทางสังคมและชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งสามารถปรับตัวรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง
3. พัฒนากิจการผลผลิตและบริการให้เข้มแข็งและมีคุณภาพบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญา สร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน ปรับโครงสร้างการผลิตและการบริโภคให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พร้อมสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม
4. สร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความเป็นธรรมในสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

การดำเนินงานขององค์การสวนพฤกษศาสตร์ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติใน 2 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน และยุทธศาสตร์ที่ 6 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้

1. ปรับโครงสร้างและการกระจายตัวประชากรให้เหมาะสม
2. พัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง
3. ส่งเสริมการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ
4. ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
5. เสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

1. การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
2. การปรับกระบวนการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นเศรษฐกิจ

และสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3. การยกระดับขีดความสามารถในการรับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง

สภาพภูมิอากาศ

4. การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ
5. การสร้างภูมิคุ้มกันด้านการค้าจากเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมและวิกฤติจากการ

เปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

6. การเพิ่มบทบาทประเทศไทยในเวทีประชาคมโลกที่เกี่ยวข้องกับกรอบความตกลง

และพันธกรณีด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ

7. การควบคุมและลดมลพิษ

8. การพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มี

ประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรมอย่างบูรณาการ

2.2 การบริหารงานภายใต้การดำเนินงานของ คสช.

ตามสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เขตปริมณฑลและพื้นที่ต่างๆ ของประเทศหลายๆ พื้นที่ ส่งผลกระทบต่อประชาชนและความเสียหายต่อทรัพย์สินอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มขยายตัวจนอาจเกิดเหตุการณ์ร้ายแรงที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วย กองทัพบก กองบัญชาการกองทัพไทย กองทัพเรือ กองทัพอากาศ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงมีความจำเป็นต้องเข้าควบคุมอำนาจในการปกครองประเทศตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม 2557 เวลา 16.30 น. เป็นต้นมา และได้ประกาศบทบาทการทำงานของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (Road map) 3 ช่วงระยะเวลา ดังนี้

ระยะแรก	ระยะที่สอง	ระยะที่สาม
ให้มีการบริหารประเทศ โดย คสช. ซึ่งมี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้า	● ประกาศธรรมนูญการปกครองชั่วคราว ● ตั้งคณะรัฐมนตรี ● ตั้งสภานิติบัญญัติ ● ตั้งสภาพัฒนา	กำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป

และกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจไว้ 9 แนวทาง ดังนี้

- 1) เศรษฐกิจแบบเสรีขับเคลื่อนโดยเอกชน
- 2) ให้การเคลื่อนย้ายเงินทุนเป็นไปอย่างเสรี
- 3) ส่งเสริมนโยบายการค้าเสรี
- 4) ปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ
- 5) จัดอุปสรรคการค้าต่างประเทศให้คล่องตัว
- 6) สนับสนุนลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม
- 7) ไม่กีดกันเกินตัว และรักษาวินัยการเงิน และการคลัง
- 8) จัดความไม่เป็นธรรมในระบบพ่อค้าคนกลาง
- 9) แก้ไขปัญหาแรงงานอย่างบูรณาการ

2.3 นโยบายรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

โดยที่ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ได้บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่งตามมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2557 เห็นชอบด้วยในการแต่งตั้งพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม แต่งตั้ง พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศ ณ วันที่ 24 สิงหาคม 2557 เป็นต้นมา

โดยรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 กำหนดนโยบายที่สำคัญไว้ 11 ด้านดังนี้

- 1) การปกป้องและเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์
  - 2) การรักษาความมั่นคงของรัฐและการต่างประเทศ
  - 3) การลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ
  - 4) การศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
  - 5) การยกระดับคุณภาพบริการด้านสาธารณสุข และสุขภาพของประชาชน
  - 6) การเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ
  - 7) การส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสในประชาคมอาเซียน
  - 8) การพัฒนาและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีการวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรม
  - 9) การรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร และการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
  - 10) การส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาลและการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐ
  - 11) การปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม
- เมื่อพิจารณาจากนโยบายของคณะรัฐมนตรี พบว่าการดำเนินงานขององค์การสวนพฤกษศาสตร์สอดคล้องกับนโยบายข้อ 6, 7, 8 และ 9 ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

นโยบายข้อ 6. การเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ

6.6 ชักจูงให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาเที่ยวในประเทศไทย โดยพิจารณามาตรการลดผลกระทบจากการประกาศใช้กฎอัยการศึกในบางพื้นที่ที่มีต่อการท่องเที่ยวในโอกาสแรกที่จะทำได้ และสร้างสิ่งจูงใจและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกื้อกูลต่อบรรยากาศการท่องเที่ยว ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวอันมีลักษณะโดดเด่นร่วมกันหรือจัดเป็นกลุ่มได้ เช่น กลุ่มธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสุขภาพ เช่น น้ำพุร้อนธรรมชาติ ทั้งจะให้เชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาจากวิถีชีวิตชุมชน รวมทั้งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในประเทศทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเดิมและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดยเน้นการให้ความรู้และเพิ่มมาตรฐานความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การควบคุมสินค้าและบริการให้มีคุณภาพ ราคาเป็นธรรม ตลอดจนการอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว

นโยบายข้อ 7. การส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสในประชาคมอาเซียน

7.1 เร่งส่งเสริมความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน ในภูมิภาคอาเซียน และขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้ประโยชน์จากโครงข่ายคมนาคมขนส่งและโทรคมนาคมที่เชื่อมโยงระหว่างกันของอาเซียน ระบบการออกใบรับรอง/ใบอนุญาตผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ การทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกันในอาเซียน รวมทั้งการสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากความตกลงทางการค้าการลงทุนภายใต้กรอบความร่วมมือในระดับทวิภาคีและพหุภาคีที่มีผลใช้บังคับแล้ว เร่งขยายการจัดทำข้อตกลงการยอมรับร่วมกันของสินค้าด้านการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานโดยให้ความสำคัญต่อสินค้าที่ประเทศไทยมีศักยภาพสูงโดยเฉพาะกลุ่มสินค้าอุปโภคและบริโภค รวมถึงการปรับปรุงเกณฑ์การค้าและระบบพิธีการศุลกากรให้สะดวก ลดขั้นตอนต่างๆ หรือยกเลิกขั้นตอนบางเรื่อง และปรับระบบภาษีและการอำนวยความสะดวกอื่นๆ เพื่อดึงดูดให้มีการตั้งสำนักงานปฏิบัติการประจำภูมิภาคที่กรุงเทพมหานคร เพื่อพัฒนาให้กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางทางธุรกิจ การค้า การลงทุนของภูมิภาคได้ในที่สุด

นโยบายข้อ 8. การพัฒนาและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนาและนวัตกรรม

8.1 สนับสนุนการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนาของประเทศเพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายให้ได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 1 ของรายได้ประชาชาติและมีสัดส่วนรัฐต่อเอกชน 30:70 ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้งนี้เพื่อให้ประเทศมีความสามารถในการแข่งขัน และมีความก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศอื่นที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน และจัดระบบบริหารงานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมให้มีเอกภาพและประสิทธิภาพ โดยให้มีความเชื่อมโยงกับภาคเอกชน

นโยบายข้อ 9. การรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร และการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

9.2 ส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน คำนึงถึงขีดจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัว สร้างโอกาสในการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม เพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ความมั่นคงทางด้านอาหาร สุขอนามัย สนับสนุนวิถีชีวิตของชุมชน และการพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ รวมทั้งให้การคุ้มครองเพื่อให้เกิดความปลอดภัยทางชีวภาพ

2.4 นโยบายของผู้ถือหุ้ณภำครรัฐ (Statement of Directions)

กระทรวงการคลังได้นำระบบประเมินผลการดำเนินงานรัฐวิสาหกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนารัฐวิสาหกิจให้สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของภาครัฐและแนวทางการพัฒนาประเทศ คณะกรรมการประเมินผลงานรัฐวิสาหกิจ ได้มีแนวคิดให้มีการจัดทำแนวนโยบายของผู้ถือหุ้น/ภาครัฐ (Statement of Direction: SOD) ขึ้น ตั้งแต่ปี 2549 เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการกำหนดแนวทางการพัฒนาและกรอบการประเมินผลการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจและมีความสัมพันธ์ในเชิงบูรณาการ ครอบคลุมภารกิจหลักของรัฐวิสาหกิจ และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยให้หน่วยงานกำกับรัฐวิสาหกิจ ซึ่งมีส่วนร่วมในการกำหนด SOD ประกอบด้วย

1. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในฐานะหน่วยงานซึ่งพิจารณาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และพิจารณาแผนการลงทุนของรัฐวิสาหกิจ
  2. กระทรวงการคลัง โดย สคร. ในฐานะผู้ถือหุ้น และ
  3. กระทรวงเจ้าสังกัดของรัฐวิสาหกิจ ในฐานะหน่วยงานกำกับดูแลรัฐวิสาหกิจ
- สคร. ได้จัดทำ SOD ของรัฐวิสาหกิจ ตั้งแต่ปี 2550 และมีกระบวนการพัฒนาและการทบทวนร่วมกับหน่วยงานกำกับ และผู้เกี่ยวข้อง เป็นประจำทุกปี และมีการรายงานผลการจัดทำ SOD ให้แก่คณะกรรมการกำกับนโยบายด้านรัฐวิสาหกิจ (กนร.) รับทราบ

แนวนโยบายของผู้ถือหุ้น /ภาครัฐ (Statement of Direction) สำหรับองค์การสวนพฤกษศาสตร์ (อ.ส.พ.) ประจำปี 2558

กระทรวงการคลังได้ประสานกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะกระทรวงเจ้าสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสรุปทิศทางที่สำคัญของภาครัฐ (Statement of Direction) ที่จะใช้เป็นแนวทางในการกำกับดูแลและชี้ประเด็นที่ อ.ส.พ. ควร

ให้ความสำคัญและเร่งดำเนินการ รวมถึงการใช้เป็นแนวทางในการกำหนดตัวชี้วัดสำหรับการประเมินผลการดำเนินงานของ อ.ส.พ. ต่อไป ซึ่งแนวนโยบายผู้ถือหุ้น/ภาครัฐ (Statement of Direction) สำหรับ อ.ส.พ. ได้แก่

แผนระยะสั้น

- 1) จัดทำแผนยุทธศาสตร์และทบทวนโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสมกับภารกิจ การดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อรองรับทิศทางการดำเนินงานในอนาคต
- 2) สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งสถาบันการศึกษา ทั้งในและต่างประเทศ ในการค้นคว้าเพื่อประโยชน์ทางวิชาการและเชิงพาณิชย์
- 3) จัดทำแผนการพัฒนาระบบการบริหารจัดการองค์กรให้เป็นไปตามระบบ ประเมินผลการดำเนินงาน และแผนการพัฒนาคู่ประกอบและระบบการบริหารจัดการงาน ด้านพฤกษศาสตร์

แผนระยะยาว

- 1) พัฒนาสวนพฤกษศาสตร์ให้มียุทธศาสตร์ประกอบและระบบการบริหารจัดการงานด้าน พฤกษศาสตร์ที่สามารถเทียบเคียงกับสวนพฤกษศาสตร์ชั้นนำในภูมิภาคเอเชียและในระดับสากลได้
- 2) พัฒนาหลักสูตรด้านพฤกษศาสตร์ร่วมกับสถาบันการศึกษาชั้นนำของประเทศ เพื่อสร้างบุคลากรด้านพฤกษศาสตร์
- 3) พัฒนาห้องปฏิบัติการ (Laboratory) ให้เป็นศูนย์ปฏิบัติการกลาง (Central Laboratory) ด้านพฤกษศาสตร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2.5 นโยบายและยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการ 4 ชั้น ตามนโยบายของรัฐบาลที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา และแผนบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล โดยยุทธศาสตร์กระทรวงและกลุ่มภารกิจขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางของทุกหน่วยงานในสังกัดในช่วงปีงบประมาณ 2556 – 2561 โดยมีสาระสำคัญดังนี้

วิสัยทัศน์กระทรวง

คงความสมบูรณ์ของธรรมชาติ พัฒนาและสนับสนุน ส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ใน สิ่งแวดล้อมที่ดี สู่การเป็นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน

พันธกิจ

อนุรักษ์ ฟื้นฟู ควบคุมการจัดสรร และการใช้ประโยชน์จากใช้ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสร้างคุณค่าที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยอาศัย การเสริมสร้างระบบและกลไกการจัดการภายในให้สามารถดำเนินการกิจประสานกับเครือข่าย ภาคีและผู้มีส่วนได้เสียภายนอกอย่างมีพลังและสอดคล้องกลมกลืน

ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ และตัวชี้วัดกระทรวง

ยุทธศาสตร์ ทส.	เป้าประสงค์ ทส.	กลยุทธ์ ทส.
• พัฒนานองค์กร เครื่องมือ กลไก องค์ความรู้ รวมทั้ง จิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม • สงวน อนุรักษ์ ป่าไม้และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ตอบสนองต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	• พัฒนานองค์ความรู้ กลไกและบุคลากรในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทุกระดับ • ทรัพยากร ธรรมชาติทุกประเภทในพื้นที่เป้าหมายมีความยั่งยืน	• ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและพัฒนานองค์ความรู้ ศักยภาพคนในทุกภาคส่วน พร้อมปรับปรุงพัฒนาและบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งระบบความร่วมมือกับต่างประเทศให้เหมาะสมและทันสมัย • พัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้มีขีดความสามารถในการดำเนินภารกิจร่วมกับภาคีและเครือข่าย • อนุรักษ์ ป่าไม้ และบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อรักษาสมดุลและเป็นฐานที่มั่นคงของการพัฒนาประเทศ • สร้างความมั่นคงของนิเวศพื้นที่ที่ตอบสนองต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง • พัฒนาและส่งเสริมการใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม • พัฒนาระบบฐานข้อมูลภูมิศาสตร์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน
• อนุรักษ์ ป่าไม้และบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน • ดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและจัดการมลพิษ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	• ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งและป่าชายเลนได้รับการอนุรักษ์ ป่าไม้และบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งพื้นที่ที่มีปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งได้รับการป้องกันและแก้ไขแบบบูรณาการ • พัฒนาเครื่องมือและกลไกในการดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการจัดการมลพิษ และเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	• อนุรักษ์ ป่าไม้ และบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อรักษาสมดุลและเป็นฐานที่มั่นคงของการพัฒนาประเทศ • สร้างความตระหนักเตรียมพร้อมบรรเทาปัญหาและรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งแวดล้อม โดยการใช้มาตรการทางกฎหมายและมาตรการทางสังคม • เพิ่มศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และพัฒนาความรู้ในการจัดการมลพิษและของเสีย รวมทั้งเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมแก่ผู้ก่อมลพิษ • ถ่ายทอดและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการแก้ไขและการป้องกันปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม • พัฒนาเครือข่าย องค์ความรู้ เครื่องมือและกลไกในการบริหารจัดการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ • ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรบริโภคสู่สังคมคาร์บอนต่ำที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ ทส.	เป้าประสงค์ ทส.	กลยุทธ์ ทส.
ส่งเสริม อนุรักษ์ ป่าไม้ และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน	บริหารจัดการเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน และทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน	- พัฒนาและส่งเสริมการใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม - พัฒนาระบบฐานข้อมูลภูมิศาสตร์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน
พัฒนาองค์กร เครื่องมือ กลไก องค์ความรู้ รวมทั้งจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	สร้างความตระหนัก จิตสำนึก และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	- ส่งเสริมและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและพัฒนาองค์ความรู้ ศักยภาพคนในทุกภาคส่วน พร้อมปรับปรุงพัฒนาและบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งระบบความร่วมมือกับต่างประเทศให้เหมาะสมและทันสมัย - สร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กร ภาคีและเครือข่ายภายนอก เพื่อระดมความร่วมมือในการคุ้มครองและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - สร้างจิตสำนึกสาธารณะให้แก่ประชาชนในการอนุรักษ์ ป่าไม้ และร่วมกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - กำกับดูแล ติดตามและตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมายให้ทั่วถึงและเท่าเทียม และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ - ปรับปรุงโครงสร้างกลไกการจัดการและระเบียบปฏิบัติให้มีคุณภาพและความคล่องตัวในการดำเนินการ - ปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการใช้งบประมาณให้มีประสิทธิภาพและเชื่อมโยงงานเพื่อร่วมทุนกับภาคีเครือข่าย - สนับสนุนระบบการประเมินและการกำกับดูแลองค์กรโดยยึดหลักธรรมาภิบาล - พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีขีดความสามารถในการดำเนินการร่วมกับภาคีและเครือข่าย - เสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เข้มแข็งและบรรยากาศในการทำงานที่เอื้ออำนวยต่อการร่วมมือกันขับเคลื่อนภารกิจ - พัฒนาระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีสนับสนุนการดำเนินการให้ครอบคลุมทั่วทั้งองค์กร
บริหารจัดการน้ำผิวดิน และน้ำใต้ดินอย่างบูรณาการ มีประสิทธิภาพเป็นธรรมและยั่งยืน	ประชาชนในพื้นที่เป้าหมายมีแหล่งน้ำที่มีการอนุรักษ์ ปรับปรุง ป่าไม้และพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งน้ำต้นทุนที่มีปริมาณเพียงพอโดยมีส่วนร่วม	- ไกลการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้มีการใช้ทรัพยากรน้ำ เป็นฐานในการพัฒนาประเทศและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน - พัฒนาและฟื้นฟูแหล่งน้ำเพื่อเพิ่มน้ำต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการกระจายน้ำ บูรณาการน้ำผิวดิน ใต้ดิน และกำหนดมาตรฐานพัฒนาระบบน้ำสะอาด
ดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและจัดการมลพิษ และเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพ	การพัฒนาเครื่องมือ และกลไกในการดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการจัดการมลพิษ และเพื่อรับมือกับการ	- สร้างความตระหนักเตรียมพร้อมบรรเทาปัญหาและรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งแวดล้อมโดยการใช้มาตรการทางกฎหมายและมาตรการทางสังคม - เพิ่มศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ

ยุทธศาสตร์ ทส.	เป้าประสงค์ ทส.	กลยุทธ์ ทส.
ภูมิอากาศ	เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	พัฒนาความรู้ในการจัดการมลพิษและของเสีย รวมทั้งเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมแก่ผู้ก่อมลพิษ • ถ่ายทอดและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการแก้ไขและการป้องกันปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม • พัฒนาเครือข่าย องค์ความรู้ เครื่องมือและกลไกในการบริหารจัดการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ • ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภคสู่สังคมคาร์บอนต่ำที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
• พัฒนางองค์กร เครื่องมือ กลไก องค์ความรู้ รวมทั้งจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	• พัฒนางองค์ความรู้ กลไกและบุคลากรในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทุกระดับ	• ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและพัฒนางองค์ความรู้ ศักยภาพคนในทุกภาคส่วนพร้อมปรับปรุงพัฒนาบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งระบบความร่วมมือกับต่างประเทศให้เหมาะสมและทันสมัย • พัฒนารูปแบบและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง • ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษา และยกระดับคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม • พัฒนาระบบการเรียนรู้ในการสร้างสมดุลและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น • สร้างงานวิจัยและใช้ประโยชน์จากการวิจัยผ่านกระบวนการจัดการความรู้

2.6 แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เพื่อเป็นกรอบชี้แนะให้ภาคีการพัฒนาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในช่วงเวลา 5 ปี โดยได้มีการประกาศใช้แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมฉบับปัจจุบัน คือปี พ.ศ. 2555 – 2559 โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การให้ความสำคัญต่อบทบาทและสิทธิของชุมชนตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 รวมถึงมีความสอดคล้องและต่อยอดกับทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ซึ่งให้ความสำคัญกับการสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการสร้างสมดุลการพัฒนาในทุกมิติ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมีคุณภาพ การสร้างความเป็น

ธรรมในสังคม และการสร้างภูมิคุ้มกันต่อความเสี่ยงในมิติต่างๆ อย่างยั่งยืน โดยมีวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์ ดังนี้

วิสัยทัศน์

ประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรม สมดุล มีประสิทธิภาพ และมีส่วนร่วมของทุก ภาคส่วน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชน

เป้าประสงค์

- 1) มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น
- 2) รักษาความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ และอนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน
- 3) ลดความเหลื่อมล้ำของสังคมด้วยการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นธรรม
- 4) สร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับประชาชน
- 5) สร้างความพร้อมเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัย ธรรมชาติ
- 6) สร้างสังคมให้มีสำนึกรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555 – 2559

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 การปรับฐานการผลิตและการบริโภคให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
ยุทธศาสตร์ที่ 2 การอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
ยุทธศาสตร์ที่ 3 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อเสริมสร้าง ธรรมชาติ

- ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับประชาชนในทุกระดับ
ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับความเสี่ยงจากการ เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติ

- ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาคนและสังคมให้มีสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม
โดยใน 6 ยุทธศาสตร์ องค์การสวนพฤกษศาสตร์มีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยตามแผนได้ กำหนดตัวชี้วัดไว้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

เป้าหมาย

แหล่งทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพได้รับการ สงวนรักษา อนุรักษ์ และฟื้นฟูอย่างมีประสิทธิภาพ (การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดให้เป็น ประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และใช้ได้เป็นเวลายาวนานที่สุด ทั้งนี้ ต้องให้ทรัพยากรธรรมชาติสูญเสียโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และ จะต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยทั่วถึง)

ตัวชี้วัด	2.1 พื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ
	2.2 จำนวนชนิดพันธุ์ต่างๆ ที่ถูกคุกคามจนใกล้สูญพันธุ์ (ลดลง)
	2.3 สัดส่วนพื้นที่อนุรักษ์เพื่อพิทักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพต่อพื้นที่ทั้งประเทศเพิ่มขึ้น โดยรักษาพื้นที่อนุรักษ์ไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 19 และเพิ่มพื้นที่ป่าชายเลนไม่น้อยกว่าปีละ 5,000 ไร่
	2.4 ร้อยละ 50 ของจังหวัดชายทะเล มีแผนบูรณาการการฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งที่ได้รับผลกระทบตามแนวทางการจัดการที่เหมาะสม
	2.5 จำนวนพื้นที่ที่ได้รับการจัดทำระบบการอนุรักษ์ดินและน้ำ

แผนงานและแนวทางการปฏิบัติ

แผนงานที่ 2.1 การสงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (ระบบนิเวศภูเขา ระบบนิเวศป่าไม้ ระบบนิเวศเกษตร ระบบนิเวศพื้นที่แหล่งแก่งกั้น ระบบนิเวศแหล่งน้ำในแผ่นดิน ระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง และระบบนิเวศเกาะ)

แนวทางปฏิบัติ		หน่วยงานรับผิดชอบ
ระยะเร่งด่วน		
2.1.4 สนับสนุนบทบาทความร่วมมือจากภาคเอกชนในการสงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ผ่านแนวทางต่างๆ เช่น การดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR) เป็นต้น		อก (สภท.) ทส. (สส.)
ระยะปานกลาง		
2.1.12 อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ โดยการคุ้มครองและสงวนรักษาพื้นที่ชุ่มน้ำให้มีความยั่งยืน โดยสนับสนุนการเสนอให้พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญเป็นแรมซาร์ไซต์ รวมทั้งมีการจัดทำแผนการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน		ทส (สผ.)
2.1.14 สนับสนุนให้มีการจัดตั้งธนาคารพันธุกรรม (Gene Bank) เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมและอนุรักษ์ดูแลสายพันธุ์และพันธุกรรม รวมถึงการรองรับนวัตกรรมจากทรัพยากรชีวภาพ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ		กษ (กวก.) วท (สวทช.)
2.1.15 สนับสนุนการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (in situ conservation) และนอกถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (ex situ conservation) พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยการนำพันธุ์พืชหายากหรือใกล้สูญพันธุ์มาปลูกและขยายพันธุ์		ทส (อส./ อ.ส.พ.) กษ
2.1.16 พัฒนากฎระเบียบ และมาตรการในการอนุรักษ์และคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศต่างๆ โดยเฉพาะชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม โดยคำนึงถึงความสมดุลของระบบนิเวศเป็นสำคัญ รวมทั้งพัฒนากฎระเบียบว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ (Bio-safety)		ทส (สผ./ อส./อ. ส.พ.) กษ.

2.1.17 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ที่สำคัญและมีความเปราะบางเชิงนิเวศ รวมถึงการลดผลกระทบจากภัยคุกคามที่มีต่อความหลากหลายทางชีวภาพและการประเมินมูลค่าการให้บริการของระบบนิเวศต่างๆ	ทส. (สผ./ อส./อ. ส.พ.) วท.
2.1.18 พัฒนฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพให้ได้มาตรฐานและสามารถเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ	ทส. (สผ./ ทช./ สพภ.) วท.

2.6 ศักยภาพของจังหวัดเชียงใหม่ในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ประมาณ 20,107.1 ตารางกิโลเมตร (12,566,911 ไร่) มีขนาดพื้นที่เป็นลำดับที่ 2 ของประเทศ รองจากจังหวัดนครราชสีมา แบ่งการปกครองออกเป็น 25 อำเภอ 204 ตำบล 2,066 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรประมาณ 1.8 ล้านคน มีผลิตภัณฑ์มวลรวมกลุ่มจังหวัด (GPP) 178,663 ล้านบาท

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในองค์รวมอย่างครบวงจร ทั้งด้านทำเลที่ตั้งของจังหวัดที่เหมาะสมในการส่งเสริมการค้า การลงทุนกับกลุ่มประเทศ GMS และประเทศอื่นๆ การผลิตสินค้าทุกประเภท ตั้งแต่สินค้าเกษตร อุตสาหกรรมการเกษตร หัตถกรรม ธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว ในขณะที่ผู้ผลิต ผู้ประกอบการมีความสามารถในการแข่งขันทุกระดับตลาด มีศักยภาพและความพร้อมโครงสร้างพื้นฐานองค์ความรู้ และบุคลากรในการพัฒนาสู่การเป็นศูนย์กลางด้านต่างๆ เช่น

- ศูนย์กลางการบิน (Aviation hub) จังหวัดเชียงใหม่มี 16 สายการบิน ที่บินจากเชียงใหม่ไปยัง 175 จุดทั่วโลก

- ศูนย์กลางธุรกิจบริการสุขภาพ (Medical hub) จังหวัดเชียงใหม่มีโรงพยาบาลของรัฐขนาดใหญ่ในตัวเมืองเชียงใหม่จำนวน 2 แห่ง โรงพยาบาลเอกชนจำนวน 14 แห่ง มีสถานประกอบการนวดแผนไทยกว่า 90 แห่ง ธุรกิจสปาที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานจำนวน 49 แห่ง

- ศูนย์กลางการศึกษา (Education hub) จังหวัดเชียงใหม่มีสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 8 แห่ง ซึ่งนักเรียน นักศึกษาจากต่างประเทศและประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาเรียนต่อในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก

- ศูนย์กลางด้านสินค้าเกษตร จังหวัดเชียงใหม่มีประชากรประกอบอาชีพทำนาถึงร้อยละ 90 ของประชากรทั้งหมด มีการเพาะปลูกพืชไร่พืชผักเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวหอมแดง หอมหัวใหญ่ กระเทียม ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ส้มเขียวหวาน มะม่วง ลำไย และลิ้นจี่ ซึ่งลำไยและลิ้นจี่ เป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่

- ศูนย์กลางด้านสินค้าหัตถกรรม จังหวัดเชียงใหม่มีความเจริญทางด้านวัฒนธรรม ส่งผลให้มีการศิลปหัตถกรรมและงานช่างที่หลากหลาย มีผลิตภัณฑ์ OTOP จำนวน 1,181 ราย 3,296 ผลิตภัณฑ์

- ศูนย์กลางการประชุมและจัดนิทรรศการนานาชาติ (MICE) จังหวัดเชียงใหม่มีศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติเฉลิมพระเกียรติ 7 รอบ พระชนมพรรษา เป็นศูนย์ประชุมที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในอาเซียน ขนาดพื้นที่ทั้งหมด 326 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่จัดงานภายในอาคารกว่า 60,000 ตารางเมตร พื้นที่จัดงานภายนอกอาคารกว่า 7,443 ตารางเมตร และที่เหลือเป็นพื้นที่ใช้สอยสาธารณะอีกกว่า 365,000 ตารางเมตร รองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาประชุมประมาณ 4.5 ล้านคนต่อปี ส่งเสริมรายได้เกี่ยวกับธุรกิจ MICE ในเชียงใหม่เติบโต 10 – 15 % โดยปี 2554 ธุรกิจ MICE สร้างรายได้ให้กับเชียงใหม่ประมาณ 3.35 พันล้านบาท ขณะที่ตลาดในอาเซียนมีศักยภาพจากผู้เข้ามาในธุรกิจ MICE ประมาณ 3 พันล้านคนต่อปี สามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลาย เช่น การจัดงานทางวัฒนธรรม งานโชว์ งานคอนเสิร์ต เช่นเดียวกับศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็คอารีนาเมืองทองธานี และศูนย์นิทรรศการและการประชุมไบเทค

นอกจากนี้ ท่าเลที่ตั้งของศูนย์ประชุมฯ ยังมีความโดดเด่น ทั้งในด้านการขนส่ง การเดินทางด้วยรถไฟ เครื่องบิน และรถยนต์ อีกทั้งบรรยากาศสวยงามแวดล้อมไปด้วยทัศนียภาพอันงดงามของธรรมชาติ ห้อมล้อมด้วยภูเขา อากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี และอยู่ไม่ไกลจากตัวเมือง ที่พัก โรงแรม รีสอร์ท และร้านอาหารต่างๆ รวมทั้งใกล้กับเส้นทางท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติมากมาย เช่น ม่อนแจ่ม ปางช้างแม่สา สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ สวนสัตว์จังหวัดเชียงใหม่ อุทยานหลวงราชพฤกษ์ ไน้ชาฟารี เป็นต้น

- ศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่มีความโดดเด่นและหลากหลายสอดคล้องกับ

กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยว เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่มีความพร้อมไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความบันเทิง ที่พักอาศัยรองรับด้วยโรงแรมกว่า 100 แห่ง ระบบสาธารณูปโภค รวมถึงระบบโลจิสติกส์ที่ครบครันทันสมัย

ทั้งนี้ รัฐบาลยังมีนโยบายส่งเสริมให้กลุ่มจังหวัด เป็นศูนย์กลางการพัฒนาการค้า การลงทุนการท่องเที่ยวและการศึกษาเชื่อมโยงกับประเทศ GMS กลุ่มประเทศ BIMSTEC

บทที่ 3

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

3.1 สถานการณ์ของประเทศไทย

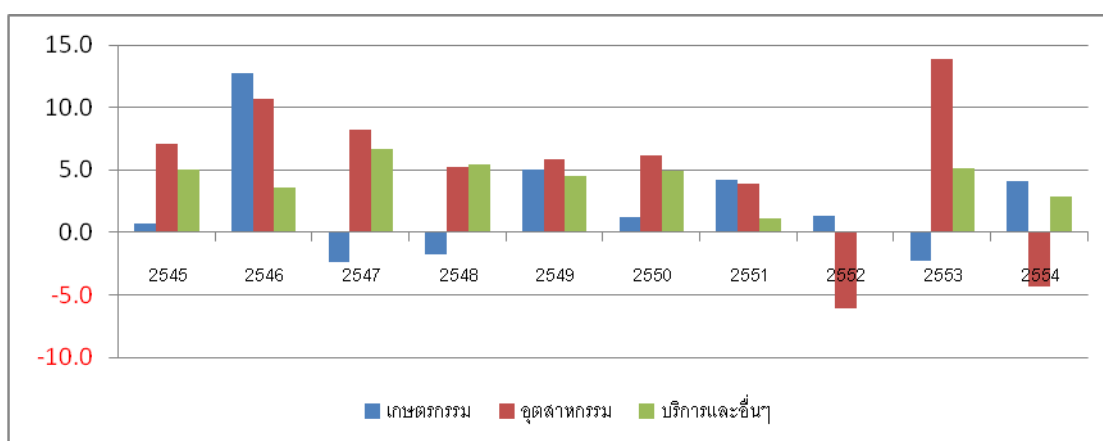
3.1.1 สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้รายงานภาพรวมสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยปี 2545 – 2554 ไว้ดังนี้

	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554
ภาพรวม	5.3	7.1	6.3	4.6	5.1	5.0	2.5	-2.3	7.8	0.1
● เกษตรกรรม	0.7	12.7	-2.4	-1.8	5.0	1.2	4.2	1.3	-2.3	4.1
● อุตสาหกรรม	7.1	10.7	8.2	5.2	5.9	6.2	3.9	-6.1	13.9	-4.3
● บริการและอื่นๆ	5.0	3.6	6.7	5.4	4.5	4.9	1.1	0.0	5.1	2.9

นอกจากนี้ยังได้ประเมินสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจและประมาณการสถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศไทยในอีก 10 ข้างหน้าไว้ดังนี้

	เฉลี่ย 5 ปี (2550 – 2554)	เฉลี่ย 10 ปี (2545 – 2554)	5 ปี (2555 – 2560)	10 ปี (2561 – 2570)
ภาพรวม	2.6	4.2	6.0	5.0
- เกษตรกรรม	1.7	2.3	2.8	4.2
- อุตสาหกรรม	2.7	5.1	7.8	5.1
- บริการอื่นๆ	2.8	3.9	6.1	5.2

โครงสร้างเศรษฐกิจ

อุตสาหกรรม	เป็นตัวขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจ มีอัตราเติบโตเฉลี่ยสูงสุด ร้อยละ 5.1
เกษตร	แหล่งรายได้หลัก คนส่วนใหญ่เป็นฐานในการสร้างมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรม มีแนวโน้มการใช้เพื่อผลิตพลังงาน วัสดุชีวภาพ แต่ไม่สามารถพัฒนาผลิตภาพการผลิตได้ การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าน้อย
บริการ	เป็นแหล่งจ้างงานขนาดใหญ่ มีสัดส่วนแรงงานสูงถึงร้อยละ 45 (ช่วง 5 ปีที่ผ่านมา) ส่วนใหญ่ยังคงเป็นแรงงานระดับล่าง สัดส่วนค่าตอบแทนแรงงานต่อมูลค่าเพิ่มจึงค่อนข้างต่ำ

3.1.2 สถานการณ์ด้านสังคม

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรและโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรทำให้สัดส่วนรายได้ระหว่างกลุ่มคนรวยร้อยละ 10 ของประชากร กับกลุ่มคนจนร้อยละ 10 ของประชากรมีความแตกต่างกันมาก โดยรายได้ของกลุ่มคนรวยที่สุดกับกลุ่มคนจนที่สุดนั้นห่างกัน 22.8 เท่า (ข้อมูลปี 2552) เป็นสาเหตุนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคม และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ

3.1.3 สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและภาวะโลกร้อน

ความตระหนักถึงภาวะโลกร้อน ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนรูปแบบการบริโภค ภาคการผลิตจึงจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาการผลิตให้มีประสิทธิภาพ (Green production & Green productivity) ลดการใช้พลังงานและการปล่อยก๊าซ CO₂ สร้างอาชีพสีเขียว (Green Jobs) เพื่อผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green products) และตอบสนองความต้องการผู้บริโภค (Green demands)

3.2 สวนพฤษภาคมศาสตร์ในต่างประเทศ

สวนพฤษภาคมศาสตร์จัดเป็นสถาบันเก่าแก่มากที่สุดสถาบันหนึ่ง ที่ได้เกิดขึ้นพร้อมไปกับการเจริญของอารยประเทศ แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองทางด้านวิชาการ วัฒนธรรม และศิลปะของประเทศนั้น วัตถุประสงค์เดิมแต่แรกเป็นเพียงสถานที่รวบรวมพรรณไม้ที่สวยงาม มาจัดปลูกไว้ด้วยกันขนาดใหญ่โตนัก ต่อมาได้มีการรวบรวมพรรณไม้ที่มีคุณค่าเป็นยาสมุนไพรหรือที่มีค่าทางเศรษฐกิจไว้ด้วย และมีการขยายพื้นที่กว้างขวางขึ้น ทำให้นำไปสู่การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพืชหลายสาขาควบคู่กันไปอย่างต่อเนื่อง ต่อมาเมื่อมีการรวบรวมพันธุ์ไม้จากต่างถิ่นมาปลูกเพิ่มขึ้น ทำให้สวนพฤษภาคมศาสตร์ได้รับความน่าสนใจและมีความสำคัญมากขึ้น กลายเป็น

แหล่งศึกษาธรรมชาติที่ให้ประโยชน์ทั้งทางด้านวิชาการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการพักผ่อน
หย่อนใจควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจด้านพืชของประเทศด้วย

สวนพฤกษศาสตร์ที่จัดตั้งขึ้นในระยะแรกๆ กระจายอยู่ทั่วโลก ทั้งในคาบสมุทร
อาหรับ จีน และเม็กซิโก แต่ไม่มีบันทึกหลักฐานปรากฏแน่ชัด ในภาวะที่เกิดสงครามขึ้น สวน
พฤกษศาสตร์จะไม่ได้รับการดูแล ถูกทอดทิ้ง หรือต้นไม้ถูกหยิบฉวยเคลื่อนย้ายและทำลายไป
ในที่สุด ที่มีบันทึกเป็นหลักฐานปรากฏได้แก่สวนพฤกษศาสตร์ในทวีปยุโรปที่ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นใน
ปี ค.ศ.1543 ที่เมืองปิซา ประเทศอิตาลี เพื่อรวบรวมพันธุ์พืชที่เป็นสมุนไพรและยารักษาโรคมา
จัดปลูกให้เป็นแหล่งศึกษาของนักปราชญ์และนักศึกษาแพทย์ทั้งในประเทศอิตาลีและที่เดินทาง
มาจากประเทศใกล้เคียงอื่นๆ ซึ่งทำให้งานด้านสวนพฤกษศาสตร์มีการตื่นตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว
และมีการจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์ขึ้นมากอีกหลายแห่ง ที่ยังปรากฏอยู่จนถึงปัจจุบันได้แก่สวน
Padua (1545). Florence (1545) และ Bologna (1547) ประเทศอิตาลี : Zurich (1560)
ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ : Leiden (1577) และ Amsterdam (1682) ประเทศเนเธอร์แลนด์ :
Leipzig (1579) และ Berlin (1679) ประเทศเยอรมนี : Paris และ Montpellier (1598)
ประเทศฝรั่งเศส ; Uppsala (1655) ประเทศสวีเดน ; Oxford (1621), Edinburgh (1670)
และสวน Kew (1841) ประเทศอังกฤษมีการรวบรวมพืชจากแหล่งต่างๆ ทั้งในยุโรปและทวีป
อื่นๆ ที่มีความสวยงามแปลกตา และที่คาดว่าจะสามารถให้ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและที่
เป็นยารักษาโรค จัดปลูกไว้ในสวนพฤกษศาสตร์เหล่านี้โดยจัดเป็นห้องสมุดในธรรมชาติ (Living
library) และมีการศึกษาวิจัยและทดลองหาประโยชน์ต่างๆ จากพืชที่รวบรวมไว้เหล่านี้ปรากฏ
หลักฐานในสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ ไว้มากมาย

สวนพฤกษศาสตร์ที่มีชื่อเสียงหลายแห่งได้รับการจัดสร้างขึ้นในช่วงที่เป็นประเทศ
ด้อยพัฒนา สร้างในระยะแรกโดยประเทศเจ้าของอาณานิคม ซึ่งมุ่งประโยชน์ที่จะได้รับจาก
การศึกษาพืชในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นหลัก โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจ สวนพฤกษศาสตร์ดังกล่าวได้แก่
สวนพฤกษศาสตร์ที่อยู่ใต้อาณานิคมของประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส สเปน และเนเธอร์แลนด์ ที่มี
การบันทึกไว้ อาทิ ในทวีปแอฟริกาตอนกลาง ปี ค.ศ.1735 สวนพฤกษศาสตร์
Pamplemousses (ปัจจุบัน Royal Botanic Gardens Pamplemousses) สร้างขึ้นที่เกาะ
Mauritius ซึ่งเป็นท่าเรือสำคัญภายใต้อาณานิคมของฝรั่งเศส ทั้งนี้เพื่อเป็นแหล่งพักและจัดส่ง
เสบียง ผัก พืชสด ผลไม้ให้กับเรือเดินสมุทรของประเทศฝรั่งเศส ต่อมาได้มีการนำเอาพืช
เครื่องเทศหลายชนิดและมันสำปะหลังมาทดลองปลูก รวมถึงพืชในย่านนั้นที่คาดว่าจะ
เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจอีกหลายชนิด

3.3 สวนพฤกษศาสตร์ในทวีปเอเชีย

การสร้างสวนพฤกษศาสตร์ในทวีปเอเชียเกิดขึ้นมาพร้อมๆ กับการล่าอาณานิคมและการติดต่อค้าขายกับประเทศทางเขตกึ่งศูนย์สูตรของประเทศมหาอำนาจยุโรป สวนพฤกษศาสตร์ในสมัยนั้นจึงมีบทบาทในการเก็บสะสมพันธุ์ไม้ในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นหลัก เพื่อนำมาศึกษาวิจัยหาคุณค่าทางเศรษฐกิจสำหรับประโยชน์ทางการค้า ในการเก็บรักษาพรรณไม้ในสวนพฤกษศาสตร์ ใช้วิธีแบ่งหมวดหมู่ตามหลักอนุกรมวิธานของ Linnaeus ซึ่งจะเกิดความสับสนและเป็นประโยชน์มาก เมื่อมีจำนวนพืชสะสมมากขึ้น มีการจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์ขนาดใหญ่ระดับสากลขึ้นหลายแห่ง ซึ่งในปัจจุบันมีจำนวน 6 แห่ง ดังนี้

- 1) สวนพฤกษศาสตร์อินเดีย ในกัลกัตตา ประเทศอินเดีย
- 2) สวนพฤกษศาสตร์ป็นัง ประเทศมาเลเซีย
- 3) สวนพฤกษศาสตร์โบอร์ ประเทศอินโดนีเซีย
- 4) สวนพฤกษศาสตร์สิงหล ประเทศศรีลังกา
- 5) สวนพฤกษศาสตร์สิงคโปร์ ประเทศสิงคโปร์
- 6) สวนพฤกษศาสตร์โตเกียว ประเทศญี่ปุ่น

เป็นสวนพฤกษศาสตร์ของไทย 2 แห่ง อีก 6 แห่งที่เหลือมีความสำคัญในด้านความเก่าแก่ และมีจำนวนพรรณไม้เก็บสะสมไว้มาก และจะกล่าวเพิ่มเติมอีกเล็กน้อยเฉพาะสวนพฤกษศาสตร์อินเดีย โบกอร์ สิงหล และสิงคโปร์ ประเทศที่ตั้งของสวนพฤกษศาสตร์เหล่านี้เคยเป็นอาณานิคมของประเทศในยุโรป

3.4 สวนพฤกษศาสตร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีน

จากข้อมูลของ Botanic Gardens Conservation International (BGCI) ปี ค.ศ. 2013 และข้อมูลขององค์การสวนพฤกษศาสตร์ (2556) ในภูมิภาคอาเซียนมีสวนพฤกษศาสตร์ที่เป็นของเอกชนและรัฐบาล รวม 48 แห่ง ดังนี้

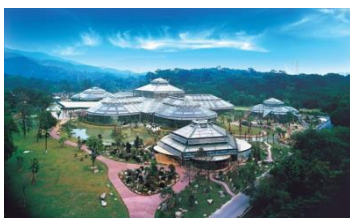
ประเทศ	ชื่อสวน/หน่วยงาน	เมือง/รัฐ
สิงคโปร์	1. Singapore Botanic Gardens	Singapore City
	2. Garden by the Bay	
อินโดนีเซีย	1. Cabang Balai Kebun Raya Eka Karya Bali	Bali
	2. Center for Plant Conservation – Bogor Botanic Gardens	Bogor/Java
	3. Cibodas Botanic Gardens	Cianjur/west Java
	4. Purwodadi Botanic Garden	Pasuruan/East Java

ประเทศ	ชื่อสวน/หน่วยงาน	เมือง/รัฐ
มาเลเซีย		
	1. Penang Botanic Gardens	Penang/Penang
	2. Taman Botani Putrajaya	Putrajaya
	3. Agricultural Conservation Park	Serdang/Selangor
บรูไน		
	ไม่มีสวนพฤกษศาสตร์	
ฟิลิปปินส์		
	1. Siit Arboretum Botanical Garden	Dumaguete/Negros Oriental
	2. La Union Botanical Garden	La Union
	3. Northwestern University Ecotourism Park and Botanic Gardens	Laoag City/Ilocos Norte
เวียดนาม		
	1. Hanoi Botanic Garden	Hanoi
	2. Hanoi University of Pharmacy	Hanoi
	3. Jardin Botanique de Saigon	Ho Chi Minh City
	4. Saigon Zoo and Botanical Garden	Ho Chi Minh City
	5. Cuc Phuong Botanic Garden	Ninh Binh
	6. Tam Dao Botanic Garden	Tam Dao/Vinh Phuc Province
กัมพูชา		
	ไม่มีสวนพฤกษศาสตร์	
ลาว		
	4 Pha Tad Ke Garden	Luang Prabang
พม่า		
	1. Government Botanical Gardens	Maymo
	2. The Agri-Horticultural Society of Burma	Rangoon
	3. Wildlife and Sancturries Division – Forestry Department	Yangon
	4. Kandagi Botanic Garden,	Pyin Oo Lwin
ไทย		
	1. Eastern (Khao Hin Son) Botanic Garden	Chachoengsao
	2. Nong Nooch Tropical Botanical Garden	Chonburi
	3. Walai Rukhavej Botanical Research Institute	Maharakham

ประเทศ	ชื่อสวน/หน่วยงาน	เมือง/รัฐ
ไทย	4. Phuket Zoo Co.,Ltd.	Phuket
	5. Central Phukae Botanic Gardens	Sara Buri
	6. Peninsular Botanic Garden (Thung Khai)	Trang
	7. Northeastern Dong-fa Huan Botanic	Ubon Ratchathani
	8. Queen Sirikit Botanic Garden	Chiang Mai
	9. Romklao Botanic Garden	Romklao/Phitsanulok
	10. Rayong Botanic Garden	Klaeng/Rayong
	11. Mueang Phon Botanic Garden	Phon/Khon Kaen
	12. Pramaeya Botanic Garden	Mueang/Sukhothai
	จีน	
	1. Chengdu Botanical Garden (Sichuan)	Chengdu/Sichuan
	2. South China Botanical Garden, Chinese Academy of Sciences	Guangzhou/Guangdong
จีน	3. Arboretum of Guizhou Institute of Forestry Science	Guiyang/Guizhou
	4. Hangzhou Botanical Garden	Hangzhou/Zhejiang
	5. Zhejiang Ecological Botanical Garden	Linan/Zhejiang
	6. Medicinal Botanic Garden, Second Military University (Shanghai)	Shanghai/Shanghai
	7. Shanghi Botanical Garden	Shanghai/Shanghai
	8. Shenzhen Fairy Lake Botanical Garden	Shenzhen
	9. Arboretum of Hainan institute of Forestry Science	Tunchang/Xinjiang
	10. Turpan Desert Botanic Garden	Turpan/Xinjiang
	11. Wuhan Botanic Garden	Wuchang/Hubei
	12. Beijing (Northern) Botanical Garden	Xiangshan/Beijing
	13. Beijing Botanical Garden	Xiangshan/Beijing
	14. Xishuangbanna Tropical Botanical Garden, CAS	Xishuangbanna/Yunnan
	15. Zhejiang Zhoushan Island Arboretum	Zhoushan/Zhejiang

ซึ่งจากการศึกษาและค้นหาข้อมูลมีส่วนพฤกษศาสตร์ที่น่าสนใจใช้เป็นข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานกับองค์การสวนพฤกษศาสตร์ รวมทั้งมีที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 7 แห่ง ดังนี้

1) South China Botanical Garden

หัวเรื่อง	ประเด็น
ข้อมูลพื้นฐาน	- ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1929 ภายใต้การดูแลของสถาบันวิทยาศาสตร์แห่งชาติจีน - ตั้งอยู่ที่เมืองกวางโจว มณฑลกวางตุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน - ครอบคลุมพื้นที่ 1155 เฮกตาร์ - มีสภาพภูมิอากาศแบบอบอุ่นชื้น ลักษณะอากาศของเขตรนี้คืออากาศอบอุ่น ฤดูร้อนอากาศร้อนมีฝนตกชุกตลอดทั้งปี
หอพรรณไม้	- ถือเป็นหนึ่งในสามแห่งของหอพรรณไม้ที่มีชื่อเสียงที่สุดในจีน มีตัวอย่างของพืชที่มีท่อลำเลียงมากกว่าหนึ่งล้านตัวอย่าง และสามารถจำแนกได้รวม 7,000 ชนิด
งานวิจัย	- หัวข้อหลักในงานวิจัยประกอบด้วยการเปลี่ยนแปลงของโลกและระบบนิเวศ ระบบของพืชและวิวัฒนาการทางชีววิทยา การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ และการประยุกต์ใช้อย่างยั่งยืน
พรรณไม้	- สกุลมกโนเลีย - ปาล์ม - พืชตระกูลชิง - บอนไซ - ไม้ - ต้นไม้สำหรับปรับแต่งภูมิทัศน์
งบประมาณในการดำเนินงาน	- ได้รับการสนับสนุนจากสภาประชาชนแห่งชาติจีน ผ่านทางสถาบันวิทยาศาสตร์แห่งชาติจีน
จำนวนนักท่องเที่ยว	- มากกว่า 500,000 คนต่อปี ทั้งจากภายในประเทศและชาวต่างประเทศ
Website	www.scib.cas.cn

2) Xishuangbanna Tropical Botanical Garden

หัวข้อเรื่อง	ประเด็น
ข้อมูลพื้นฐาน	- ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1959 ภายใต้การดูแลของสถาบันวิทยาศาสตร์แห่งชาติจีน - ตั้งอยู่ที่เขตปกครองตนเองพิเศษสิบสองปันนา - ครอบคลุมพื้นที่ 900 เฮกตาร์ - สภาพภูมิอากาศแบบป่าฝนเขตร้อน มีฝนตกชุก ไม่มีหิมะตก อากาศไม่หนาวเย็นจนเกินไป ผืนดินจึงอุดมไปด้วยป่าไม้เขตร้อน มีความหลากหลายทางชีวภาพ
หอพรรณไม้	- การจัดเก็บหลักของหอพรรณไม้ของสวนป่าดิบชื้นสิบสองปันนามุ่งเน้นที่พืชที่มีต่อลำเลียงเขตเขตร้อนเขตร้อน
งานวิจัย	- มีงานวิจัยสกัดตัวยาจากพืช เช่น ต้นเลือดมังกร (จันทน์ผา <i>Dracaena cochinchinensis</i>) วงศ์ Agavaceae พืชชนิดนี้มีอายุยืน มีคุณค่าทางยาช่วยรักษาเลือกลมสตรี ยังมีให้ดลื่นจืดปลูกไว้ที่นี่ด้วย
พรรณไม้	- ปาล์ม - ไทร - สวนพืชยางและพืชส่งกลิ่นหอม เป็นพื้นที่รวบรวมพืชมีกลิ่นหอม (Aromatic plants) มีกระดังงา (สะบันงา) ในส่วนนี้มีประมาณ 100 กว่าสายพันธุ์ ต้มสกัดน้ำหอมออกมาส่วนใหญ่ขยายพันธุ์โดยการตอน
งบประมาณในการดำเนินงาน	- ได้รับการสนับสนุนจากสภาประชาชนแห่งชาติจีน ผ่านทางสถาบันจีน ผ่านทางสถาบันวิทยาศาสตร์แห่งชาติจีน
จำนวนนักท่องเที่ยว	- มากกว่า 500,000 คนต่อปี
Website	www.xtbg.cas.cn

3) Singapore Botanical Garden

หัวข้อเรื่อง	ประเด็น
ข้อมูลพื้นฐาน	- ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1859 ภายใต้การดูแลของกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติสิงคโปร์ - ตั้งอยู่ที่สาธารณรัฐสิงคโปร์ - ครอบคลุมพื้นที่ 74 เฮกเตอร์ - สิงคโปร์อยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตร จึงมีอากาศและพืชพรรณธรรมชาติแบบร้อนชื้น แต่ได้รับอิทธิพลจากลมทะเล จึงช่วยให้มีอากาศเย็นสบาย
หอพรรณไม้	- มีจำนวนตัวอย่างที่เก็บรวบรวมไว้กว่า 650,000 ตัวอย่าง จำนวน 6,800 ชนิด
งานวิจัย	- การปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้ โดยเฉพาะช่วงปี ค..1925 – 1949 ภายใต้ผู้อำนวยการสวน Professor Eric Holttum และได้ตั้ง National Orchid Garden ในเวลาต่อมา นอกจากนี้ยังมีการผสมพันธุ์กล้วยไม้ Vanda Miss Joaquim ซึ่งกำหนดให้เป็นดอกไม้ประจำชาติของสิงคโปร์
พรรณไม้	- พรรณไม้เด่นและถือเป็นไม้มรดกของสวน คือพรรณไม้ที่ปลูกมานานและมีขนาดใหญ่ เช่น กระติง Calophyllum inophyllum กันเกรา (Fagraea fragrans) แซะ (Millettia atropurpurea) และ อ้ายกลิ้ง (Sindora wallichii)
งบประมาณในการดำเนินงาน	- ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลสิงคโปร์
จำนวนนักท่องเที่ยว	- ประมาณ 4,000,000 คนต่อปี
Website	www.sbg.org.sg

4) Bogor Botanical Garden

หัวข้อเรื่อง	ประเด็น
ข้อมูลพื้นฐาน	- ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1817 ภายใต้การดูแลของสถาบันวิทยาศาสตร์อินโดนีเซีย - ตั้งห่างจากกรุงจาการ์ต้า เมืองหลวงของประเทศอินโดนีเซียไปทางตอนใต้ประมาณ 60 กิโลเมตร - ครอบคลุมพื้นที่ 80 เฮกเตอร์ - พื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ มีแม่น้ำไหลผ่านกลางพื้นที่ - ระดับความสูงจากระดับน้ำทะเล 235 – 260 เมตร อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 30.2C อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 21.4C
หอพรรณไม้	- ร้อยละ 60 ของตัวอย่างที่ถูกรวบรวมในหอพรรณไม้ เป็นพืชที่พบได้จากประเทศอินโดนีเซีย
งานวิจัย	- งานวิจัยด้านพฤกษศาสตร์และรวบรวมพรรณไม้แถบหมู่เกาะในประเทศอินโดนีเซีย
พรรณไม้	- บูกัยักษ์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของสวนพฤกษศาสตร์โบเกอร์ - มะกั้ม Canarium spp. - สรรวมพรรณไม้น้ำ รวมไปถึงสละบัววิกตอเรีย
งบประมาณในการดำเนินงาน	- ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอินโดนีเซีย
จำนวนนักท่องเที่ยว	-
Website	www.bogorbotanicgardens.org

5) Kunming Botanical Garden

หัวข้อเรื่อง	ประเด็น
ข้อมูลพื้นฐาน	- ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1938 ภายใต้การดูแลของสถาบันวิทยาศาสตร์แห่งชาติจีน - ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองคุนหมิงประมาณ 12 กิโลเมตร - ภูมิอากาศเย็นสบาย ฤดูหนาวอากาศไม่หนาวจัดและฤดูร้อนอากาศไม่ร้อนจัด
หอพรรณไม้	- เป็นหอพรรณไม้ที่ใหญ่เป็นอันดับสองของจีน - มีตัวอย่างมากกว่า 1.22 ล้านตัวอย่าง ประมาณ 12,000 ชนิด
งานวิจัย	- ด้านวิทยาศาสตร์ การจำแนกประเภทพันธุ์ไม้ การศึกษาสรีรศาสตร์ของพันธุ์ไม้ การศึกษาพฤกษศาสตร์ชาติพันธุ์หรือพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน - มีการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
พรรณไม้	- สวนดอกชา พื้นที่ทั้งหมด 150 ไร่ เป็นสวนพฤกษศาสตร์พิเศษใหญ่ที่สุดของประเทศไทย - สวนดอกต้นนกแขกเต้า มีพื้นที่ทั้งหมด 60 ไร่ เพาะปลูกดอกต้นนกแขกเต้าที่มณฑลยูนนานหลายประเภท 10,000 กว่าต้น แบ่งเป็นสวนดอกต้นนกแขกเต้า สวนต้นไหม
งบประมาณในการดำเนินงาน	- ได้รับการสนับสนุนจากสภาประชาชนแห่งชาติจีน ผ่านทางสถาบันวิทยาศาสตร์แห่งชาติจีน
จำนวนนักท่องเที่ยว	-
Website	

6) Chenshan Botanical Garden

หัวข้อเรื่อง	ประเด็น
ข้อมูลพื้นฐาน	- ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ.2007 ภายใต้การดูแลของสถาบันวิทยาศาสตร์แห่งชาติจีน - ตั้งอยู่ที่เขตชงเจียง เมืองเซี่ยงไฮ้ - ครอบคลุมพื้นที่ 207 เฮกเตอร์ - อยู่ในเขตร้อนชื้นเอเชียเหนือ แบ่งเป็น 4 ฤดูชัดเจนและมีปริมาณฝนและแสงแดดที่เพียงพอ ฤดูใบไม้ผลิและฤดูใบไม้ร่วงระยะเวลาค่อนข้างสั้น ฤดูหนาวและร้อนค่อนข้างยาวนาน
หอพรรณไม้	- ปัจจุบันมีการเก็บรวบรวมตัวอย่างพืชเป็นจำนวนกว่า 50,000 ตัวอย่าง โดยรวบรวมไว้ในห้องเก็บตัวอย่างที่มีขนาดกว่า 100 ตารางเมตร
งานวิจัย	- รัฐบาลได้ลงทุนในการก่อสร้างทั้งสิ้นรวมไปถึงกลุ่มอาคารเรือนกระจก เป็นเงินกว่า 319 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีชาวเยอรมันเป็นผู้ออกแบบ
พรรณไม้	- พืชวงศ์จำปา - วงศ์กุหลาบ - เซอร์รี่ - พืชน้ำ - พืชสมุนไพร - พืชเศรษฐกิจ
งบประมาณในการดำเนินงาน	- ได้รับการสนับสนุนจากสภาประชาชนแห่งชาติจีน ผ่านทางสถาบันวิทยาศาสตร์แห่งชาติจีน
จำนวนนักท่องเที่ยว	-
Website	www.csnbgsh.cn

7) Pha Tad Ke Botanical Garden

หัวเรื่อง	ประเด็น
ข้อมูลพื้นฐาน	- อยู่ระหว่างการดำเนินการพัฒนา คาดว่าจะแล้วเสร็จและเปิดให้เข้าชมได้ในอีก 2 ปีข้างหน้า
หอพรรณไม้	-
งานวิจัย	- ทำการวิจัยเกี่ยวกับพืชที่อยู่ในป่า และการประยุกต์ใช้ของพืชประจำถิ่น
พรรณไม้	- อนุรักษ์พืชในถิ่นที่อยู่อาศัย
งบประมาณในการดำเนินงาน	-
จำนวนนักท่องเที่ยว	-
Website	www.pha-tad-ke.com

3.5 สวนพฤกษศาสตร์ในประเทศไทย

การจัดสร้างสวนพฤกษศาสตร์ในประเทศไทย ได้เคยพยายามทำมาแล้วในอดีต แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จขึ้นครองราชย์ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดสร้างสวนในลักษณะของสวนพฤกษศาสตร์ขึ้นในสวนลุมพินีพร้อมๆ กับการจัดสร้างสยามรัฐพิพิธภัณฑ์ตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ก็ไม่สำเร็จดังพระราชประสงค์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2478 ได้มีการจัดตั้งสมาคมพืชกรรมแห่งประเทศไทยขึ้น และได้พยายามจัดทำสวนลุมพินี ให้เป็นสวนพฤกษศาสตร์อีกครั้งหนึ่งแต่ก็ไม่สำเร็จอีก

ประเทศไทยไม่เคยมีหลักฐานการจัดสร้างสวนพฤกษศาสตร์มาก่อน แต่ก็มีควมสนใจในการนำพันธุ์พืชใหม่ๆ เข้ามาในประเทศ ซึ่งมีมาตลอดเวลาควักกับการค้าขายหรือติดต่อราชการกับต่างประเทศ ตั้งแต่สมัยพระนารายณ์มหาราช แต่จะนำมาจัดสวนในลักษณะอุทยานดังปรากฏในประวัติศาสตร์และวรรณคดีไทย ในสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์ทรงสนพระทัยเก็บสะสมพันธุ์พืช เมื่อเสด็จประพาสต่างประเทศแต่ละครั้งพระองค์จะทรงนำพันธุ์พืชใหม่ๆ เข้ามา พระองค์มีพระราชดำริให้จัดสร้าง เรือนเพาะชำในพระราชวังสวนดุสิต สำหรับเก็บสะสมพันธุ์พืชต่างๆ ไว้ เมื่อเวลาเสด็จประพาสเยี่ยมราษฎรในหัวเมืองก็จะพระราชทานพันธุ์ให้ไปปลูก และทุกครั้งที่มีการตัดถนนสายใหม่ พระองค์จะทรงให้ปลูกต้นไม้ก่อน โดยนำมาจากเรือนเพาะชำภายในพระราชวังสวนดุสิต ทรงเอาพระราชหฤทัยใส่และทรงประณีต ในการเลือกพันธุ์ไม้ให้เหมาะกับสภาพถนนแต่ละทำเลไป ถนนอะไรควรปลูกพันธุ์พืชชนิดใด เพื่อให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม เกิดความร่มรื่นเป็นระเบียบและสวยงาม และมีการพระราชดำริให้ปลูกบัวสายหลากสี ในคูน้ำสำหรับเป็นที่พักผ่อนของประชากรราษฎร ดังนั้นถึงแม้ประเทศไทยจะไม่เคยมีการสร้างสวนพฤกษศาสตร์มาก่อน แต่ก็มี การสะสมพันธุ์พืช ขยายพันธุ์พืชและนำมาปลูกไว้ตามถนนต่างๆ

กรมป่าไม้ ได้ดำริจัดสร้างสวนพฤกษศาสตร์ขึ้นเป็นครั้งแรกที่บริเวณพระพุทธรบาทจังหวัดสระบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2484 แต่พื้นที่ไม่เหมาะต่อการเจริญเติบโตของพืช เนื่องจากขาดแหล่งน้ำและดินไม่ดี กรมป่าไม้จึงเลือกใหม่ที่ ป่าพุแค ขาดงพญาเย็น มีเนื้อที่ประมาณ 3,750 ไร่ การพัฒนาสวนพุแคดำเนินไปช้ามาก เพราะรัฐบาลไม่เห็นความสำคัญและได้รับงบประมาณไม่เพียงพอ

สวนพฤกษศาสตร์ของประเทศไทยในปัจจุบันจำแนกตามหน่วยงานที่สังกัดออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. สวนพฤกษศาสตร์สังกัดกรมอุทยานสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สวนที่สังกัดกรมป่าไม้มี 2 ลักษณะ ได้แก่

1.1 สวนพฤกษศาสตร์ มีบทบาทในการรวบรวมพันธุ์พืชทุกชนิดตามหลักอนุกรมวิธานและนิเวศวิทยา เช่นเดียวกับสวนพฤกษศาสตร์ทั่วไป ใช้สำหรับศึกษาทางพฤกษศาสตร์โดยเฉพาะ และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจได้ด้วย ในสวนพฤกษศาสตร์จะปลูกพันธุ์พืชทั้งไม้พื้นเมืองและต่างประเทศ โดยแยกเป็นหมวดหมู่ เป็นวงศ์ และสกุล ตามลำดับ

ความสำคัญของชนิดไม้ต่างๆ นอกจากนั้นยังทำการอนุรักษ์และขยายพันธุ์พืชหายากและใกล้จะสูญพันธุ์ของไทย สวนพฤกษศาสตร์ที่สังกัดกรมป่าไม้ได้จัดสร้างไว้ทุกภาคของประเทศไทย ขนาดของพื้นที่ประมาณ 800 – 2,500 ไร่ ปัจจุบันมีอยู่ 7 แห่ง และอีก 8 แห่ง เป็นสวนพฤกษศาสตร์รวบรวมพืชจากวรรณคดีไทยและสวนรวบรวมพรรณไม้ป่า

1.2 สวนรุกขชาติ เป็นสวนที่มีเนื้อที่น้อยกว่าสวนพฤกษศาสตร์ สร้างขึ้นเพื่อปลูกรวบรวมพันธุ์ไม้ต่างๆ โดยเฉพาะไม้ยืนต้นที่มีค่าหายากในทางเศรษฐกิจและพืชไม้ดอกที่หายากซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่น แต่มีได้ปลูกเป็นหมวดหมู่เหมือนสวนพฤกษศาสตร์ หากแต่มีชื่อพันธุ์ไม้ติดไว้ มีการทำถนนทางเดินเพื่อเข้าชม จุดมุ่งหมายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจโดยเฉพาะ และให้ผู้เข้าชมได้รับความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ไม้ไปด้วย ขนาดของสวนรุกขชาติประมาณ 25 - 100 ไร่ สวนรุกขชาติในปัจจุบันนับได้ 53 แห่ง

2. สวนพฤกษศาสตร์สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ สวนพฤกษศาสตร์ในสวนหลวง ร.9 ตั้งอยู่ที่ แขวงหนองบอน เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ประมาณ 500 ไร่ พื้นที่นี้ส่วนหนึ่งเป็นของกรุงเทพมหานครที่ซื้อไว้นานแล้ว และบางส่วนได้รับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา กรุงเทพมหานครและมูลนิธิสวนหลวง ร.9 จัดสร้างขึ้นถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ ในปี พ.ศ. 2530 โดยมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

- 1) เป็นสวนสาธารณะ เพื่อถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ ในปี พ.ศ. 2530
- 2) เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนทั่วไป
- 3) เป็นศูนย์กลางรวบรวมสะสมและอนุรักษ์พืชพันธุ์ไม้ ทั้งในประเทศและต่างประเทศให้เป็นสวนพฤกษศาสตร์ที่สมบูรณ์แบบแห่งแรกของประเทศไทย
- 4) ส่งเสริมวิชาการด้านการศึกษา ค้นคว้าวิจัย และเผยแพร่ความรู้ด้านพฤกษศาสตร์แก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป
- 5) ปลูกฝังทัศนคติในการอนุรักษ์ธรรมชาติแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป
- 6) ประกอบกิจการสาธารณะประโยชน์ และการกุศลต่างๆ รวมทั้งทะนุบำรุงส่งเสริมและพัฒนาสวนสาธารณะ
- 7) ร่วมมือกับองค์กรการกุศล และหน่วยงานทางราชการในกิจการต่างๆ
- 8) ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมือง

สวนพฤกษศาสตร์ในสวนหลวง ร.9 เป็นสวนพฤกษศาสตร์สมบูรณ์แบบตามหลักอนุกรมวิธานและนิเวศวิทยา เนื่องจากหน้าที่ของสวนพฤกษศาสตร์ปัจจุบันได้เพิ่มจากการเป็นสถานศึกษาวิจัยของนักวิทยาศาสตร์เพียงอย่างเดียว มาเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจในเชิงทัศนศึกษาเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่ง การจัดรวบรวมพันธุ์ไม้จึงมุ่งเน้นการจัดภูมิทัศน์ให้สวยงามจำเริญตาด้วย ส่วนของสวนพฤกษศาสตร์มีเนื้อที่สุทธิประมาณ 90 ไร่ และหากนับที่จอตรดและคูน้ำด้วยก็จะมีเนื้อที่รวมเป็น 120 ไร่ นับว่าเป็นสวนพฤกษศาสตร์ที่มีขนาดเล็กมาก เนื้อที่ภายในสวนมีการแบ่งออกเป็นส่วนๆ แต่ละส่วนมีคูน้ำเพื่อการชลประทานและการระบายน้ำล้อมรอบ สวนพฤกษศาสตร์สวนหลวง ร.9 ทำการเก็บรวบรวมพันธุ์ไม้ทั้งของไทยและ

ต่างประเทศ ทำการอนุรักษ์และขยายพันธุ์พืชหายากและใกล้สูญพันธุ์ เช่นเดียวกับสวนพฤกษศาสตร์อื่นๆ ปัจจุบันมีหอพรรณไม้เก็บรวบรวมตัวอย่างพรรณพืชอัดแห้งอยู่ประมาณ 5,000 ตัวอย่าง มีห้องสมุดขนาดเล็ก มีเรือนเพาะชำ และเรือนอนุบาลพืช แต่ยังไม่มีห้องปฏิบัติการสำหรับงานวิจัยทางพฤกษศาสตร์ชั้นสูง

3. สวนพฤกษศาสตร์ สังกัดองค์การสวนพฤกษศาสตร์ ได้แก่อสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์มีสถานภาพเป็นรัฐวิสาหกิจ ดำเนินการภายใต้พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การสวนพฤกษศาสตร์ พ.ศ. 2535 ได้รับงบประมาณและพื้นที่ เริ่มดำเนินการระยะแรกเมื่อปี พ.ศ.2536 โดยใช้พื้นที่จัดสรรจากกรมป่าไม้ จำนวน 6,500 ไร่ ตั้งอยู่ที่บริเวณชายเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ท้องที่ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีทางน้ำไหลผ่านตลอดปี ภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบและสูงสลับเป็นชั้นต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับความสูง 400 เมตรขึ้นไปจนถึงระดับความสูงประมาณ 1,200 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล

ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทหน้าที่และกิจกรรมของสวนพฤกษศาสตร์ไทยแล้ว สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ องค์การสวนพฤกษศาสตร์จะมีความสมบูรณ์แบบมากที่สุด เพราะ มีการดำเนินงานที่ครบวงจรมีทั้งหอพรรณไม้ ห้องสมุดสวนพฤกษศาสตร์ พิพิธภัณฑ์พืช ห้องปฏิบัติการ และศูนย์ฝึกอบรมบุคลากร

3.6 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis)

3.6.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์การฯ ได้นำกรอบแนวคิด 7s Model ของ McKinsey มาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งประกอบด้วย 7 ปัจจัย ดังนี้

1) **ค่านิยมร่วม (Shared Values)** คือ อุทิศ และ อนุรักษ์ (Devote and Preserve) หมายถึง

(1) Devote หมายถึง อุทิศ เสียสละ เพื่อภารกิจขององค์กร ซึ่งมีความหมายรวมถึงพนักงานมีความมุ่งมั่นพัฒนาหน้าที่การทำงาน ให้บริการด้วยความเต็มใจ มีความภาคภูมิใจในองค์กร ทำงานเพื่อองค์กร ทำงานเป็นทีม และมีความรู้ความชำนาญงานในหน้าที่

(2) Preserve หมายถึง ปกป้อง รักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ซึ่งมีความหมายรวมถึงพนักงานทุกคนมีส่วนร่วมในกิจการขององค์กร มีการศึกษาวิจัยทางพฤกษศาสตร์ การรักษาสีงแวดล้อม รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมในการปฏิบัติงาน มีความผูกพันและสามัคคี ให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการให้ความรู้แก่ประชาชน

2) กลยุทธ์ (Strategy)

องค์การสวนพฤกษศาสตร์ได้กำหนดตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Positioning) ของการพัฒนานออกเป็น 3 ช่วงเวลา ดังนี้

ปี 2556 – 2558	ปี 2559 – 2561	ปี 2561 เป็นต้นไป
Leading Botanical Garden of Thailand เป็นสวนพฤกษศาสตร์ชั้นนำในประเทศไทย และก้าวสู่การเป็นที่รู้จักใน Se-Asia	Outstanding Botanical Garden in SE-Asia เป็นที่รู้จักและยอมรับในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีทิศทางก้าวสู่ Asia	Outstanding Botanical Garden in the World เป็นที่รู้จักและยอมรับในภูมิภาคเอเชีย และการเข้าสู่ในระดับโลก

กำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาทั้ง 3 ช่วงระยะเวลาออกเป็น 6 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : พัฒนาสวนสวยแห่งการเรียนรู้คู่ความเพลิดเพลิน (Garden of Edutainment) โดยกำหนดเป้าประสงค์ให้สวนแต่ละแห่งมีอัตลักษณ์ มีความสวยงาม และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ เผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ประชาชน โดยกำหนดเป้าประสงค์ที่จะให้ประชาชนได้รับความรู้ทางด้านพืชผ่านกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะเป็นการสร้างจิตสำนึกในการรักและหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : ศึกษา วิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยกำหนดเป้าประสงค์ที่จะทำให้พรรณไม้หายากของประเทศไทยได้รับการอนุรักษ์ ศึกษา พัฒนา และส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

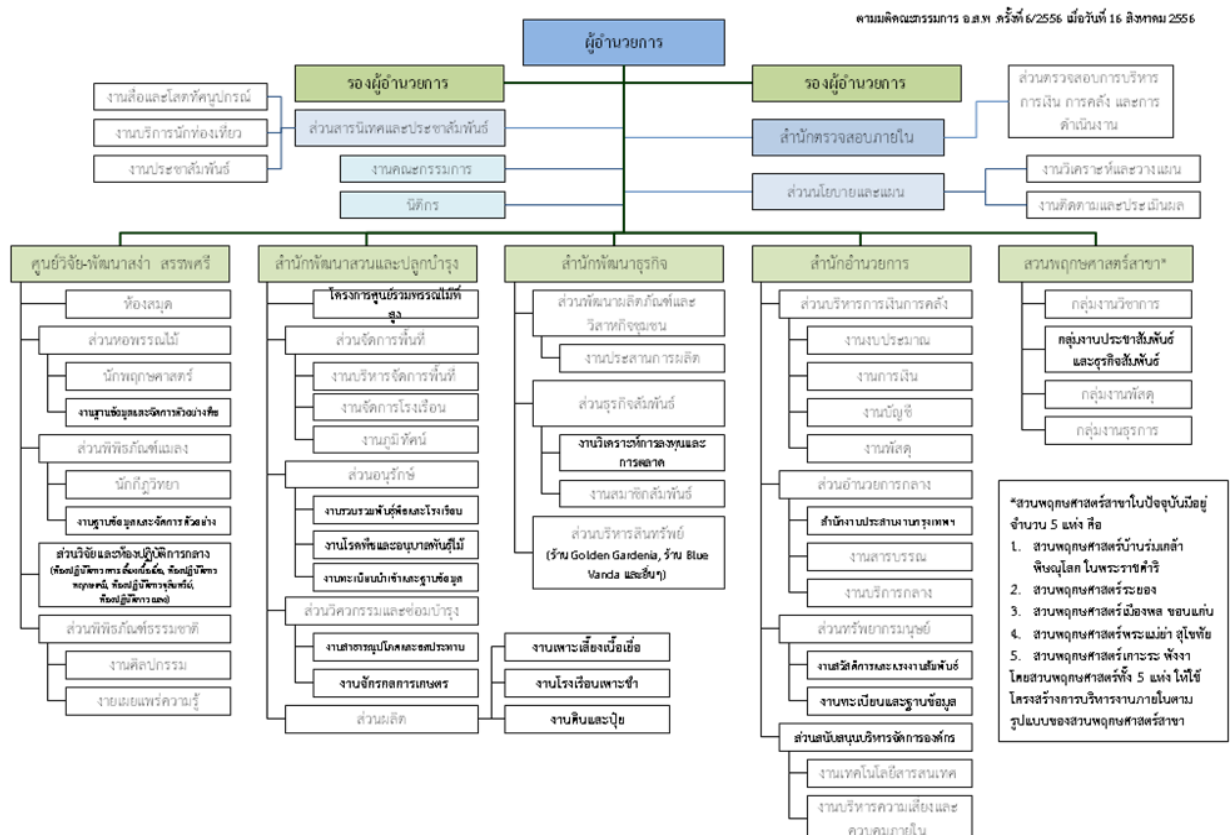
ยุทธศาสตร์ที่ 4 : ส่งเสริมภาพลักษณ์และพัฒนาธุรกิจ โดยกำหนดเป้าประสงค์ที่ทำให้ประชาชนรับรู้และรู้จักสวนพฤกษศาสตร์มากยิ่งขึ้น ต่อยอดองค์ความรู้ด้านพรรณไม้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์และเพิ่มขีดความสามารถในการหารายได้

ยุทธศาสตร์ที่ 5 : มุ่งพัฒนาให้เป็นองค์กรที่รักษาสีเขียวและรับผิดชอบต่อสังคม โดยกำหนดเป้าประสงค์ที่จะทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นและยอมรับในการดำเนินงานเพื่อรักษาสีเขียวและการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 6 : เพิ่มสมรรถนะการบริหารจัดการและพัฒนาองค์กร โดยกำหนดเป้าประสงค์ที่จะทำให้องค์กรฯ สามารถพัฒนาขีดสมรรถนะและความพร้อมในการดำเนินงานเพื่อทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจในการใช้บริการมากยิ่งขึ้น

3) โครงสร้าง (Structure) โครงสร้างการบริหารงานขององค์การฯ มีรัฐมนตรีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นกระทรวงเจ้าสังกัดเป็นผู้กำกับดูแลและวางนโยบายร่วมกับคณะกรรมการ โดยมีผู้อำนวยการเป็นผู้บริหารสูงสุด รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร และฝ่ายวิชาการ และแบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น 1 ศูนย์ 4 สำนัก และ 5 ส่วน ดังนี้

- (1) ศูนย์วิจัย - พัฒนาสง่า สรรพศรี
- (2) สำนักพัฒนาสวนและปลูกบำรุง
- (3) สำนักพัฒนาธุรกิจ
- (4) สำนักอำนวยการ
- (5) สำนักตรวจสอบภายใน
- (6) สวนพฤกษศาสตร์บ้านร่มเกล้า พิษณุโลก ในพระราชดำริ
- (7) สวนพฤกษศาสตร์ระยอง
- (8) สวนพฤกษศาสตร์ขอนแก่น
- (9) สวนพฤกษศาสตร์พระแม่ย่า สุโขทัย
- (10) สวนพฤกษศาสตร์เกาะระ พังงา

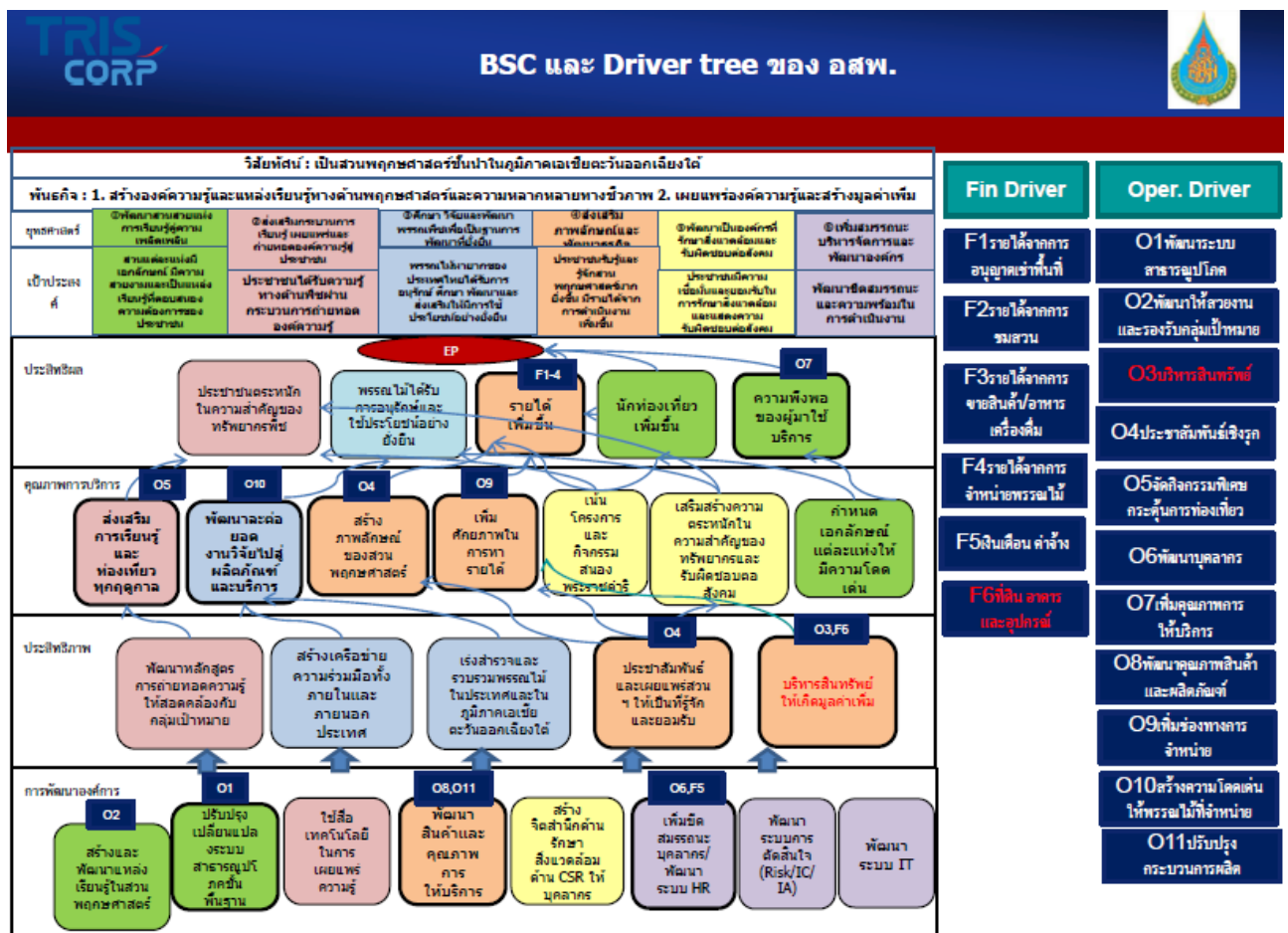

4) ระบบ (System)

การดำเนินงานขององค์การสวนพฤกษศาสตร์ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลเพื่อการดำเนินงาน ดังนั้นระบบการบริหารงานภายในจึงอ้างอิงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกระทรวงการคลังและหน่วยงานราชการเป็นส่วนใหญ่ อาทิเช่น ระเบียบพัสดุ ระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการจ่ายเงินสวัสดิการ และสิทธิประโยชน์ต่างๆ

โดยรูปแบบของระบบที่ใช้ในการติดตามและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกระทรวงการคลัง คือ บันทึกข้อตกลงการประเมินผลประจำปี โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ การดำเนินงานตามนโยบาย การดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ และการบริหารจัดการองค์กร เพื่อเป็นส่วนผลักดันและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์การฯ

นอกจากนี้องค์การฯ ยังไม่มีการนำระบบบริหารจัดการเพื่อสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ (Economic Value Management : EVM) มาใช้ในกระบวนการบริหารจัดการองค์กรเพื่อให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่ม และคำนึงถึงต้นทุนเงินทุนอย่างครบถ้วน โดยเฉพาะต้นทุนส่วนของผู้ถือหุ้น และเพื่อการพัฒนาองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรมากยิ่งขึ้น โดยได้มีการวิเคราะห์ Driver Tree ทั้ง Financial Tree และ Operational Driver

5) สไตล์ (Style)

รูปแบบวิธีการทำงานภายในองค์กรฯ แบ่งออกเป็น 5 สำนัก ตามโครงสร้าง กล่าวคือ ด้านวิชาการ ด้านพัฒนาและปลูกบำรุง ด้านบริหาร ด้านพัฒนาธุรกิจ ด้านตรวจสอบ ภายใน และสวนสาขา 5 แห่ง โดยพนักงานในแต่ละสำนักต่างปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกัน มีการโยกย้ายสับเปลี่ยนกับในส่วนของพนักงานในสายงานสนับสนุน เช่น พนักงานบริหาร พนักงานปฏิบัติการ แต่ในด้านวิชาการ เช่นงานด้านอนุกรมวิธานพืช งานพืชสวน และงานวิจัย ซึ่งเป็นความรู้และความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง มีการแข่งขันน้อยมาก แต่มีการโยกย้ายจากนักวิชาการ ไปเป็นนักบริหาร เนื่องจากองค์กรฯ ขาดแคลนผู้บริหารในระดับสำนัก จึงทำให้บุคลากรต้อง ปฏิบัติภารกิจด้านบริหารแทนงานวิชาการ ซึ่งยังไม่มีนักวิชาการรุ่นใหม่มาสืบทอดตำแหน่งและความเชี่ยวชาญได้ทันเวลา

6) บุคลากร (Staff)

บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์กรสวนพฤกษศาสตร์ แบ่งออกเป็น พนักงาน จำนวน 144 อัตรา ลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 6 อัตรา ลูกจ้างชั่วคราวรายวัน จำนวน 200 อัตรา และลูกจ้างโครงการ จำนวน 228 อัตรา รวมจำนวน 578 อัตรา ทั้งนี้หากวิเคราะห์ในส่วนของ วุฒิการศึกษาของบุคลากรทั้งหมด จะได้ดังนี้

ตารางที่ 5 : ร้อยละของบุคลากรจำแนกตามประเภท

บุคลากร	จำนวน	ร้อยละ
- พนักงาน	144	24.91
- ลูกจ้างประจำ	6	1.04
- ลูกจ้างชั่วคราว	200	34.60
- ลูกจ้างโครงการ	228	39.45
รวม	578	100.00

จะเห็นว่าอัตรากำลังส่วนใหญ่ขององค์กรสวนพฤกษศาสตร์คือลูกจ้างโครงการที่มีสัดส่วนที่ร้อยละ 39.45 รองลงมาคือลูกจ้างชั่วคราวรายวัน ร้อยละ 34.60 ซึ่งเป็นอัตรากำลังในส่วนสนับสนุน และมีความเสี่ยงในการสูญเสียบุคลากรที่มีคุณภาพ เนื่องจากความไม่มั่นใจในสถานภาพและความมั่นคง ความก้าวหน้าในสายงานได้

ในส่วนของระดับการศึกษาของพนักงานในองค์กรฯ จำนวน 144 อัตรา จะเห็นว่า บุคลากรร้อยละ 52.08 ขององค์กรฯ มีวุฒิมัธยมศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 34.03 มีวุฒิมัธยมศึกษาในระดับปริญญาโท และต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 7.64

ตารางที่ 6 : ร้อยละของบุคลากรจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
- ต่ำกว่าปริญญาตรี	11	7.64
- ปริญญาตรี	75	52.08
- ปริญญาโท	49	34.03
- ปริญญาเอก	9	6.25
รวม	144	100.00

ในด้านอายุของพนักงานพบว่า อายุเฉลี่ยของบุคลากรในสวนพฤกษศาสตร์มีอายุอยู่ในช่วง 41 – 50 ปี ร้อยละ 35.42 และ 31 – 40 ปี ร้อยละ 33.33 ซึ่งองค์การฯ ต้องมีการเตรียมวางแผนในการสืบทอดตำแหน่งและการทดแทนในกรณีที่มีการเกษียณอายุหรือบุคลากรลาออกก่อนเกษียณอายุราชการ

ตารางที่ 7 : ร้อยละของบุคลากรจำแนกตามระดับอายุ

ช่วงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
- 20 – 30 ปี	24	16.67
- 31 – 40 ปี	48	33.33
- 41 – 50 ปี	51	35.42
- 51 – 60 ปี	21	14.58
รวม	142	100.00

ปัจจัยหนึ่งที่น่าจะมีความสำคัญคือการทำงานด้านสวนพฤกษศาสตร์ มีความเฉพาะแตกต่างจากการดำเนินงานของหน่วยงานอื่นๆ บุคลากรในสายบริหารมีความจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสวนพฤกษศาสตร์และต้องการทักษะการบริหารควบคู่กันไป ซึ่งหาบุคลากรที่มีคุณสมบัติแบบนี้ได้ยาก อีกทั้งในการสร้างความเชี่ยวชาญให้กับบุคลากรสายวิชาการเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาจำเป็นต้องมีการจัดทำแผนการพัฒนาบุคลากรที่ชัดเจนและต่อเนื่อง

7) ทักษะ (Skills)

ทักษะที่สำคัญขององค์การสวนพฤกษศาสตร์ คือ ทักษะทางด้านวิชาการ งานวิจัย งานพืชสวน และงานการให้ความรู้ ดังนั้นจึงได้นำตำแหน่งของพนักงานภายในองค์การฯ มาเป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์ทักษะ ได้ดังนี้

ตารางที่ 8 : ร้อยละของบุคลากรจำแนกตามระดับตำแหน่ง

ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
- รองผู้อำนวยการ	2	1.39
- ผู้อำนวยการสำนัก	5	3.47
- หัวหน้าส่วน/หัวหน้าสวน	20	13.89
- หัวหน้างาน	17	11.81
- พนักงานวิชาการ	36	25.00
- พนักงานบริหาร	52	36.11
- พนักงานปฏิบัติการ	10	6.94
- นิติกร	2	1.39
รวม	144	100.00

จะเห็นว่าสัดส่วนพนักงานที่ปฏิบัติงานด้านวิชาการภายในองค์การฯ มีจำนวน 36 อัตรา จากจำนวนบุคลากรที่มีทั้งหมด จำนวน 144 อัตรา คิดเป็นร้อยละ 25.00 และเป็นสายงานที่จะต้องใช้ความรู้และความชำนาญเฉพาะด้าน ดังนั้น หากองค์การฯ ไม่มีการเตรียมความพร้อมและเสริมทักษะเฉพาะด้านให้กับบุคลากรในส่วนนี้ จะทำให้องค์การฯ ขาดความแข็งแกร่งและการยอมรับในวงการพฤกษศาสตร์ในอนาคตได้

ปัจจัยหนึ่งคือการทำงานด้านพฤกษศาสตร์ มีความเฉพาะแตกต่างจากการดำเนินงานอื่น บุคลากรสายบริหารมีความจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการสวนพฤกษศาสตร์ และต้องการทักษะบริหารควบคู่กันไป ในขณะที่พนักงานในสายวิชาการต้องมีทักษะในด้านการบริหารจัดการควบคู่กันไป ซึ่งหาบุคลากรที่มีคุณสมบัตินี้ได้ยาก อีกทั้งในการสร้างความเชี่ยวชาญให้กับบุคลากรสายวิชาการเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลา จำเป็นต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรที่ชัดเจนและต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นเรื่องการเตรียมความพร้อมด้านการวางแผนสืบทอดตำแหน่งให้กับตำแหน่งในระดับบริหาร และตำแหน่งทางวิชาการ เพื่อให้้องค์การฯ สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ในกรณีที่มีการเลื่อนเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น หรือลาออกของพนักงาน

3.6.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ได้นำทฤษฎีแรงกดดัน 5 ประการ (Five Forces Model) ของ Michael E. Porter มาวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ได้ดังนี้

1) คู่แข่งปัจจุบัน

สวนพฤกษศาสตร์ในประเทศไทยนอกจากสวนพฤกษศาสตร์ขององค์การสวนพฤกษศาสตร์ที่เป็นรัฐวิสาหกิจ ปัจจุบันจำแนกออกตามหน่วยงานที่สังกัดออกเป็น 2 ประเภท คือ สวนพฤกษศาสตร์ที่สังกัดหน่วยงานราชการ กับสวนพฤกษศาสตร์ของเอกชน

1.1) สวนพฤกษศาสตร์ที่สังกัดหน่วยงานราชการ ในประเทศไทยมี 2 หน่วยงานที่มีสวนพฤกษศาสตร์อยู่ในสังกัด ได้แก่

1.1.1) สวนพฤกษศาสตร์สังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีทั้งหมดจำนวน 71 แห่ง โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

(1) สวนพฤกษศาสตร์ ที่มีบทบาทในการรวบรวมพันธุ์พืชทุกชนิดตามหลักอนุกรมวิธานและนิเวศวิทยา เช่นเดียวกับสวนพฤกษศาสตร์ทั่วไป ใช้สำหรับศึกษาทางพฤกษศาสตร์โดยเฉพาะ และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจได้ด้วย ในสวนพฤกษศาสตร์จะปลูกซึ่งจัดสร้างไว้ทุกภาคของประเทศไทย ขนาดของพื้นที่ประมาณ 800 – 2,500 ไร่ ปัจจุบันมีอยู่ 7 แห่ง และอีก 8 แห่ง เป็นสวนพฤกษศาสตร์รวบรวมพืชจากวรรณคดีไทยและสวนรวบรวมพรรณไม้ป่า

(2) สวนรุกขชาติ เป็นสวนที่มีเนื้อที่น้อยกว่าสวนพฤกษศาสตร์สร้างขึ้นเพื่อปลูกรวบรวมพันธุ์ไม้ต่างๆ โดยเฉพาะไม้ยืนต้นที่มีค่าหายากในทางเศรษฐกิจ และพืชไม้ดอกที่หายากซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่น แต่มิได้ปลูกเป็นหมวดหมู่เหมือนสวนพฤกษศาสตร์ หากแต่มีชื่อพันธุ์ไม้ติดไว้ มีการทำถนนทางเดินเพื่อเข้าชม จุดมุ่งหมายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจโดยเฉพาะ และให้ผู้เข้าพักผ่อนได้รับความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ไม้ไปด้วย ขนาดของสวนรุกขชาติประมาณ 25–100 ไร่ สวนรุกขชาติในปัจจุบันมี 56 แห่ง กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย

โดยการบริหารจัดการขึ้นอยู่กับสำนักงานหอพรรณไม้ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช ซึ่งทำหน้าที่เก็บและสำรวจพรรณไม้ในท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศ ปัจจุบันมีตัวอย่างพรรณไม้กว่า 200,000 ชิ้น ซึ่งมากที่สุดในประเทศไทย

1.1.2) สวนพฤกษศาสตร์สังกัดกรุงเทพมหานครและมูลนิธิสวนหลวง ร.9 คือ สวนหลวง ร.9 มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 500 ไร่ ในส่วนของสวนพฤกษศาสตร์มีเนื้อที่ประมาณ 90 ไร่ ซึ่งมีการจัดปลูกพันธุ์ไม้ตามหลักอนุกรมวิธานและนิเวศวิทยา การรวบรวม

พันธุ์ไม้ที่มุ่งเน้นการจัดภูมิทัศน์ให้สวยงาม มีการรวบรวมพันธุ์ไม้ทั้งของไทยและต่างประเทศ มีหอพรรณไม้ที่เก็บรวบรวมตัวอย่างประมาณ 5,000 ตัวอย่าง หอสมุดขนาดเล็ก เรือนเพาะชำเรือนอนุบาลพืช แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ปฏิบัติการสำหรับงานวิจัยทางพฤกษศาสตร์ชั้นสูง

1.2) สวนพฤกษศาสตร์ของเอกชน ในปัจจุบันมีภาคเอกชนให้ความสนใจในการจัดทำสวนพฤกษศาสตร์เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ และการทำกิจกรรมต่างๆ ของประชาชนเพิ่มมากขึ้น ที่มีขนาดใหญ่และมีกิจกรรมการดำเนินการต่อเนื่อง มีจำนวน 3 แห่ง คือ สวนนงนุช จ.ชลบุรี สวนพฤกษศาสตร์ทวีชล จ.เชียงใหม่ และสวนพฤกษศาสตร์ดอยตุง จ.เชียงราย

2) คู่แข่งขันรายใหม่

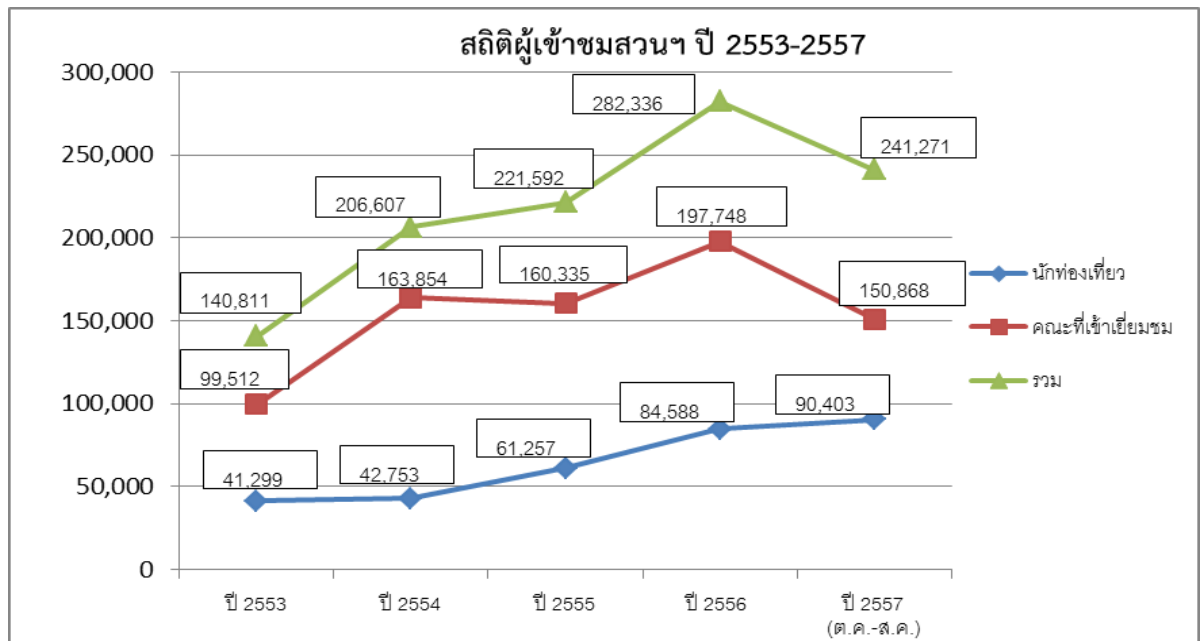
เมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 จะทำให้ประชาชนที่อยู่ในภูมิภาคอาเซียนสามารถเดินทางได้อย่างเสรี ซึ่งจะทำให้เกิดคู่แข่งขันรายใหม่ขึ้นเป็นจำนวนมาก จากเดิมที่มีการแข่งขันเฉพาะในประเทศไทย เป็นการแข่งขันภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 10 ประเทศ รวมทั้งความเชื่อมโยงกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน ซึ่งให้ความสำคัญกับงานด้านพฤกษศาสตร์ ซึ่งจะเห็นได้จากจำนวนสวนพฤกษศาสตร์ที่มีในประเทศจีนจำนวนกว่า 15 สวนพฤกษศาสตร์

3) ลูกค้า/ผู้ใช้บริการ

ผู้เข้ามาใช้บริการสวนพฤกษศาสตร์เมื่อวิเคราะห์จากจำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมในช่วงปี 2551 – 2555 จะได้ดังนี้

ตารางที่ 9 : จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการในสวนพฤกษศาสตร์

ประเภท	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556	ปี 2557 (ต.ค.-ส.ค.)
1. นักท่องเที่ยวชาวไทย	41,299	42,753	61,257	84,588	90,403
1.1 ชาวไทย	32,403	33,782	52,636	74,036	72,546
1.2 ชาวต่างประเทศ	8,896	8,971	8,621	10,552	17,857
2. คณะที่มาเยี่ยมชม	99,512	163,854	160,335	197,748	150,868
2.1 คณะที่มีหนังสือ	58,200	56,283	40,713	51,097	38,199
2.2 คณะที่ไม่มีหนังสือ	41,312	107,571	119,622	146,651	112,669
รวม	140,312	206,607	211,592	282,336	241,271

จากจำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมสวนพฤกษศาสตร์จะเห็นได้ว่ากว่าร้อยละ 50 - 60 ของ ผู้เข้ามาเยี่ยมชมสวนพฤกษศาสตร์ทั้งหมด เป็นคณะที่มาเยี่ยมชมสวนพฤกษศาสตร์ โดยที่จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศคิดเป็นร้อยละ 5 - 7 ซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่กำลังซื้อและยังมีสัดส่วนที่สามารถเพิ่มจำนวนให้เพิ่มขึ้นได้

และเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 จะทำให้กลุ่มลูกค้าขยายวงกว้างขึ้น จากเดิมในประเทศไทยมีประชากร จำนวน 60 ล้านคน กลายเป็นประชากรในภูมิภาคอาเซียนกว่า 580 ล้านคน ซึ่งจะเป็นกลุ่มประชากรที่มีวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีใกล้เคียงกัน มีโอกาสในการจูงใจให้มาท่องเที่ยวในสวนพฤกษศาสตร์ได้มากขึ้น

4) ชัพพลายเออร์

ในงานด้านสวนพฤกษศาสตร์วัตถุดิบที่ใช้ในการดำเนินงานขององค์การฯ แบ่งออกเป็น

(1) วัสดุวิทยาศาสตร์ ผู้จำหน่ายวัสดุมีจำนวนน้อยในพื้นที่ จึงทำให้มีอำนาจในการต่อรอง และการกำหนดราคาสินค้า รวมทั้งบางรายการต้องมีการสั่งซื้อมาจากต่างประเทศ

(2) วัสดุการเกษตร ซึ่งได้แก่ พันธุ์ไม้ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเกษตร ปุ๋ย ผู้จำหน่ายวัสดุการเกษตร ซึ่งมีจำนวนน้อยรายในพื้นที่ที่สวนพฤกษศาสตร์ตั้งอยู่ จึงทำให้มีอำนาจในการต่อรองและการกำหนดราคาสูง

5) สินค้าทดแทน

ในปัจจุบันมีแหล่งท่องเที่ยว และสถานศึกษาทางธรรมชาติที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเพิ่มมากขึ้น อาทิเช่น อุทยานแห่งชาติ สวนสัตว์ โครงการหลวง พิพิธภัณฑ์ รวมถึงรีสอร์ทของเอกชน ซึ่งมีการพัฒนาทั้งรูปแบบของการจัดตกแต่งพื้นที่ และการให้ความรู้แก่ประชาชน ดังนั้นจึงเป็นช่องทางเลือกทำให้ประชาชนตัดสินใจที่จะเข้ามาเยี่ยมชมสวนพฤกษศาสตร์ และในปี 2558 เมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สินค้าทดแทนของประชาชนจะเพิ่มขึ้นจากเดิมอาจกำหนดขอบเขตเพียงประเทศไทย เป็นแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในภูมิภาคอาเซียน ที่น่าสนใจอื่นๆ เพิ่มขึ้นอีกด้วย ซึ่งถ้าองค์กรฯ ไม่มีการปรับตัวและพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์ให้มีความสวยงาม จะไม่สามารถดึงดูดความสนใจของประชาชนในภูมิภาคอาเซียนให้เข้ามาเยี่ยมชมได้

3.6.3 SWOT Analysis

องค์การสวนพฤกษศาสตร์ได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรภายในเพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการดำเนินงานขององค์การสวนพฤกษศาสตร์ในรูปแบบของ Focus Group โดยสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strengths)

- S1 องค์การฯ มีสวนพฤกษศาสตร์ในพระนาม คือ สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จ.เชียงใหม่ ที่มีกลุ่มโรงเรียนกระเจกทีใหญ่ที่สุดในประเทศไทย **เป็นที่ยอมรับของสาธารณะชนทั่วไปจึงสามารถสร้างภาพลักษณ์ให้กับองค์กรฯ ได้เป็นอย่างดี**
- S2 พระราชกฤษฎีกาในการจัดตั้งเอื้อต่อการดำเนินงานในเชิงวิชาการและเชิงพาณิชย์ รวมทั้งมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจทำให้มีความคล่องตัวในการดำเนินงานมากกว่าหน่วยงานราชการ
- S3 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์การฯ ในการเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์หายากของประเทศไทย ได้รับการยอมรับจากทุกรัฐบาล จึงมีความมั่นคงและได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง
- S4 มีนักวิชาการทางพฤกษศาสตร์ที่มีความรู้ ความสามารถและน่าเชื่อถือ และมีบุคลากรที่มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาองค์กร
- S5 มีสาขาอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ทำให้สามารถรวบรวมพรรณไม้ ตามระบบนิเวศของพื้นที่ได้หลากหลายยิ่งขึ้น และสามารถให้โอกาสทางความรู้กับประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ ได้กว้างขวางขึ้น
- S6 สวนพฤกษศาสตร์ขององค์การฯ มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงสามารถจัดกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย
- S7 มีความร่วมมือกับหน่วยงานทางวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นอย่างดี

- S8 มีผลงานทางวิชาการที่เผยแพร่ในระดับสากลอย่างต่อเนื่อง
- S9 ระบบการจัดการตัวอย่างพรรณไม้แห้งได้มาตรฐานและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- S10 มีโรงเรือนจัดแสดงพืชเขาหินปูนที่รวบรวมพรรณไม้หายากแห่งเดียวของประเทศไทย

จุดอ่อน (Weaknesses)

- W1 ขั้นตอนกระบวนการและระบบการดำเนินงานด้าน การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการความเสี่ยง การควบคุมภายใน การบริหารทรัพยากรบุคคล ยังไม่ได้รับการผลักดันให้ปฏิบัติอย่างจริงจัง
- W2 ระบบการสื่อสารและสารสนเทศระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอกยังขาดประสิทธิภาพ
- W3 ขาดการศึกษาผลกระทบ และวิเคราะห์ความคุ้มค่า ความเหมาะสมในการดำเนินงาน ของกิจกรรมหรือโครงการ
- W4 การเผยแพร่ความรู้และประชาสัมพันธ์ยังไม่สามารถดำเนินการได้ทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงงบประมาณด้านการประชาสัมพันธ์ยังมีไม่เพียงพอ
- W5 การบริหารทรัพยากรบุคคล โดยเฉพาะการพัฒนาระบบบริหารทรัพยากรบุคคลยังไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด
คำตอบแทนและสวัสดิการรวมถึงระบบรักษาบุคลากรขององค์กรฯ ยังไม่รองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งอาจทำให้องค์กรฯ สูญเสียบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญไปทำงานในประเทศที่ได้คำตอบแทนและสวัสดิการที่สูงกว่า
- W6 การสนับสนุนกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ยังไม่เป็นรูปธรรมเพียงพอ
- W7 ศักยภาพและความมั่นคงของพื้นที่ตั้งสวนพฤกษศาสตร์สาขาฯ ไม่มีความชัดเจน
- W8 กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรฯ มีขั้นตอนมากเกินไปทำให้ขาดความคล่องตัวในการดำเนินงาน รวมถึงการเลือกจัดซื้อวัสดุบางกรณี เช่น วัสดุวิทยาศาสตร์ อาจต้องมีการระบุเฉพาะเจาะจงเพื่อให้ได้วัสดุที่สามารถใช้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ
- W9 นโยบายในการบริหารจัดการและตกแต่งพื้นที่ไม่แน่นอน มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยตามนโยบายทางการเมือง รวมทั้งไม่ให้ความสำคัญกับการเปิดพื้นที่บางพื้นที่ การปรับปรุงและตกแต่งพื้นที่ยังไม่สามารถดึงดูดใจให้ประชาชนเข้ามาศึกษาเรียนรู้และท่องเที่ยวภายในสวนพฤกษศาสตร์ได้อย่างพอเพียง
- W10 ยังไม่มีการดำเนินงานตามผังแม่บทการพัฒนาพื้นที่อย่างจริงจัง

- W11 ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร เช่น ระบบไฟฟ้า และระบบน้ำยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาสวนและการให้บริการนักท่องเที่ยว รวมถึงการรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ
- W12 การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสูงสุด ทำให้การดำเนินงานขององค์กรฯ ไม่เกิดความต่อเนื่อง
- W13 นักพฤกษศาสตร์ยังมีไม่เพียงพอ และขาดผู้เชี่ยวชาญการทำงานเฉพาะด้านวิศวกรรม การหารายได้ รวมถึงนักวิจัยพัฒนาเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ให้เกิดผลทั้งในเชิงสังคมและเชิงพาณิชย์
- W14 บุคลากรยังขาดความรู้และความชำนาญในการใช้ภาษาอังกฤษ และขาดความเข้าใจในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่ใช้ในการปฏิบัติงาน
- W15 กฎ ระเบียบ ข้อบังคับยังไม่รองรับต่อการดำเนินงานในระดับนานาชาติ ทั้งด้านภาษี การจัดซื้อจัดจ้าง และสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาทำงานในองค์กรฯ
- W16 **ขั้นตอนในการเบิกจ่ายเงินไม่ชัดเจนและมีความล่าช้า**
- W17 **การตกแต่งพรรณไม้ยังไม่โดดเด่น พรรณไม้ที่นำเสนอเป็นพรรณไม้ทั่วไปยังไม่ดูใจได้เท่าที่ควร**

โอกาส (Opportunities)

- O1 ประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพและเป็นศูนย์กลางการกระจายพันธุ์พืชในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้มีโอกาสดำเนินการค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง
- O2 ประชาชนทุกภาคส่วนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการร่วมกันอนุรักษ์ บำรุงและดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- O3 รัฐบาลให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชน และส่งเสริมการท่องเที่ยว
- O4 จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางศึกษา (Education hub) ศูนย์กลางการประชุมและจัดนิทรรศการนานาชาติ (MICE) มีสถาบันทางการศึกษา รองรับ การคมนาคมสะดวก เหมาะสมเป็นแหล่งทัศนศึกษาของเยาวชน
- O5 จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นและหลากหลาย รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการบิน (Aviation hub) เชื่อมโยงกับภูมิภาคและเชื่อมโยงกับทั่วโลก นอกจากนั้นนโยบายที่จะผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียน อาจทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมายังประเทศไทยเพิ่มขึ้น
- O6 มีเวทีสาธารณะที่เปิดโอกาสให้นักพฤกษศาสตร์ได้แสดงผลงานทางวิชาการ

- O7 ค่านิยมของสังคมรวมทั้งแผนงานของประเทศเน้นงานด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม องค์กรฯ สามารถแสดงบทบาทและ ผลงานทางวิชาการได้มากขึ้น
- O8 หน่วยงานภายนอกและสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีความสนใจและนำผลงานทางวิชาการไปใช้ประโยชน์เพิ่มมากขึ้น
- O9 กระแสการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ทำให้ได้รับการสนับสนุนในด้าน ต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอย่างสม่ำเสมอ
- O10 สามารถสร้างเครือข่ายในการนำผลิตภัณฑ์จากชุมชนใกล้เคียงมาสร้าง รายได้ให้แก่องค์กรฯ
- O11 การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนซึ่งมีกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ที่มีความใกล้ชิดไทยมากที่สุด ทำให้มีโอกาสในการขยายความร่วมมือใน ด้านต่างๆ ในภูมิภาคได้มากขึ้น

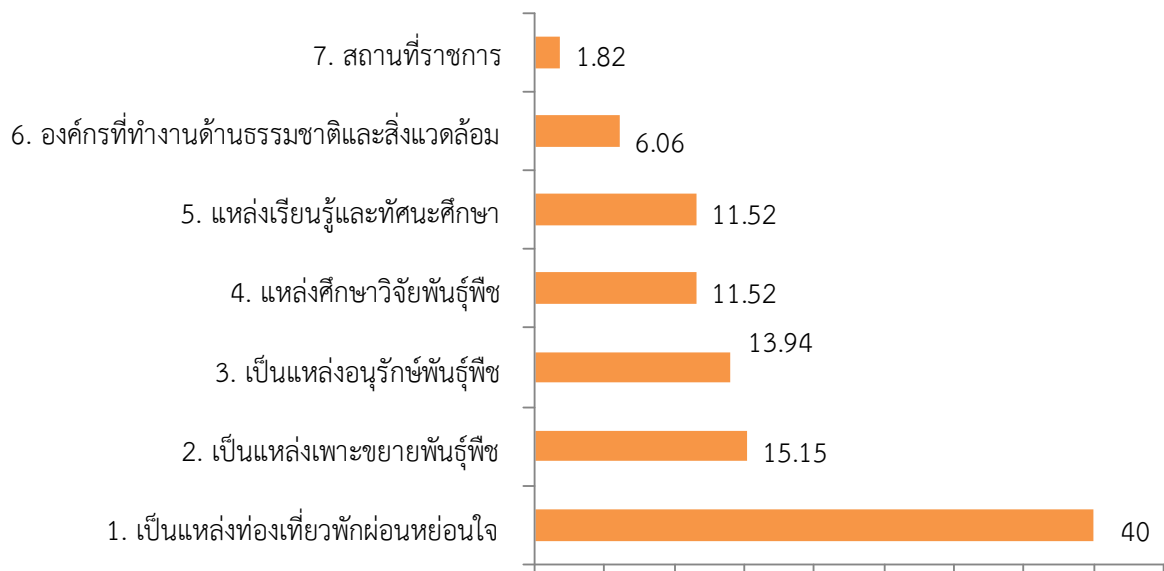
อุปสรรค (Threats)

- T1 มีแหล่งท่องเที่ยวและสถานศึกษาทางธรรมชาติที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเพิ่ม มากขึ้น
- T2 การเข้าถึงทรัพยากรที่จะนำมาศึกษา มีระเบียบและขั้นตอนการดำเนินงาน ที่ใช้เวลานาน
- T3 สภาวะแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเรื่องการ เปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศอาจส่งผลกระทบต่อการรวบรวมพรรณไม้ และการเก็บรวบรวมข้อมูล
- T4 พฤติกรรมในการท่องเที่ยวของชาวไทยส่วนใหญ่ ไม่นิยมท่องเที่ยวใน รูปแบบที่เป็นแหล่งเรียนรู้ อาจทำให้นักท่องเที่ยวไม่นิยมท่องเที่ยวในสวน พฤกษศาสตร์
- T5 สภาวะเศรษฐกิจ เช่น ค่าน้ำมัน ค่าครองชีพที่สูงขึ้น อาจทำให้นักท่องเที่ยว เดินทางท่องเที่ยวลดน้อยลง
- T6 **การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองส่งผลกระทบต่อกำหนดนโยบายในการ ดำเนินงาน**

3.7 การรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

องค์การสวนพฤกษศาสตร์ได้ดำเนินการสำรวจความคิดเห็น ทศนคติของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่รอบสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จ.เชียงใหม่ ซึ่งเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ขององค์การสวนพฤกษศาสตร์ โดยทำการศึกษาผลกระทบจากการจัดตั้งองค์การสวนพฤกษศาสตร์ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงความพึงพอใจผลกระทบต่อการดำรงชีวิตที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปมีผลการสำรวจดังนี้

ความเข้าใจของคนในชุมชน

ชุมชนได้รับการสนับสนุน/ช่วยเหลือ/รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์จากสวนพฤกษศาสตร์มากน้อยเพียงใด

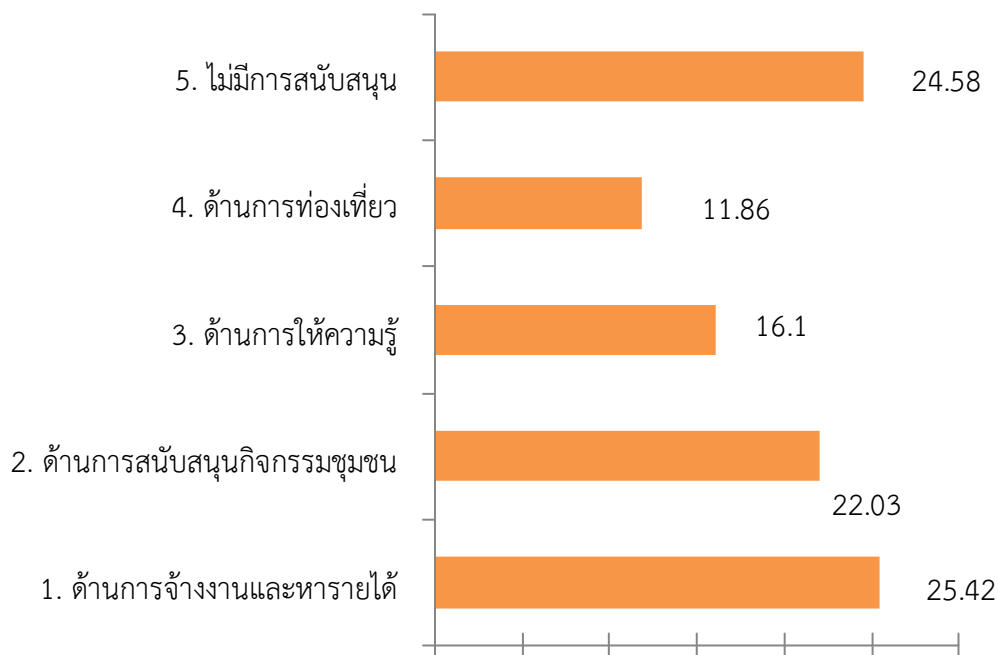
1) ด้านการจ้างงานและหารายได้ การจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์ทำให้ประชาชนในชุมชนมีงานทำเพิ่มขึ้น มีรายได้จากการค้าขายให้แก่ภัณฑ์ท่องเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยวสายแม่ริม – สะเมิง

2) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมชุมชน การเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมในชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมวันเด็ก แห่เทียนพรรษา กิจกรรมปลูกป่า การทำแนวป้องกันไฟป่า และการสนับสนุนกล้าไม้

3) ด้านการให้ความรู้ การจัดฝึกอบรมทางด้านพืชแก่คนในชุมชน เด็กและเยาวชน การเป็นแหล่งทัศนศึกษาหาความรู้ทางด้านพืช

4) ด้านการท่องเที่ยว การเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชม

5) ไม่มีการสนับสนุน โดยมีบางส่วนคิดว่ายังไม่ได้รับการสนับสนุน การช่วยเหลือ การรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์จากสวนพฤกษศาสตร์ และอยากให้สวนพฤกษศาสตร์เข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

สิ่งที่ชุมชนคาดหวังและประโยชน์ที่ได้จากสวนพฤกษศาสตร์

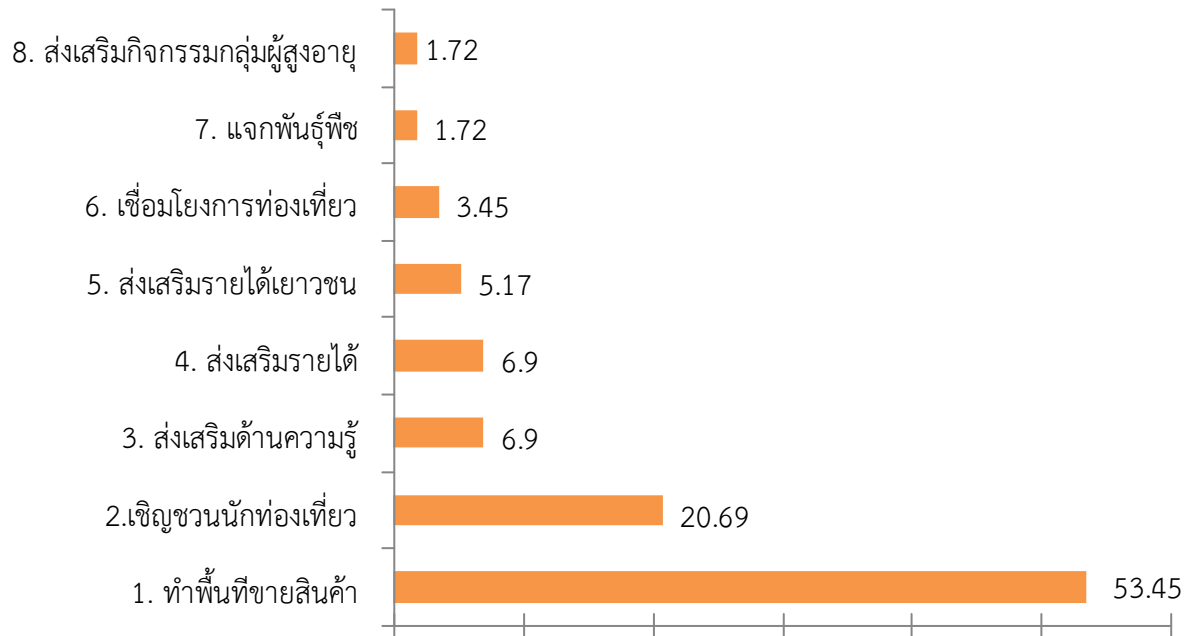
1) การส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้แก่ชุมชน ได้แก่ การส่งเสริมการจ้างงานให้คนในชุมชนโดยรอบเข้ามาทำงานในสวนพฤกษศาสตร์ และการส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้แก่ชุมชนทางอ้อม ได้แก่ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยว และการมีวิทยากรให้ความรู้ด้านการส่งเสริมการเพาะกล้าไม้เพื่อจำหน่ายให้แก่ชาวบ้าน การแจกเมล็ดพันธุ์พืชไม้ดอกไม้ประดับ เป็นต้น

2) ความสัมพันธ์ด้านสังคม/วัฒนธรรมประเพณี ได้แก่ การเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนชุมชนในกิจกรรมต่างๆ อาทิเช่น การป้องกันไฟป่า งานตามประเพณีท้องถิ่น การแข่งกีฬา การเป็นแหล่งศึกษาความรู้ทางด้านพืชของเยาวชน การให้ความรู้เรื่องพืชแก่ชุมชน การให้ข้อมูลข่าวสารเรื่องพรรณไม้ และการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่องค์กรฯ จัดขึ้น

3) การให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องการดูแลรักษาป่า การจัดวิทยากรบรรยายให้ความรู้ด้านพฤกษศาสตร์ มีการเรียนรู้ทางด้านพืชให้แก่ชุมชน

4) การเป็นแหล่งท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวขึ้นมาท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น

5) การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยพื้นที่ที่ชุมชนประสงค์ให้องค์การฯ เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนมากที่สุดคือ ป่าชุมชน วัด และบริเวณริมถนนแมริม – สะเมิง

ข้อเสนอแนะ

- 1) **กิจกรรมในชุมชน** ร้อยละ 37.27 ได้แก่ การปลูกป่าในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำ การทำแนวป้องกันไฟป่า การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนที่มากขึ้น เช่น งานบุญทอดผ้าป่า การแข่งกีฬา เป็นต้น มีการเข้าร่วมประชุมกับผู้นำหมู่บ้านและคนในชุมชน
- 2) **การจ้างงานและการสร้างอาชีพ** ร้อยละ 33.64 ได้แก่ เพิ่มการจ้างงานแก่คนในชุมชนรอบองค์การสวนพฤกษศาสตร์ แจกเมล็ดพันธุ์พืช ไม้ดอกไม้ประดับ ส่งเสริมอาชีพ เพื่อเป็นพันธุ์ไม้เศรษฐกิจต่อไป ส่งเสริมอาชีพกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเยาวชน สร้างพื้นที่จำหน่ายสินค้าชุมชน
- 3) **ด้านการให้ความรู้** ร้อยละ 21.82 ได้แก่ ให้ความรู้แก่คนในชุมชนเรื่องการดูแลรักษาป่า มีวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ด้านพฤกษศาสตร์ มีฐานการเรียนรู้ทางด้านพื้นที่แก่ชุมชนให้เรียนรู้
- 4) **ด้านการท่องเที่ยว** ร้อยละ 7.27 ได้แก่ ประสัมพันธ์เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวขึ้นมาเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น

3.8 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

กลุ่มเป้าหมาย	ความคาดหวัง
Customer : C	
1. นักท่องเที่ยว	- สถานที่พักผ่อนหย่อนใจของครอบครัว - การจัดแสดงพันธุ์ไม้ที่มีความหลากหลาย ตกแต่งไม้ดอกไม้ประดับ และแหล่งท่องเที่ยว
2. นักเรียน/นักศึกษา	- การให้บริการความรู้ - แหล่งศึกษา ฝึกอบรม และดูงาน
3. ประชาชนทั่วไป/ชุมชน	- สร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน - โอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรมต่างๆ - ความร่วมมือในด้านต่างๆ กับองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น - การใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน
Stakeholder : S	
1. ผู้ถือหุ้น : กระทรวงการคลัง	- การรวบรวมพรรณไม้ให้เป็นศูนย์กลางการอนุรักษ์พรรณไม้ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง - องค์กรแห่งการเรียนรู้และเครือข่ายความร่วมมือทั้งในประเทศและต่างประเทศ - ต่อยอดองค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เพิ่มขีดความสามารถในการหารายได้ - บริการรูปแบบใหม่ๆ ที่มีนวัตกรรมและเทคโนโลยี
2. หน่วยงานกำกับดูแล : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ	- เครื่องมือ กลไก และฐานข้อมูลที่มีการนำมาใช้เพื่อการอนุรักษ์คุ้มครองและพัฒนาการใช้ประโยชน์ - ประชาชนในท้องถิ่นความรู้ไปบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น
3. สังคม/รัฐบาล	- ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต - ทรัพยากรธรรมชาติได้รับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู เพื่อสร้างความมั่นคงของประเทศ - การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรม

4.1 วิสัยทัศน์

วิสัยทัศน์ (Vision)

เป็นสวนพฤกษศาสตร์ชั้นนำในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

To be Outstanding Botanical Gardens in SE-Asia

4.2 เป้าประสงค์

1. อนุรักษ์พรรณไม้ สร้างความสมดุลทางธรรมชาติ รักษาระบบนิเวศ และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี
2. ส่งเสริมการศึกษาวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช
3. พัฒนาทักษะด้านการจัดการสวนพฤกษศาสตร์อย่างต่อเนื่อง และสร้างความเป็นมืออาชีพด้านการจัดการสวนพฤกษศาสตร์
4. เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านพฤกษศาสตร์ สร้างจิตสำนึกด้านพฤกษศาสตร์เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชน
5. สร้างเอกลักษณ์ของสวนพฤกษศาสตร์แต่ละแห่งให้มีความโดดเด่นและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน
6. เสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
7. เสริมสร้างและเผยแพร่ภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร

4.3 พันธกิจ

พันธกิจ (Mission)

พันธกิจขององค์การสวนพฤกษศาสตร์ จะเป็นแนวคิดและวิธีการดำเนินงานเพื่อ บรรลุวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ โดยได้มีการกำหนดพันธกิจไว้ 2 ประการ คือ

1. สร้างองค์ความรู้และแหล่งการเรียนรู้ทางด้านพฤกษศาสตร์และความหลากหลายทางชีวภาพ (เพื่อให้สวนพฤกษศาสตร์เป็นแหล่งรวบรวมพันธุ์พืชและองค์ความรู้ทางด้านพืชเพื่อการศึกษาของประชาชน)
2. เผยแพร่องค์ความรู้และสร้างมูลค่าเพิ่ม (เพื่อให้มีการถ่ายทอดความรู้สู่ประชาชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรพรรณพืชให้เกิดประโยชน์เชิงสังคมและเชิงพาณิชย์)

4.4 ค่านิยม (Core Value)

ค่านิยม

BOTANIC BEST

BOTANIC (ภารกิจขององค์การสวนพฤกษศาสตร์ในการเป็นส่วนหนึ่งที่ทำหน้าที่อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ)

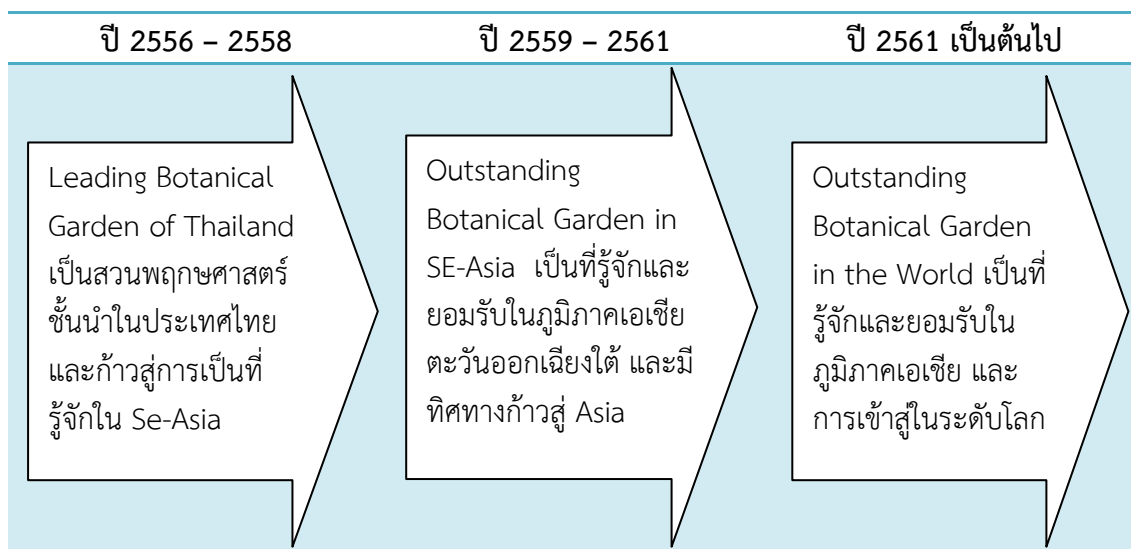
B = Biodiversity	ความหลากหลายทางชีวภาพ
O = Ozone	โอโซน
T = Tree	ต้นไม้
A = Animal	สัตว์
N = Nature	ธรรมชาติ
I = Information	ข้อมูล
C = Conservation	อนุรักษ์

BEST (วัฒนธรรมองค์กร คือ การสร้างสุดยอดทีมงานที่มีความชำนาญเฉพาะ)

B = Building	สร้าง
E = Excellent	สุดยอด
S = Specialized	มีความชำนาญเฉพาะ
T = Team	ทีมงาน

4.5 ตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Positioning)

ในการกำหนดวิสัยทัศน์การดำเนินงานขององค์การสวนพฤกษศาสตร์เพื่อให้มีภาพที่คาดหวังของการดำเนินงานที่ชัดเจน จึงได้กำหนดช่วงระยะเวลาของการดำเนินงานออกเป็น 3 ช่วงเวลา และกำหนดวิสัยทัศน์ในแต่ละช่วงเวลาไว้ดังนี้

ตัวขับเคลื่อนเชิงคุณค่า (Value Driven)

- Edutainment (องค์ความรู้ + ความสนุกสนาน ตื่นเต้น น่าค้นหา) = สวนสวยแห่งความรู้คู่ความเพลิดเพลิน
- Green & Clean Organization เป็นองค์กรที่รักษาสีเขียวและรับผิดชอบต่อสังคม

ช่วงแรก Short Term ปีงบประมาณ 2556 – 2558 เป็น Leading Botanical Garden of Thailand เป็นสวนพฤกษศาสตร์ชั้นนำในประเทศไทย และก้าวสู่การเป็นที่รู้จักในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ช่วงกลาง Medium Term ปีงบประมาณ 2559 – 2561 เป็น Outstanding Botanical Garden in SE-Asia เป็นที่ยอมรับในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีทิศทางก้าวสู่การเป็นชั้นนำในภูมิภาคเอเชีย

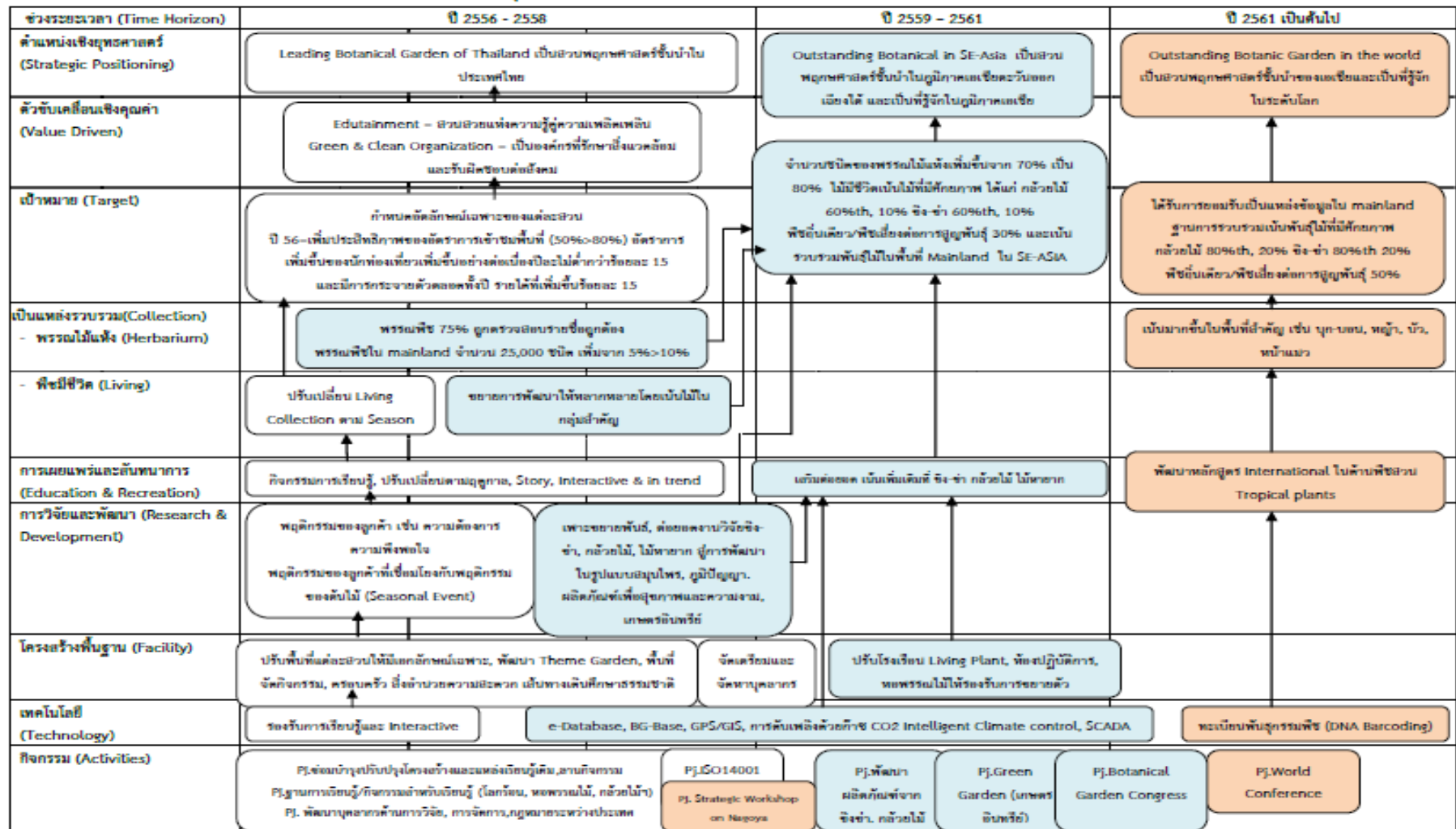
ช่วงระยะยาว Long Term ปีงบประมาณ 2561 เป็นต้นไป เป็น Outstanding Botanical Garden in the World เป็นที่รู้จักและยอมรับในภูมิภาคเอเชีย และในระดับโลก

โดยสิ่งที่จะทำให้องค์การมีความแตกต่างจากหน่วยงานอื่น หรือ ตัวขับเคลื่อนเชิงคุณค่า (Value Driven) มี 2 ประเด็น คือ

1) Edutainment การพัฒนาสวนโดยเน้นความสวยงาม มีกิจกรรมที่สนุกสนาน น่าตื่นตาตื่นใจ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ภายในสวนพฤกษศาสตร์อย่างเพลิดเพลิน

2) Green & Clean Organization การเป็นองค์กรที่รักษาสีเขียวและรับผิดชอบต่อสังคม

4.6 แผนที่ยุทธศาสตร์ ปี 2556 – 2561 (Strategic Roadmap)

4.7 ยุทธศาสตร์การดำเนินงานระยะ 5 ปี (ปี 2556 – 2560)

จากตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ที่องค์การฯ กำหนดเป็น 3 ช่วงระยะ จึงได้กำหนดเป็น ยุทธศาสตร์การดำเนินงานระยะ 5 ปี (ปี 2556 – 2560) จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานไว้ 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : พัฒนาสวนสวยแห่งการเรียนรู้คู่ความเพลิดเพลิน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ เผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ประชาชน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : ศึกษา วิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาที่ยั่งยืน

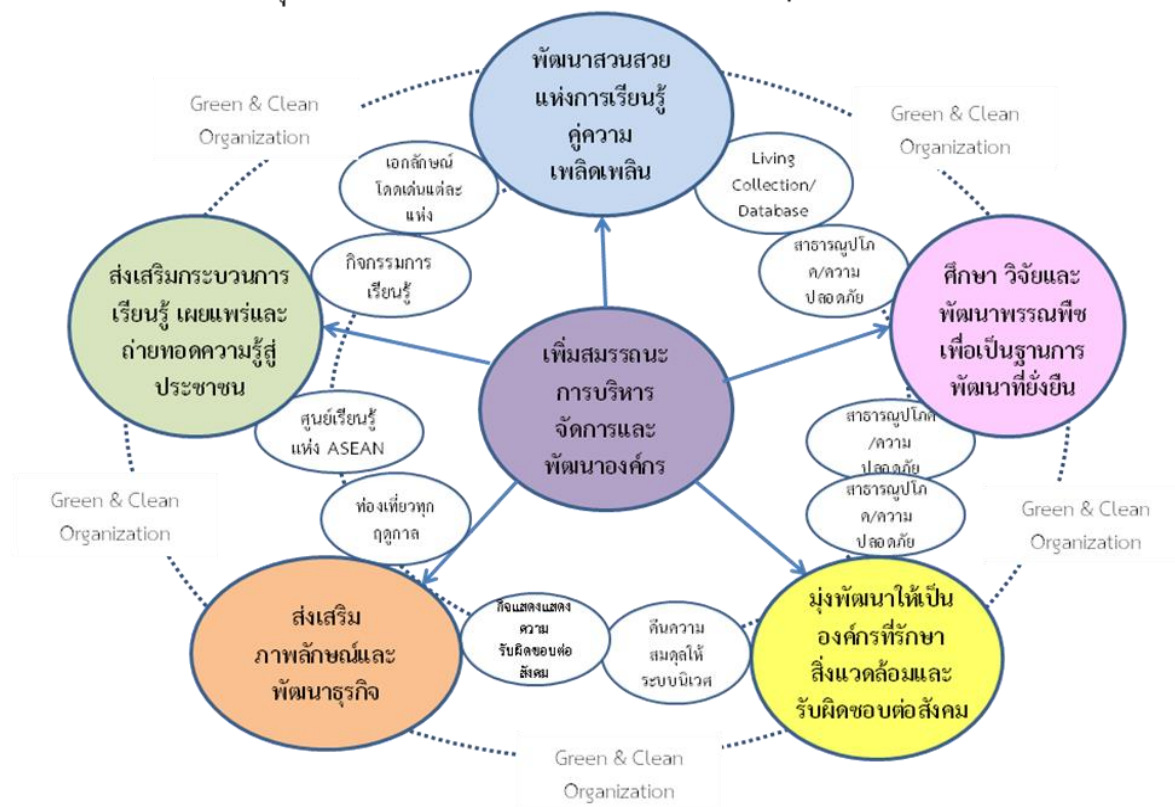
ยุทธศาสตร์ที่ 4 : ส่งเสริมภาพลักษณ์และพัฒนาธุรกิจ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 : พัฒนาเป็นองค์กรที่รักษาสิ่งแวดล้อมและรับผิดชอบต่อสังคม (Green & Clean Organization)

ยุทธศาสตร์ที่ 6 : เพิ่มสมรรถนะการบริหารจัดการและพัฒนาองค์กร

โดยกำหนดให้การดำเนินงานขององค์การฯ ในทุกๆ ยุทธศาสตร์ให้ความสำคัญกับการเป็นองค์กรที่รักษาสิ่งแวดล้อมและรับผิดชอบต่อสังคม (Green & Clean Organization)

ยุทธศาสตร์การดำเนินงานองค์กรสวนพฤกษศาสตร์

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก
องค์การสวน
พฤกษศาสตร์ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานในช่วงปี 2556 – 2560 ดังนี้

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด	2556	2557	2558	2559	2560	2561
1. พัฒนาสวนสวยแห่งการเรียนรู้คู่ความเพลิดเพลิน (Garden of Edutainment)	สวนแต่ละแห่งมีเอกลักษณ์ มีความสวยงาม และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน	ระดับความสำเร็จในการพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์แต่ละแห่งไม่ต่ำกว่า จำนวนชนิดพรรณไม้ 3 กลุ่มสำคัญ (Living Collection) ที่รวบรวมไว้ในสวนพฤกษศาสตร์มีไม่ต่ำกว่า (สะสม) -กล้วยไม้ -ชิงช้า -ไม้หายาก ความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการ	80%	80%	80%	85%	85%	85%
ศูนย์รวมตัวอย่างพืชเพื่อสำรองพันธุกรรมพืช 3 กลุ่ม (กล้วยไม้ ร้อยละ 50 = 750 ชนิด, ชิงช้า ร้อยละ 50 = 400 ชนิด, ไม้หายาก ร้อยละ 50 = 1,750 ชนิด)								
		-กล้วยไม้	484	54	54	54	54	54
		-ชิงช้า	160	50	50	50	50	50
		-ไม้หายาก	250	300	300	300	300	300
		ความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการ	80%	80%	80%	85%	85%	85%
2. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ เผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ประชาชน	ประชาชนได้รับความรู้ทางด้านพืชผ่านกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะเป็นการสร้างจิตสำนึกในการรักและหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติ	จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมการให้ความรู้ที่เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเข้าใจในกิจกรรมไม่ต่ำกว่าร้อยละ	30%	30%	30%	30%	30%	30%
		80%	80%	80%	80%	80%	80%	80%
3. ศึกษา วิจัย และพัฒนาพรรณพืชเพื่อเป็นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน	พรรณไม้หายากของประเทศไทยได้รับการอนุรักษ์ ศึกษา พัฒนา และส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน	จำนวนชนิดพรรณไม้แห่งที่รวบรวมไว้ในสวนพฤกษศาสตร์ (สะสม)	75% (7,527)	77% (7,707)	78% (7,867)	80% (8,012)	81% (8,142)	82%th (8,242)
		+180		+160	+145	+130	+100	
		จำนวนชนิดพรรณไม้แห่งของกล้วยไม้ 60%th						
		จำนวนชนิดพรรณไม้แห่งของชิงช้า 60%th, 10%SE-Asia						
		จำนวนชนิดพรรณไม้แห่งของพืชถิ่นเดียว/พืชเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ 60%th						
		จำนวนผลงานทางวิชาการที่ได้รับการเผยแพร่ในวารสารสากลปีละไม่น้อยกว่า	10 เรื่อง	10 เรื่อง	10 เรื่อง	10 เรื่อง	10 เรื่อง	10 เรื่อง

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด	2556	2557	2558	2559	2560	2561
4. ส่งเสริมภาพลักษณ์และพัฒนาธุรกิจ	ประชาชนรับรู้และรู้จักสวนพฤกษศาสตร์มากยิ่งขึ้น มีรายได้จากการดำเนินงานเพิ่มขึ้น	จำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมที่เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ	15%	15%	15%	15%	15%	15%
		รายได้จากการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ	15%	15%	15%	15%	15%	15%
		ค่า EP เป้าหมายเพิ่มขึ้น	-	-	+2	+2	+2	+2
5. พัฒนาเป็นองค์กรที่รักษาสีสิ่งแวดล้อมและรับผิดชอบต่อสังคม (Green & Clean Organization)	ประชาชนมีความเชื่อมั่นและยอมรับในการรักษาสีสิ่งแวดล้อมและแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม	ความสำเร็จในการดำเนินการโครงการร่วมกับภาคประชาชนและหน่วยงานภายนอก	-	80%	80%	80%	85%	85%
		ความสำเร็จในการคืนพื้นที่ไม่ประจักษ์โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่น้อยกว่า	-	-	1 ชุมชน ต่อปี	1 ชุมชน ต่อปี	1 ชุมชน ต่อปี	1 ชุมชน ต่อปี
6. เพิ่มสมรรถนะการบริหารจัดการและพัฒนาองค์กร	องค์กรฯ สามารถพัฒนาขีดสมรรถนะและความพร้อมในการดำเนินงาน	ผลการประเมินด้านการบริหารจัดการองค์กรมีค่าเกณฑ์ไม่ต่ำกว่า	ระดับ 3	ระดับ 3	ระดับ 3	ระดับ 3	ระดับ 3	ระดับ 3
		ได้รับการรับรองระบบการจัดการด้านคุณภาพ	ISO9001					

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : พัฒนาสวนสวยแห่งการเรียนรู้คู่ความเพลิดเพลิน (Gardens of Edutainment)

● กลยุทธ์

1.1 กำหนดเอกลักษณ์ของสวนพฤกษศาสตร์แต่ละแห่งให้มีความโดดเด่น

- 1.1.1 พัฒนาสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เชียงใหม่ ให้โดดเด่นด้านการรวบรวมพืชในตระกูลกล้วยไม้ (Orchidaceae) จิง-ข้า (Zingiberaceae) และพืชถิ่นเดียว (endemic plants) และไม้ที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ ของประเทศไทย
- 1.1.2 พัฒนาสวนพฤกษศาสตร์บ้านร่มเกล้า พิษณุโลก ในพระราชดำริ ให้โดดเด่นในด้านการรวบรวมพืชในกลุ่มกุหลาบพันปี (Rhododendron) และ จำปี-จำปา (Magnolia)
- 1.1.3 พัฒนาสวนพฤกษศาสตร์ระยอง ให้โดดเด่นด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวระบบนิเวศในพื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetlands) และส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 1.1.4 พัฒนาสวนพฤกษศาสตร์เมืองพล ขอนแก่น ให้โดดเด่นในการเป็นแหล่งรวบรวมพืชและภูมิปัญญาท้องถิ่น (Ethnobotany) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
- 1.1.5 พัฒนาสวนพฤกษศาสตร์พระแม่ย่า สุโขทัย ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านพืชกับวัฒนธรรม (Green Heritage)
- 1.1.6 พัฒนาสวนพฤกษศาสตร์เกาะระ พังงา ให้เป็นแหล่งทัศนศึกษาพฤกษศาสตร์บนเกาะ โดยนำเสนอเป็นพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติฯ สมเด็จพระเทพฯ 60 พรรษา

1.2 สร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสวนพฤกษศาสตร์

- 1.2.1 ปรับปรุงและตกแต่งพรรณไม้มีชีวิต (Living Collection) ให้สอดคล้องกับฤดูกาล โดยให้มีการศึกษาพฤติกรรมของลูกค้าที่เชื่อมโยงกับการพฤติกรรมของต้นไม้ (Seasonal Event)
- 1.2.2 จัดทำศูนย์รวมกล้วยไม้ที่มีทั้งหลากหลายของสายพันธุ์มากที่สุดและฐานการเรียนรู้เรื่องกล้วยไม้ที่ครบวงจรในประเทศไทย
- 1.2.3 ปรับปรุงพื้นที่รวบรวมพันธุ์จิง-ข้า กล้วยไม้ และไม้หายากให้มีความโดดเด่น และปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอข้อมูลทางวิชาการให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้และฐานการเรียนรู้
- 1.2.4 พัฒนาการตกแต่งสวนตามแนวความคิด (Theme Garden) ให้มีความสวยงามและมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น โดยการพัฒนาก่อสร้างกลุ่มโรงเรือนกระจก แปลงวัลยชาติ เศวตพิมาน สวนสมุนไพร สวนเทิดพระเกียรติ เส้นทางเดินศึกษา

ธรรมชาติ รวมถึงการพัฒนาและตกแต่งสวนตามแนวความคิดในพื้นที่สวน
พฤกษศาสตร์ในภูมิภาค

- 1.2.5 สร้างกิจกรรมการเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้พรรณไม้ตามวงศ์ โดยให้ที่มีการ
ปรับเปลี่ยนตามฤดูกาล สร้างเรื่องราว (Story) ให้น่าสนใจและค้นหาให้กับ
กิจกรรมการเรียนรู้
- 1.2.6 จัดทำป้ายสื่อความหมายตามวงศ์ไม้ให้ครอบคลุม และไม่น้อยกว่า 3 ภาษา จัดทำ
ฐานการเรียนรู้ที่อยู่ในกระแสความสนใจของประชาชน (In trend) และฐานการ
เรียนรู้ที่เป็นภารกิจหลักของสวนพฤกษศาสตร์ เช่น ฐานการเรียนรู้พรรณไม้
ฐานการเรียนรู้เรื่องโลกร้อน ฐานการเรียนรู้กล้วยไม้ เป็นต้น โดยให้รองรับการ
เรียนรู้ในรูปแบบ Interactive
- 1.2.7 สร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ดึงดูดและสร้างกระแสน่าสนใจ อาทิเช่น
เส้นทางเดินเหนือเรือนยอดไม้ (Canopy Walkway) บ้านส่องนก โรงเรือน
Alpine House
- 1.2.8 จัดหาพื้นที่สำหรับทำกิจกรรม พื้นที่ลานดนตรี ลานกิจกรรมสำหรับครอบครัว
ลานชมดาว ลานกางเต็นท์ โดยให้มีระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก
สะดวกให้บริการรองรับความต้องการของผู้มาใช้บริการ
- 1.2.9 นำหลักการอนุรักษ์ดินและน้ำด้วยหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริมาใช้ภายในสวน
พฤกษศาสตร์ทุกแห่ง และการเผยแพร่ให้ความรู้กับประชาชน
- 1.2.10 ลดการใช้สารเคมีในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ทุกแห่ง และนำระบบเกษตรอินทรีย์
มาใช้ทดแทน เพื่อให้เป็นองค์กรที่รักษาสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง (Green Garden)

1.3 ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับการให้บริการ

- 1.3.1 จัดทำ/ปรับปรุงห้องน้ำ เพิ่มห้องน้ำสำหรับคนพิการ และระบบบำบัดน้ำเสียที่
รักษาสิ่งแวดล้อม มีความเป็นเอกลักษณ์ของสวนพฤกษศาสตร์
- 1.3.2 จัดทำ/ปรับปรุงร้านอาหารและเครื่องดื่มในบริเวณกลุ่มอาคารเรือนกระจก ร้านค้า
บริการนักท่องเที่ยว และในอาคารพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ รวมถึงร้านอาหาร
สวัสดิการสำหรับบุคลากร
- 1.3.3 จัดหาห้องปฐมพยาบาลและจุดขอความช่วยเหลือฉุกเฉินในพื้นที่สวน
พฤกษศาสตร์ เพื่อให้บริการและแสดงความสนใจความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
ในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน
- 1.3.4 ปรับปรุงระบบไฟฟ้า โทรศัพท์ ระบบอินเทอร์เน็ต ขยายให้ครอบคลุมการ
ให้บริการทั่วทั้งสวนพฤกษศาสตร์
- 1.3.5 ติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV) เพื่อเฝ้าระวังความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว
รวมถึงการดำเนินการตามแผนป้องกันเหตุฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้น

- 1.3.6 จัดทำเส้นทางสำหรับผู้พิการ (Wheelchair) จัดทำเส้นทางเดิน (Walkway) สำหรับนักท่องเที่ยวให้สามารถเดินชมศึกษาพรรณไม้ได้
- 1.3.7 ปรับปรุงและซ่อมแซมถนน เส้นทางสัญจรป้ายจราจร และป้ายบอกทาง ภายในพื้นที่ให้มีความปลอดภัยและสะดวกสบายในการเยี่ยมชม
- 1.3.8 จัดหาบริการนักท่องเที่ยว รวมทั้งกำหนดจุดรับส่ง และกำหนดช่วงเวลาในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวให้ชัดเจน
- 1.3.9 ปรับปรุง ซ่อมแซมอาคารและสิ่งก่อสร้างต่างๆ ให้สามารถรองรับการใช้งานทั้งผู้เข้ามาเยี่ยมชม นักเรียน นักศึกษา และสำหรับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน รวมถึงการจัดหาอาคารเพิ่มเติมสำหรับรองรับกิจกรรมการให้ความรู้ที่เพิ่มขึ้น เช่น ที่พักสำหรับนักศึกษาฝึกงาน ค่ายเยาวชน บ้านพักนักวิจัย เป็นต้น
- 1.3.10 จัดหา ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคให้รองรับการขยายตัวทั้งในด้านการท่องเที่ยวและการศึกษาวิจัย โดยการปรับปรุงระบบสำรองไฟฟ้าสำหรับห้องปฏิบัติการ ห้องเก็บตัวอย่าง พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ กลุ่มโรงเรือนกระจก โรงรวบรวมพันธุ์ไม้ ห้องเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ รวมถึงพื้นที่ลานกิจกรรมและเส้นทางสัญจรภายในสวน
- 1.3.11 ตกแต่งห้องนิทรรศการถาวรและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ และเตรียมการสำหรับการตกแต่งอาคารพิพิธภัณฑ์แมลง
- 1.3.12 ปรับปรุงระบบน้ำ โรงสูบน้ำ รองรับการใช้งานทั้งในด้านการจัดการพื้นที่ การดูแลรักษาพรรณไม้ และน้ำใช้สำหรับห้องปฏิบัติการ โดยให้น้ำนี้ใช้สำหรับกิจการสวนพฤกษศาสตร์ตลอดทั้งปี
- 1.3.13 ปรับปรุงพื้นที่ร้านขายของที่ระลึก ร้านจำหน่ายต้นไม้ในสวนพฤกษศาสตร์ทุกแห่ง
- 1.3.14 ปรับปรุงห้องปฏิบัติการ (Laboratory) เพื่อรองรับงานวิจัยและการจัดเก็บพันธุ์กรรมของพืช และให้เป็นศูนย์ปฏิบัติการกลางด้านพฤกษศาสตร์ของภูมิภาคอาเซียน
- 1.3.15 ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่ จัดแปลงพันธุ์ไม้ภายในสวนพฤกษศาสตร์ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ด้อยโอกาสได้รับการบริการที่เท่าเทียม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ เผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ประชาชน

● กลยุทธ์

2.1 ส่งเสริมการเรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิงพฤกษศาสตร์ได้ฤดู (Year Plan)

- 2.1.1 ศึกษาพฤติกรรม ความต้องการของผู้เข้ามาใช้บริการภายในสวนพฤกษศาสตร์ และจัดทำเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สวนพฤกษศาสตร์ประจำปี (Year Plan) ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ให้ประชาชนเข้ามาท่องเที่ยวภายในสวนพฤกษศาสตร์ในแต่ละช่วงฤดูให้มีการกระจายตัวตลอดทั้งปี

- 2.1.2 ปรับปรุงพื้นที่การจัดแสดงพรรณไม้ให้มีความน่าสนใจ
- 2.1.3 จัดเทศกาลในแต่ละช่วงฤดู อย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง เพื่อจูงใจให้ประชาชนเข้ามาท่องเที่ยวในสวนพฤกษศาสตร์มากยิ่งขึ้น อาทิเช่น งานสวนพฤกษศาสตร์แฟร์ งาน Gingers Festival เทศกาลเดือนแห่งความรัก เทศกาลสืบสานประเพณีปีใหม่เมือง เป็นต้น
- 2.1.4 จัดกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและกิจกรรมการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญต่างๆ ในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ทุกแห่ง รวมถึงกิจกรรมการให้ความรู้ภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ เพื่อเสริมให้ความรู้ สร้างความตระหนักในความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ และทำให้ประชาชนรู้จักสวนพฤกษศาสตร์มากยิ่งขึ้น

2.2 พัฒนาหลักสูตรการถ่ายทอดความรู้ให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และขยายไปยังกลุ่มเป้าหมายใหม่

- 2.2.1 จัดทำแผนพัฒนาหลักสูตร โดยการขยายกลุ่มเป้าหมายไปยังสถาบันการศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน
- 2.2.2 พัฒนาและดำเนินการหลักสูตรที่องค์การฯ มีความเชี่ยวชาญและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เช่น นักพฤกษศาสตร์ท้องถิ่น การอนุรักษ์มิชชันนารีพืชท้องถิ่น และให้ขยายกลุ่มเป้าหมายไปยังอาจารย์
- 2.2.3 พัฒนาหลักสูตรการฝึกงานสำหรับนักศึกษาด้านพฤกษศาสตร์ในประเทศไทย และขยายไปสู่ศึกษาในระดับนานาชาติ ค่ายเยาวชนรักษ์ธรรมชาติในระดับนานาชาติ

2.3 สร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกประเทศ

- 2.3.1 จัดการหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุมสัมมนาทางวิชาการในระดับนานาชาติ
- 2.3.2 ผลักดันให้นักวิชาการนำเสนอผลงานทางวิชาการในเวทีการประชุมระดับชาติ การประชุมในระดับนานาชาติ เพื่อสร้างการยอมรับและความร่วมมือทางวิชาการ
- 2.3.3 เพิ่มอาสาสมัครที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านวิชาการ การให้บริการ การจัดการสวนพฤกษศาสตร์ และในด้านการบริหาร ทั้งที่เป็นอาสาสมัครในประเทศและต่างประเทศ
- 2.3.4 เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเครือข่ายโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชแบบเครือข่ายสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน และขยายความร่วมมือในการเป็นพี่เลี้ยงการอบรมให้ความรู้ในด้านการจำแนกพืชให้แก่ครู อาจารย์ในสถาบันการศึกษา
- 2.3.5 เป็นเจ้าภาพหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดประชุมทางวิชาการ/จัดกิจกรรมทางวิชาการเพื่อร่วมเผยแพร่และราชกรณียกิจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม เถลิงพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในประเทศไทย

2.4 ใช้สื่อเทคโนโลยีในการเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้สู่ประชาชน

- 2.4.1 นำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบ Interactive มาให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่จัดแสดงพรรณไม้ เพื่อสร้างความน่าสนใจ น่าตื่นเต้น และดึงดูดใจเยาวชนรุ่นใหม่ให้สนใจศึกษาพรรณไม้มากยิ่งขึ้น
- 2.4.2 พัฒนาหน้าโฮมเพจขององค์กรฯ ให้มีความทันสมัย ง่ายต่อการเข้าถึง และการสืบค้นข้อมูล รวมถึงเพิ่มเติมการให้บริการแก่ประชาชนให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : ศึกษา วิจัย และพัฒนาพรรณพืชเพื่อเป็นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน

● กลยุทธ์

3.1 เร่งสำรวจและรวบรวมข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย

- 3.1.1 เร่งรัดจัดการตัวอย่างพรรณไม้แห้งที่ได้จากการสำรวจและจัดเก็บให้มีข้อมูลทางวิชาการที่ถูกต้อง รวมถึงการบริหารจัดการเพื่อป้องกันความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นกับตัวอย่างพรรณไม้ได้
- 3.1.2 สำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของพรรณไม้ในประเทศไทย โดยเน้นสำรวจและรวบรวมกล้วยไม้ ชิง-เช่า และพรรณไม้ประจำถิ่น ไม้ที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ และไม้หายากตามบัญชีรายชื่อพรรณไม้หายากของประเทศไทย (Red List) การสำรวจพรรณไม้ในพื้นที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ ไม้ที่มีประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ รวมถึงการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของพรรณไม้ที่เป็นไม้ที่มีความโดดเด่นในพื้นที่ที่องค์กรฯ มีสวนพฤกษศาสตร์ประจำภูมิภาค
- 3.1.3 เน้นสำรวจและรวบรวมข้อมูลทางพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย รวมถึงการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 3.1.4 ศึกษาและทบทวนอนุกรมวิธานของพืชบางวงศ์ในประเทศไทย
- 3.1.5 สำรวจและจัดทำฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของแมลง และเร่งรัดการตรวจสอบและระบุรายชื่อของแมลง เพื่อรองรับการจัดทำพิพิธภัณฑสถานแมลงในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
- 3.1.6 ศึกษานิเวศวิทยาและชีววิทยาของหิ่งห้อยในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ พื้นฟูและอนุรักษ์หิ่งห้อยในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ จัดทำป้ายให้ความรู้ รวมถึงการนำข้อมูลจากการศึกษาวิจัยที่มีอยู่มาจัดทำเป็นสื่อให้ความรู้

- 3.1.7 จัดทำแปลงถาวรศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่มีผลกระทบต่อพืชและมนุษย์ (Climate change)
- 3.1.8 ดำเนินการวิจัยร่วมกับชุมชนในด้านต่างๆ อาทิเช่น Reintroduction of Wild Species, Population Restoration, Ecosystem Restoration

3.2 เริ่มการสำรวจและรวบรวมพรรณไม้ในประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

- 3.2.1 จัดทำข้อตกลงและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอกประเทศเพื่อการแลกเปลี่ยนตัวอย่างพรรณไม้ การสำรวจและเก็บตัวอย่างพรรณไม้ทั้งในประเทศและนอกประเทศ และเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการร่วมกัน รวมถึงการแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างหน่วยงาน โดยเน้นการจัดทำข้อตกลงกับหน่วยงานที่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- 3.2.2 สำรวจพรรณพฤกษชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเน้นในพื้นที่ Mainland คือ ประเทศพม่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กัมพูชา เวียดนาม และทางตอนใต้ของประเทศไทย
- 3.2.3 แลกเปลี่ยนตัวอย่างพันธุ์ไม้มีชีวิต (Living) และพันธุ์ไม้แห้ง (Herbarium) โดยเน้นพันธุ์ไม้ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- 3.2.4 จัดให้มีแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3.3 พัฒนาและต่อยอดงานวิจัยไปสู่ผลิตภัณฑ์และบริการ

- 3.3.1 จัดทำฐานข้อมูลพรรณไม้ในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ และขยายไปยังสวนพฤกษศาสตร์ในภูมิภาคให้ครบทุกแห่ง
- 3.3.2 ผลักดันให้องค์การสวนพฤกษศาสตร์เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางวิชาการเพื่อประโยชน์ในงานศึกษาวิจัย
- 3.3.3 ศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากพืชให้เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ผลิตภัณฑ์เพื่อความงาม ผลิตภัณฑ์สมุนไพร โดยเน้นทำการศึกษาวิจัยในพืชกลุ่มกล้วยไม้ ชิง-ข้า และไม้หายาก รวมถึงการจัดสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตรจาก การวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์
- 3.3.4 พัฒนาและจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ทางวิชาการในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น ให้มีการเผยแพร่ไปสู่ประชาชนได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น
- 3.3.5 เผยแพร่ผลงานทางวิชาการไปสู่สาธารณชนทั้งในรูปแบบของการจัดแสดง นิทรรศการทั้งในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์กับนิทรรศการร่วมกับหน่วยงานอื่น

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : ส่งเสริมภาพลักษณ์และพัฒนาธุรกิจ

● กลยุทธ์

4.1 สร้างภาพลักษณ์ของสวนพฤกษศาสตร์

- 4.1.1 จัดให้มีการวิเคราะห์และสร้างภาพลักษณ์ของสวนพฤกษศาสตร์ (Brand Identity) เพื่อสร้างการรับรู้ภาพลักษณ์ของสวนพฤกษศาสตร์ที่จะให้ประชาชนได้รับรู้ในคุณค่าและจดจำภาพลักษณ์ของสวนพฤกษศาสตร์
- 4.1.2 ประชาสัมพันธ์และสร้างภาพลักษณ์ของสวนพฤกษศาสตร์ผ่านสื่อทุกช่องทาง และเน้นสื่อทางอินเทอร์เน็ต สื่อทาง Social Network

4.2 ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สวนพฤกษศาสตร์ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับ

- 4.2.1 จัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่สวนพฤกษศาสตร์ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยเฉพาะงานที่ได้รับความสนใจจากประชาชน
- 4.2.2 เผยแพร่สวนพฤกษศาสตร์ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นโดยสื่อเผยแพร่ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ป้ายโฆษณา และเพิ่มการใช้พื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ให้เป็นสถานที่ถ่ายทำรายการโทรทัศน์ สารคดีต่างๆ
- 4.2.3 สร้างเครือข่ายพันธมิตรด้านการศึกษาและการท่องเที่ยวเกี่ยวกับหน่วยงานทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

4.3 เพิ่มศักยภาพในการหารายได้

- 4.3.1 สร้างจุดเน้นของการเน้นให้ความสำคัญของพืชในกลุ่มสำคัญ 3 กลุ่ม คือ กล้ายไม้ จิง-เช่า และไม้หายาก ด้วยการจัดทำของที่ระลึก จำหน่ายต้นไม้ กล้าจิว
- 4.3.2 จัดทำแพ็คเกจท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละช่วงฤดู
- 4.3.3 เพิ่มสินค้าและบริการมากยิ่งขึ้น เช่น ผลิตภัณฑ์จากศูนย์เกษตรอินทรีย์ ผลิตภัณฑ์เพื่อความงามที่ได้จากผลงานวิจัย
- 4.3.4 ขยายช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า และการเพิ่มช่องทางในการจำหน่ายในระบบอินเทอร์เน็ต
- 4.3.5 คัดเลือกพันธุ์ไม้หายาก พันธุ์ไม้ประจำถิ่น พันธุ์ไม้ในพระนามสายพันธุ์แท้ที่ผ่านการตรวจสอบของนักวิชาการมาจำหน่าย เพื่อเพิ่มฐานลูกค้าในระดับบนให้มากยิ่งขึ้น
- 4.3.6 ~~บริหารกิจการหรือให้บริการศูนย์ฝึกอบรม~~
- 4.3.7 เพิ่มรายได้จากการเช่าพื้นที่และการบริหารสินทรัพย์ให้เกิดมูลค่าเพิ่ม
- 4.3.8 พัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการให้ได้มาตรฐาน
- 4.3.9 ควบคุมต้นทุนสินค้าและบริการให้อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด

ยุทธศาสตร์ที่ 5 : พัฒนาเป็นองค์กรที่รักษาสีสิ่งแวดล้อมและรับผิดชอบต่อสังคม (Green & Clean Organization)

● กลยุทธ์

5.1 เน้นการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมพิเศษเพื่อสนองพระราชดำริ

- 5.1.1 เพาะขยายพันธุ์หญ้าแฝก จัดทำแปลงสาธิตการอนุรักษ์ดินและน้ำด้วยหญ้าแฝก และการเผยแพร่ให้ความรู้กับประชาชน การแจกจ่ายกล้าพันธุ์หญ้าแฝกให้ประชาชนนำไปใช้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่เสี่ยงต่อการพังทลายของดิน
- 5.1.2 ศึกษาวิเคราะห์และชีววิทยาของหิ่งห้อยในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ ฟันฟูและอนุรักษ์หิ่งห้อยในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ จัดทำป้ายให้ความรู้ รวมถึงการนำข้อมูลจากการศึกษาวิจัยที่มีอยู่มาจัดทำเป็นสื่อให้ความรู้
- 5.1.3 จัดการประชุมทางวิชาการ/จัดกิจกรรมทางวิชาการเพื่อร่วมเผยแพร่และรณรงค์กิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เถลิงพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในประเทศไทย

5.2 สร้างจิตสำนึกให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรที่รักษาสีสิ่งแวดล้อมและรับผิดชอบต่อสังคม

- 5.2.1 นำระบบมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อมมาใช้ทั่วทั้งองค์กร และส่งเสริมค่านิยมในการร่วมกันดูแลรักษาสีสิ่งแวดล้อมให้กับบุคลากรทุกระดับ
- 5.2.2 ส่งเสริมให้มีการใช้ผลิตภัณฑ์ที่รักษาสีสิ่งแวดล้อมในกิจกรรมและบริการต่างๆ ขององค์กรฯ รวมทั้งการเปิดเผยข้อมูลให้แก่ประชาชนได้รับทราบเพื่อสร้างภาพลักษณ์ในการเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมรักษาสีสิ่งแวดล้อม
- 5.2.3 ลดการใช้สารเคมีในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ทุกแห่ง และนำระบบเกษตรอินทรีย์มาใช้ทดแทน เพื่อให้เป็นองค์กรที่รักษาสีสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง (Green Garden)
- 5.2.4 จัดทำแปลงถาวรศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่มีผลกระทบต่อพืชและมนุษย์ (Climate change)

5.3 เสริมสร้างความรักและความตระหนักในสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมให้แก่ประชาชน

- 5.3.1 ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่ จัดแปลงพันธุ์ไม้ภายในสวนพฤกษศาสตร์ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ด้อยโอกาสได้รับการบริการที่เท่าเทียม
- 5.3.2 จัดหาพื้นที่สำหรับเปิดโอกาสให้หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และเอกชน เข้ามากิจกรรมการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์

- 5.3.3 ส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้แก่ชุมชนละแวกใกล้เคียงสวนพฤกษศาสตร์ รวมถึงชุมชนที่อยู่ห่างไกล ชุมชนที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกับสวนพฤกษศาสตร์ ด้วยการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต สนับสนุนกิจกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 6 : เพิ่มสมรรถนะการบริหารจัดการและพัฒนาองค์กร

● กลยุทธ์

6.1 เพิ่มขีดสมรรถนะของบุคลากรให้มีความเป็นมืออาชีพ

- 6.1.1 พัฒนาและเพิ่มขีดสมรรถนะของบุคลากรในด้านความรู้พื้นฐานด้านพฤกษศาสตร์ เพื่อให้เป็นผู้ที่จักสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชนและประชาชนทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Train the Trainer)
- 6.1.2 เตรียมความพร้อมของบุคลากรเพื่อการก้าวไปสู่ประชาคมอาเซียน พัฒนาทักษะทางด้านการสื่อสาร ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาอื่นๆ สำหรับเจ้าหน้าที่ให้บริการ รวมถึงทักษะในการสื่อสารภายในองค์กร (Communication skills)
- 6.1.3 พัฒนาขีดสมรรถนะและวัฒนธรรมในการทำงานที่มีความหลากหลาย สามารถทำงานข้ามหน่วยงานและสายงานได้
- 6.1.4 พัฒนาสมรรถนะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับต่างๆ เช่น ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง ผู้บริหารระดับต้น
- 6.1.5 เสริมสร้างนักบริหารรุ่นใหม่ เพื่อให้เป็นกลุ่มผู้บริหารที่บุกเบิกหรือเป็นผู้สร้างนวัตกรรมในการขับเคลื่อนและพัฒนาองค์กรฯ ให้ก้าวไปสู่ความเป็นองค์กรชั้นนำ
- 6.1.6 จัดให้มีระบบการให้คำแนะนำ ระบบพี่เลี้ยง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
- 6.1.7 จัดทำคู่มือการทำงานเพื่อสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพมาตรฐาน รวมทั้งจัดให้มีการเตรียมแผนสร้างบุคลากรทดแทน
- 6.1.8 ส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานภายในองค์กรฯ ใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการทำงาน และยกระดับธรรมาภิบาลขององค์กรฯ ให้อยู่ในระดับที่เป็นที่ยอมรับของประชาชน โดยเฉพาะการพัฒนาเจ้าหน้าที่ทุกระดับให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องธรรมาภิบาล รวมทั้งกำหนดให้มีกลไกเพื่อรับผิดชอบดูแลในเรื่องการส่งเสริมธรรมาภิบาลขึ้นภายในองค์กรฯ
- 6.1.9 ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนค่านิยม และหล่อหลอมวัฒนธรรมใหม่ให้เอื้อต่อการพัฒนาองค์กรฯ ส่งเสริมบุคลากรขององค์กรฯ เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม รวมทั้งสร้างกลไกเชิงไทยที่มีประสิทธิภาพ วางแนวทางการเชื่อมโยงคุณธรรมจริยธรรม และธรรมาภิบาลไว้กับระบบงานอื่นๆ

- 6.1.10 สร้างจิตสำนึก ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในภายในองค์กรฯ ให้ปฏิบัติงานด้วยความประพฤติชอบ ซื่อสัตย์ สุจริต เป็นกลาง ไม่เลือกปฏิบัติ ยึดถือคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในการทำงาน
- 6.1.11 ยกย่อง เชิดชูเกียรติผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ของงานและจริยธรรมสูง เพื่อให้เป็นผู้นำต้นแบบที่ดีสำหรับการปฏิบัติงานขององค์กรฯ
- 6.1.12 ส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานภายในองค์กรฯ มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) โดยการดำเนินงานภายใต้หลักจริยธรรมและการกำกับดูแลตนเองที่ดี คำนึงถึงบริการที่มีคุณภาพอันจะก่อให้เกิดประโยชน์และผลกระทบเชิงบวกแก่ผู้เข้ามาใช้บริการขององค์กรฯ

6.2 พัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรบุคคล

- 6.2.1 ศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการจัดการสวนพฤกษศาสตร์ที่เหมาะสมเปรียบเทียบกับหน่วยงานในรูปแบบใกล้เคียงกันหรือหน่วยงานที่เป็น Best Practice
- 6.2.2 ปรับปรุงโครงสร้าง อัตรากำลัง ให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับภารกิจและการเจริญเติบโต
- 6.2.3 ทบทวน/จัดทำแผนพัฒนาบุคลากรเพื่อเป็นทิศทางในการพัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรบุคคล
- 6.2.4 พัฒนาระบบบริหารผลตอบแทนและสิทธิประโยชน์
- 6.2.5 พัฒนาระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรโดยใช้ระบบการวัดผลการดำเนินงานรายบุคคล เพื่อสะท้อนถึงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานที่แท้จริง และให้มีการประเมินที่โปร่งใส เป็นที่ยอมรับ
- 6.2.6 พัฒนาและเสริมสร้างระบบแรงงานสัมพันธ์
- 6.2.7 จัดหาแนวทางการจัดการความขัดแย้งทางผลประโยชน์
- 6.2.8 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล
- 6.2.9 จัดให้มีกลไกดูแลรับผิดชอบในเรื่องเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการให้เหมาะสมกับสภาพการทำงานและสถานการณ์ค่าครองชีพที่เปลี่ยนแปลงไป
- 6.2.10 จัดให้มีระบบสรรหา (Recruitment) รวมทั้งการรักษา (Retain) บุคลากรที่มีคุณภาพ
- 6.2.11 เน้นการจัดการความรู้ (Knowledge Management) เพื่อการก้าวไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)
- 6.2.12 จัดให้มีกฎ ระเบียบรองรับเพื่อสามารถจ้างงานฝีมือบุคลากรสาขาเฉพาะด้านตลอดจนผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศได้
- 6.2.13 จัดให้มีระบบสร้างแรงจูงใจ (Motivation) ในการปฏิบัติงาน และการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
- 6.2.14 จัดให้มีแผนด้านการบริหารจัดการกำลังเพื่อทดแทน (Succession Plan) และความก้าวหน้าในอาชีพ (Career path)

6.3 ปรับปรุงระบบการตัดสินใจ การบริหารความเสี่ยง และกำกับตรวจสอบในการดำเนินงาน

- 6.3.1 ทบทวน/จัดทำแผนบริหารความเสี่ยงและการกำกับดูแลกิจการที่ดี การควบคุมภายใน รวมถึงแผนกลยุทธ์ด้านการตรวจสอบภายใน เพื่อเป็นการกำหนดทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน
- 6.3.2 เสริมสร้างความเข้มแข็งของการกำกับดูแลกิจการที่ดี และการควบคุมภายในที่ดีขององค์กรฯ โดยเฉพาะการเสริมสร้างบทบาทและความเข้มแข็งของคณะกรรมการ คณะกรรมการตรวจสอบ เพื่อช่วยทำหน้าที่สอบทานระบบการบริหารงานและการควบคุมภายในที่ดี
- 6.3.3 ส่งเสริมให้บุคลากรภายในมีความรู้ ความเข้าใจ และร่วมกันเฝ้าระวังความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้น
- 6.3.4 นำเสนอข้อมูลสารสนเทศที่มีความจำเป็นต่อการแสดงการรับผิดชอบต่อสังคม โปร่งใส และเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการปฏิบัติงาน และจัดให้มีช่องทางสื่อสารให้ผู้มาใช้บริการสามารถเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศขององค์กรฯ ได้โดยง่าย
- 6.3.5 พัฒนาการบริหารจัดการความเสี่ยง การรายงานผลการบริหารจัดการความเสี่ยงในระดับที่มีความรุนแรง ให้มีการรายงานอย่างน้อยเป็นรายไตรมาส และให้มีการดำเนินการวิเคราะห์ความเสี่ยงในทุกโครงการที่จะดำเนินงานเพื่อผลักดันให้เป็นวัฒนธรรมขององค์กร
- 6.3.6 นำระบบการจัดการด้านคุณภาพ ISO9001 มาใช้ในการดำเนินงานให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

6.4 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศรองรับการเปลี่ยนแปลง

- 6.4.1 ทบทวน/จัดทำแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นแปลงอย่างต่อเนื่อง
- 6.4.2 จัดให้มีการจัดทำ ทบทวนระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมกับภารกิจหลักและการกิจสนับสนุนขององค์กรฯ รวมถึงการจัดทำและทบทวนแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการระบบสารสนเทศที่เป็นรูปธรรม
- 6.4.3 เพิ่มระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหาร ระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการความเสี่ยง ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรบุคคล ระบบสารสนเทศที่สนับสนุนการควบคุมและการตรวจสอบภายใน
- 6.4.4 พัฒนาระบบสารสนเทศที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ และระบบสารสนเทศที่จะตอบสนองผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกองค์กรฯ

โครงการสำคัญเพื่อรองรับยุทธศาสตร์ (Flagship Project)

เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การสวนพฤกษศาสตร์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทุกหน่วยงานมีทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการดำเนินงานร่วมกัน และมีจุดมุ่งเน้นในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายในระยะเวลาที่กำหนดด้วยทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด จึงกำหนดให้มีโครงการสำคัญเพื่อรองรับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ (Flagship Project) จำนวน 8 โครงการสำคัญเร่งด่วนดังนี้

1. โครงการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคและบริการพื้นฐานเพื่อรองรับการขยายตัวให้ก้าวไปสู่ ASEAN

สรุปสาระสำคัญ :

มีวัตถุประสงค์หลักในการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับการขยายตัวทั้งด้านการจัดการพื้นที่ การขยายตัวทางด้านการศึกษา และการให้บริการนักท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานเดิมให้สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เช่น ระบบไฟฟ้า ระบบไฟฟ้าสำรอง ระบบโทรศัพท์ ระบบอินเทอร์เน็ต ระบบน้ำ เส้นทางสัญจรภายในพื้นที่ ห้องสุขา สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว รวมถึงการปรับปรุงอาคารและสิ่งก่อสร้างต่างๆ ให้พร้อมใช้งานและมีความเหมาะสมในการเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของประชาชน

2. โครงการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้สวนพฤกษศาสตร์

สรุปสาระสำคัญ :

มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดทำและพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับประชาชนที่สามารถเข้าศึกษาเรียนรู้ได้ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานะ และมีกิจกรรมสำหรับการศึกษาเรียนรู้ที่ดึงดูดใจให้ศึกษาเรียนรู้ได้ตลอดทั้งวัน ปรับปรุงการจัดพื้นที่ เพิ่มฐานการเรียนรู้เป็นสวนแห่งความรู้คู่ความเพลิดเพลิน

3. โครงการส่งเสริมการเรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิงพฤกษศาสตร์ได้ทุกฤดู (Year Plan)

สรุปสาระสำคัญ :

มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ภายในสวนพฤกษศาสตร์ โดยให้มีการกระจายตัวของจำนวนผู้เข้ามาท่องเที่ยวตลอดทั้งปี การนำเสนอความงามของพรรณไม้ในแต่ละช่วงฤดูกาลกับการจัดกิจกรรมที่สลับเปลี่ยนหมุนเวียนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ามาใช้บริการ

4. โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านพฤกษศาสตร์ในระดับภูมิภาค ASEAN

สรุปสาระสำคัญ :

มีวัตถุประสงค์หลักที่จะให้องค์การสวนพฤกษศาสตร์เป็นหน่วยงานชั้นนำทางด้านการให้ความรู้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะองค์ความรู้ทางพืช โดยมีการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ขยายการฝึกอบรมในหลักสูตรที่เข้มแข็งขององค์การฯ ไปยังกลุ่มเป้าหมาย การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงานทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

5. โครงการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของพืช

สรุปสาระสำคัญ :

มีวัตถุประสงค์หลักในการเร่งรัดสำรวจความหลากหลายของพรรณพืชโดยเฉพาะพรรณไม้หายากในประเทศไทย ให้มีการเก็บรวบรวมและอนุรักษ์ไว้ในที่สวนพฤกษศาสตร์ และการขยายการสำรวจและเก็บรวบรวมตัวอย่างพรรณไม้ในพื้นที่ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเน้นในกลุ่มพืชที่องค์การฯ มีความเชี่ยวชาญและมีศักยภาพในการพัฒนาและต่อยอดที่ได้แก่ กล้ายไม้ และพืชในตระกูลขิง-ข่า และไม้หายาก เพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมพรรณไม้ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

6. โครงการสร้างภาพลักษณ์ (Brand Identity)

สรุปสาระสำคัญ :

มีวัตถุประสงค์หลักในการกำหนดและสร้างภาพลักษณ์สวนพฤกษศาสตร์ คุณค่าของสวนพฤกษศาสตร์มอบให้แก่ประชาชน เพื่อเป็นแนวทางให้เกิดการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ภาพลักษณ์สวนพฤกษศาสตร์

7. โครงการพัฒนาทรัพยากรบุคคล

สรุปสาระสำคัญ :

มีวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่เป็นเครื่องมือและกลไกที่สำคัญในการพัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ การดำเนินงานเน้นการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับบุคลากรทั้งในด้านที่เป็นงานในการกิจความรับผิดชอบและภารกิจในด้านการให้บริการแก่ประชาชน รวมถึงการพัฒนาระบบประเมินผลการดำเนินงานที่สะท้อนผลการปฏิบัติงานที่แท้จริง โปร่งใสและเป็นที่ยอมรับ

8. โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษา และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน

สรุปสาระสำคัญ :

มีวัตถุประสงค์หลักในการสร้างการมีส่วนร่วมประชาชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน รวมถึงภาคอุตสาหกรรมต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษา และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมและแหล่งเงินสนับสนุนจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม และเป็นการสร้างภาพลักษณ์การเป็นผู้นำทางด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของประเทศไทยให้กับสวนพฤกษศาสตร์อีกทางหนึ่ง

แผนงาน/โครงการตามยุทธศาสตร์ประจำปี 2556 – 2560
องค์การสวนพฤกษศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : พัฒนาสวนสวยแห่งการเรียนรู้คู่ความเพลิดเพลิน (Garden of Edutainment)

กลยุทธ์ / แผนงาน / โครงการ	ค่าเป้าหมายตัวชี้วัด						งบประมาณ (ล้านบาท)						หน่วยงาน รับผิดชอบ
	หน่วยนับ	ปี 56	ปี 57	ปี 58	ปี 59	ปี 60	ปี 56	ปี 57	ปี 58	ปี 59	ปี 60	รวม	
1.1 กำหนดเอกลักษณ์ของสวนพฤกษศาสตร์แต่ละแห่งให้มีความโดดเด่น							21.76	20.60	2.64	46.32	69.42	160.74	
(1) โครงการพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์							8.85	7.98	-	17.95	26.88	61.66	สนป.
(2) โครงการพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์บ้านร่มเกล้า พิษณุโลก ในพระราชดำริ							3.28	2.95	0.31	6.63	9.94	23.11	ส.พล.
(3) โครงการพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์ระยอง							3.76	4.45	2.14	10.00	15.00	35.35	ส.รย.
(4) โครงการพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์ ขอนแก่น							2.08	2.04	0.19	4.59	6.88	15.78	ส.ขก.
(5) โครงการพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์พระแม่ย่า สุโขทัย							2.39	1.88	-	4.23	6.34	14.84	ส.ขท.
(6) โครงการจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์เกาะระ พังงา							1.39	1.30	-	2.92	4.38	9.99	ส.พง.

กลยุทธ์ / แผนงาน / โครงการ	ค่าเป้าหมายตัวชี้วัด						งบประมาณ (ล้านบาท)						หน่วยงาน รับผิดชอบ
	หน่วยนับ	ปี 56	ปี 57	ปี 58	ปี 59	ปี 60	ปี 56	ปี 57	ปี 58	ปี 59	ปี 60	รวม	
1.2 สร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้สวนพฤกษศาสตร์	ฐานการเรียนรู้	3	5	5	5	5	59.75	33.07	17.71	291.08	495.11	896.72	
(1) โครงการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์							57.28	29.40	15.41	197.20	295.80	595.09	สนป.
(2) โครงการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้สวนพฤกษศาสตร์บ้านร่มเกล้า พิษณุโลก ในพระราชดำริ							0.28	0.43	0.32	36.03	54.04	91.1	ส.พล.
(3) โครงการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้สวนพฤกษศาสตร์ระยอง							0.61	0.44	0.37	51.06	63.98	116.46	ส.รย.
(4) โครงการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้สวนพฤกษศาสตร์ขอนแก่น							0.88	0.38	1.16	0.85	25.00	28.27	ส.ขก.
(5) โครงการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้สวนพฤกษศาสตร์พระแม่ย่า สุโขทัย							0.12	2.42	0.15	5.44	51.29	59.42	ส.สท.
(6) โครงการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้สวนพฤกษศาสตร์เกาะระพังงา							0.5	-	-	0.50	5.00	6	ส.พง.
1.3 ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับการให้บริการ													

กลยุทธ์ / แผนงาน / โครงการ	ค่าเป้าหมายตัวชี้วัด						งบประมาณ (ล้านบาท)						หน่วยงาน รับผิดชอบ
	หน่วยนับ	ปี 56	ปี 57	ปี 58	ปี 59	ปี 60	ปี 56	ปี 57	ปี 58	ปี 59	ปี 60	รวม	
(1) โครงการปรับปรุงระบบ สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อ รองรับการขยายตัวให้ก้าวไปสู่ ASEAN	รายการ	2	8	10	10	12	4.52	4.55	6.13	10.23	15.34	40.77	สนป.
รวมงบประมาณตามยุทธศาสตร์							86.02	58.22	74.14	347.63	579.87	1145.88	

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ เผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ประชาชน

กลยุทธ์ / แผนงาน / โครงการ	ค่าเป้าหมายตัวชี้วัด						งบประมาณ (ล้านบาท)						หน่วยงาน รับผิดชอบ
	หน่วยนับ	ปี 56	ปี 57	ปี 58	ปี 59	ปี 60	ปี 56	ปี 57	ปี 58	ปี 59	ปี 60	รวม	
2.1 ส่งเสริมการเรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิง พหุศาสตร์ได้ทุกฤดู (Year Plan)													
(1) โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวใน สวนพหุศาสตร์ได้ทุกฤดู	คน	260,000	338,000	440,000	572,000	744,000	2.05	1.84	1.84	4.14	6.21	16.08	คณะทำงาน
2.2 พัฒนาหลักสูตรการถ่ายทอดความรู้ให้ สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และขยาย ไปยังกลุ่มเป้าหมายใหม่													
(1) โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ด้าน พหุศาสตร์ในระดับภูมิภาค ASEAN	คน	4,000	5,200	6,760	8,800	11,000	2.46	2.22	2.29	4.99	7.48	19.44	คณะทำงาน
2.3 สร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายใน และภายนอกประเทศ													
(1) โครงการแลกเปลี่ยนและพัฒนา ความร่วมมือทางวิชาการ	เครือข่าย	2	4	6	8	10	0.50	0.69	0.67	1.54	2.31	5.71	ศวส./สนป.
2.4 ใช้สื่อเทคโนโลยีในการเผยแพร่และ ถ่ายทอดความรู้สู่ประชาชน													
(1) โครงการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อ เผยแพร่องค์ความรู้	จุด	1	2	2	2	2	-	-	-	1.50	2.00	3.5	สพธ.
รวมงบประมาณตามยุทธศาสตร์							5.01	4.75	4.75	12.17	18.00	44.68	

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ เผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ประชาชน

กลยุทธ์ / แผนงาน / โครงการ	ค่าเป้าหมายตัวชี้วัด						งบประมาณ (ล้านบาท)						หน่วยงาน รับผิดชอบ
	หน่วยนับ	ปี 56	ปี 57	ปี 58	ปี 59	ปี 60	ปี 56	ปี 57	ปี 58	ปี 59	ปี 60	รวม	
3.1 เร่งสำรวจและรวบรวมข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพ													
(1) โครงการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของพืชในประเทศไทย	เรื่อง	10	10	10	10	10	2.77	4.50	6.21	10.12	15.18	38.78	ศวส./สาขา
3.2 เริ่มการสำรวจและรวบรวมพรรณไม้ในประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้													
(1) โครงการสำรวจความหลากหลายของพืชในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	พื้นที่	-	1	2	3	4	-	14.34	14.34	60.00	60.00	148.68	คณะทำงาน
3.3 พัฒนาและต่อยอดงานวิจัยไปสู่ผลิตภัณฑ์และบริการ													
(1) โครงการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากพืช	ชนิด	2	4	8	10	10	0.60	0.49	1.16	1.09	1.63	4.97	ศวส.
3.4 สนับสนุนการดำเนินงานการศึกษาวิจัย													
(1) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน	ล้านบาท						7.81	5.50	2.19	12.37	18.55	46.42	
รวมงบประมาณตามยุทธศาสตร์							11.18	24.83	24.24	83.58	95.36	239.19	

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : ส่งเสริมภาพลักษณ์และพัฒนาธุรกิจ

กลยุทธ์ / แผนงาน / โครงการ	ค่าเป้าหมายตัวชี้วัด						งบประมาณ (ล้านบาท)						หน่วยงาน รับผิดชอบ
	หน่วยนับ	ปี 56	ปี 57	ปี 58	ปี 59	ปี 60	ปี 56	ปี 57	ปี 58	ปี 59	ปี 60	รวม	
4.1 สร้างภาพลักษณ์ของสวนพฤกษศาสตร์													
(1) โครงการสร้างภาพลักษณ์ (Brand Identity)	โครงการ	-	2	3	3	5	-	-	-	7.00	10.00	17	สพธ.
4.2 ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สวนพฤกษศาสตร์ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับ													
(1) โครงการประชาสัมพันธ์เชิงรุกสู่ประชาชน	คน	260,000	338,000	440,000	572,000	744,000	5.17	4.65	4.65	10.45	15.67	40.59	สพธ.
4.3 เพิ่มศักยภาพในการหารายได้													
(1) โครงการเพิ่มศักยภาพในการหารายได้	ล้านบาท	17.50	18.05	20.07	23.08	26.54	0.35	0.35	0.35	0.78	1.17	3	สพธ.
4.4 สนับสนุนการดำเนินงาน													
(1) โครงการสนับสนุนการดำเนินงาน	ล้านบาท						2.28	1.45	1.45	3.25	4.87	13.3	
รวมงบประมาณตามยุทธศาสตร์							7.80	6.45	6.45	21.48	31.71	73.89	

ยุทธศาสตร์ที่ 5 : พัฒนาให้เป็นองค์กรที่รักษาสีสิ่งแวดล้อมและรับผิดชอบต่อสังคม (Green & Clean Organization)

กลยุทธ์ / แผนงาน / โครงการ	ค่าเป้าหมายตัวชี้วัด						งบประมาณ (ล้านบาท)						หน่วยงาน รับผิดชอบ
	หน่วยนับ	ปี 56	ปี 57	ปี 58	ปี 59	ปี 60	ปี 56	ปี 57	ปี 58	ปี 59	ปี 60	รวม	
5.1 เน้นการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมพิเศษ													
(1) โครงการศึกษานิเวศวิทยาและชีววิทยาของหิ่งห้อยในประเทศไทย	พื้นที่	1	1	1	-	-	0.15	0.15	0.24	0.33	0.49	1.36	ศวส.
5.2 สร้างจิตสำนึกให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรที่รักษาสีสิ่งแวดล้อมและรับผิดชอบต่อสังคม													
(1) โครงการแปลงศึกษาถาวรและโครงสร้างสังคมพืชในสวนพฤกษศาสตร์	แห่ง	1	2	3	3	3	0.11	0.11	0.36	0.24	0.36	1.18	ศวส.
(2) โครงการเกษตรอินทรีย์	พื้นที่	1	1	4	4	4	0.03	0.03	-	0.06	0.09	0.21	สนป.+ สาขา
5.3 เสริมสร้างความรักและความตระหนักใน ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและการ แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมให้แก่ ประชาชน													
(1) โครงการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และ การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม	กิจกรรม	7	10	15	15	15	1.46	1.32	1.96	2.94	4.41	12.09	คณะทำงาน
รวมงบประมาณตามยุทธศาสตร์							1.75	1.60	1.92	3.57	5.35	14.19	

ยุทธศาสตร์ที่ 6 : เพิ่มสมรรถนะการบริหารจัดการและพัฒนาองค์กร

กลยุทธ์ / แผนงาน / โครงการ	ค่าเป้าหมายตัวชี้วัด						งบประมาณ (ล้านบาท)						หน่วยงาน รับผิดชอบ
	หน่วยนับ	ปี 56	ปี 57	ปี 58	ปี 59	ปี 60	ปี 56	ปี 57	ปี 58	ปี 59	ปี 60	รวม	
6.1 เพิ่มขีดสมรรถนะของบุคลากรให้มีความเป็นมืออาชีพ													
(1) โครงการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร	ครั้ง	16	20	25	30	40	0.90	1.50	1.50	3.37	5.05	12.32	สนอ.
6.2 พัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรบุคคล													
(1) โครงการพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านบุคลากร	ระบบ	-	-	1	3	3	-	-	-	5.00	7.00	12	สนอ.
6.3 ปรับปรุงระบบการตัดสินใจ การบริหารความเสี่ยง และกำกับตรวจสอบในการดำเนินงาน													
(1) โครงการส่งเสริมการบริหารจัดการความเสี่ยงและสนับสนุนการตรวจสอบ	ครั้ง	1	2	2	2	2	1.25	1.21	1.21	2.71	4.06	10.44	สนอ./สตส.
6.4 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศรองรับการเปลี่ยนแปลง													
(1) โครงการบริหารจัดการสารสนเทศ	ระบบ	2	3	3	3	3	3.46	2.80	2.80	6.30	9.45	24.81	สนอ.
6.5 สนับสนุนการดำเนินงาน													
(1) โครงการสนับสนุนการดำเนินงานสำนักอำนวยการ	ล้านบาท						3.58	3.58	3.58	6.97	10.45	28.16	สนอ.
6.6 รាយจ่ายประจำ							95.78	101.91	104.15	162.10	211.88	675.82	
(1) งบบุคลากร	ล้านบาท						37.05	37.31	66.33	83.94	125.91	350.54	
(2) งบดำเนินการ	ล้านบาท						58.73	64.60	37.82	78.16	85.97	325.28	
รวมงบประมาณตามยุทธศาสตร์							104.97	111.00	113.24	186.45	247.89	763.55	

สรุปงบประมาณตามแผนงาน/โครงการตามยุทธศาสตร์ประจำปี 2556 – 2560
องค์การสวนพฤกษศาสตร์

กลยุทธ์ / แผนงาน / โครงการ	ค่าเป้าหมายตัวชี้วัด						งบประมาณ (ล้านบาท)						หน่วยงาน รับผิดชอบ
	หน่วยนับ	ปี 56	ปี 57	ปี 58	ปี 59	ปี 60	ปี 56	ปี 57	ปี 58	ปี 59	ปี 60	รวม	
งบประมาณตามยุทธศาสตร์ที่ 1							86.02	58.22	74.14	347.63	579.87	1145.88	
งบประมาณตามยุทธศาสตร์ที่ 2							5.01	4.75	4.75	12.17	18.00	44.68	
งบประมาณตามยุทธศาสตร์ที่ 3							11.18	24.83	24.24	83.58	95.36	239.19	
งบประมาณตามยุทธศาสตร์ที่ 4							7.80	6.45	6.45	21.48	31.71	73.89	
งบประมาณตามยุทธศาสตร์ที่ 5							1.75	1.60	1.92	3.57	5.35	14.19	
งบประมาณตามยุทธศาสตร์ที่ 6							104.97	111.00	113.24	186.45	247.89	763.55	
รวมทั้งสิ้น							216.73	206.85	224.74	654.88	978.18	2281.38	

หมายเหตุ : ปี 2556 – 2558 เป็นงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล ส่วนในปี 2559 – 2560 เป็นงบประมาณประการตามข้อมูลในรายจ่ายล่งหน้าระยะปานกลาง (MTEF)

การติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนกลยุทธ์ขององค์การสวนพฤกษศาสตร์ ถือเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้้องค์การฯ และบุคลากรที่ปฏิบัติงานได้ทราบข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ที่แสดงถึงความก้าวหน้า ความสำเร็จ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานตามแผนฯ เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และการพัฒนาแผนกลยุทธ์ขององค์การฯ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป โดยองค์การฯ ได้กำหนดการกลไกการติดตามประเมินผลไว้ดังนี้

1. การกำหนดผลสัมฤทธิ์

เพื่อสร้างความชัดเจนในการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญ 2 ส่วน คือ

1.1 การกำหนดตัวชี้วัดผลงาน (Key Performance Indicator) สามารถวัดผลสัมฤทธิ์ของงานหรือกิจกรรมที่ปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วทั้งองค์การฯ และเป็นตัวชี้วัดที่เป็นที่ยอมรับของบุคลากรภายในขององค์การฯ และตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ขององค์การฯ

1.2 การกำหนดค่าของตัวชี้วัดหรือเกณฑ์มาตรฐานเชิงปริมาณ ที่้องค์การฯ ต้องการบรรลุถึง โดยการกำหนดตัวชี้วัดผลงานให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ กลยุทธ์และกิจกรรมหลักขององค์การฯ

2. การวัดผลการปฏิบัติงาน

จัดให้มีการแปลงกรอบแนวทางตามแผนให้เป็นกิจกรรมการปฏิบัติ ด้วยการจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการ (Action plan) โดยมอบหมายให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการแปลงแผนไปสู่กิจกรรม และการลงมือปฏิบัติการตามแผนที่กำหนด พร้อมทั้งดำเนินการวัดผลการปฏิบัติงานภายใต้กรอบของตัวชี้วัดผลงานที่ได้มีการกำหนดไว้ล่วงหน้า โดยเน้นหลักการ 3 ด้านดังนี้

2.1 ความประหยัด (Economy) ซึ่งเป็นการวัดผลการปฏิบัติงานที่ให้ความสนใจกับปัจจัยนำเข้า (Input) ที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม และถือเป็นผลงานที่สำคัญประการหนึ่งที่้องค์การฯ ต้องให้ความสำคัญ ด้วยการเปรียบเทียบทรัพยากรที่ต้องการสำหรับกิจกรรมแต่ละกิจกรรม กับปริมาณของทรัพยากรที่ใช้ไปจริงในการดำเนินกิจกรรม

2.2 ความมีประสิทธิภาพ (Efficiency) เป็นการวัดผลการปฏิบัติงานที่ให้ความสนใจกับกระบวนการดำเนินงาน (Process) ด้วยการเปรียบเทียบปัจจัยนำเข้าจริงกับผลผลิตที่เกิดขึ้นจริงจากการดำเนินงานนั้นๆ ว่าหน่วยงานมีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลงานสูงกว่าเดิม หรือหน่วยงานมีผลงานเท่าเดิมแต่สามารถใช้ทรัพยากรลดน้อยลงได้

2.3 ความมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) เป็นการวัดผลการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นในด้านปัจจัยนำออกของการดำเนินงาน (Output) ด้วยการเปรียบเทียบผลงานจริงกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ว่า การดำเนินงานของหน่วยงานได้ก่อให้เกิดผลผลิตและผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้อย่างไร

3. การรายงานผล

องค์การสวนพฤกษศาสตร์ได้กำหนดแนวทางในการรายงานผลสัมฤทธิ์ไว้ดังนี้

3.1 พัฒนาเครื่องมือ กระบวนการที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล การรายงานผลที่เป็นที่ยอมรับของบุคลากรทั้งองค์กรฯ เช่น แบบรายงานทั้งในรูปของเอกสารและระบบฐานข้อมูล เป็นต้น

3.2 จัดทำคู่มือการดำเนินการวัดผลงานและการรายงานผล เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของพนักงาน

3.3 จัดประชุมร่วมกันเพื่อชี้แจงตัวชี้วัดในแต่ละด้าน และการฝึกอบรมให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงาน บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบ และทักษะที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูล และการรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3.4 สรุป วิเคราะห์ และจัดทำรายงานให้ผู้บริหาร พนักงานภายในองค์กรฯ เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามกิจกรรมต่างๆ เพื่อร่วมนำองค์กรฯ ไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ร่วมกัน ซึ่งมีแนวทางในการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงาน ดังนี้

- มิติในการวัดผลงานและชื่อของตัววัดผลงาน : หน่วยงานที่ปฏิบัติ
- เป้าหมายเชิงปริมาณที่กำหนดไว้ในแต่ละช่วงเวลา
- ผลงานที่ดำเนินการได้จริงในแต่ละช่วงเวลา
- ระดับของผลการดำเนินงานที่กำหนดให้ถ่ายทอดความเข้าใจ
- ปัญหาและอุปสรรคเพื่อชี้แจงสาเหตุของความคลาดเคลื่อนของผลงาน

นิยามศัพท์

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์นี้จึงขออธิบายนิยามศัพท์ที่ใช้ในการแผนยุทธศาสตร์ฉบับนี้ ดังนี้

กล้วยไม้ (Orchidaceae) หมายถึง พืชล้มลุก อายุหลายปี เป็นพืชบกหรือ epiphyte มีบางชนิดเป็น saprophyte ระบบรากพิเศษเจริญดีมากเป็น aerial root หรือ tuber เป็นพืชที่เจริญงอกงามได้ดีในเขตอบอุ่นหรือเขตร้อนชื้น จัดอยู่ในกลุ่มพืชใบเลี้ยงเดี่ยว มีประมาณ 740 สกุล ประมาณ 18,000 ชนิด อาทิเช่น คัทลียา เอื้องพร้าว รองเท้านารี ฟ้ามุ่ย แวนดา กาเรการ่อน และช้างต่างๆ เป็นต้น สายพันธุ์ของกล้วยไม้ที่ขึ้นและเติบโตในป่าเรียกว่า กล้วยไม้ป่า มีลักษณะการเติบโตแบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ

1. กล้วยไม้อากาศ คือ กล้วยไม้ที่เกาะอาศัยอยู่บนต้นไม้อื่น โดยมีรากเกาะอยู่กับกิ่งไม้หรือลำต้น
2. กล้วยไม้ดิน คือ กล้วยไม้ที่ขึ้นอยู่ตามพื้นดินและปกคลุมด้วยอินทรีย์วัตถุ
3. กล้วยไม้หิน คือ กล้วยไม้ที่ขึ้นตามโขดหิน

พืชวงศ์ขิง – ข่า (Zingiberaceae) หมายถึง พืชล้มลุกอายุหลายปี มีลำต้นใต้ดินเป็นแบบแง่ง (rhizome) หรือ tuber ขนาดใหญ่ ที่เจริญเติบโตได้ดีทั้งในเขตร้อนและเขตอบอุ่น ที่มีความชื้นสูง ศูนย์กลางการกระจายพันธุ์อยู่ในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สามารถกระจายได้บริเวณกว้างตั้งแต่ความสูงระดับต่ำสุดจนถึงระดับสูง 2,000 เมตร จากระดับน้ำทะเล พืชวงศ์นี้มีลักษณะพิเศษคือทุกส่วนของต้นมีกลิ่นของน้ำมันหอมระเหย (essential oil) ใช้เป็นเครื่องเทศและยังเป็นพืชสมุนไพรมีสรรพคุณเป็นยา (nutraceutical) มีพืชประมาณ 47 สกุล ประมาณ 1,400 ชนิดพันธุ์ พืชที่อยู่ในวงศ์นี้ อาทิเช่น กระวาน เอื้องหมายนา ขมิ้น กระเจียว ปทุมมา ดอกเข้าพรรษา มหาหงษ์ ดาหลา และกระเทียม เป็นต้น

พืชถิ่นเดียวและพืชที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ หมายถึง พืชที่พบขึ้นและแพร่พันธุ์ตามธรรมชาติในบริเวณเขตภูมิศาสตร์เขตใดเขตหนึ่งของโลก และเป็นพืชที่มีเขตกระจายพันธุ์ทางภูมิศาสตร์ค่อนข้างจำกัด ไม่กว้างขวางนัก มักจะพบพืชถิ่นเดียวบนพื้นที่ที่มีลักษณะจำกัดทางระบบนิเวศ เช่น บนเกาะ ยอดเขา หน้าผาของภูเขาหินปูน แอ่งพรุ เป็นต้น

พื้นที่ Mainland หมายถึง พื้นที่แผ่นดินใหญ่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วย 4 ประเทศ คือ พม่า ลาว เวียดนาม และกัมพูชา